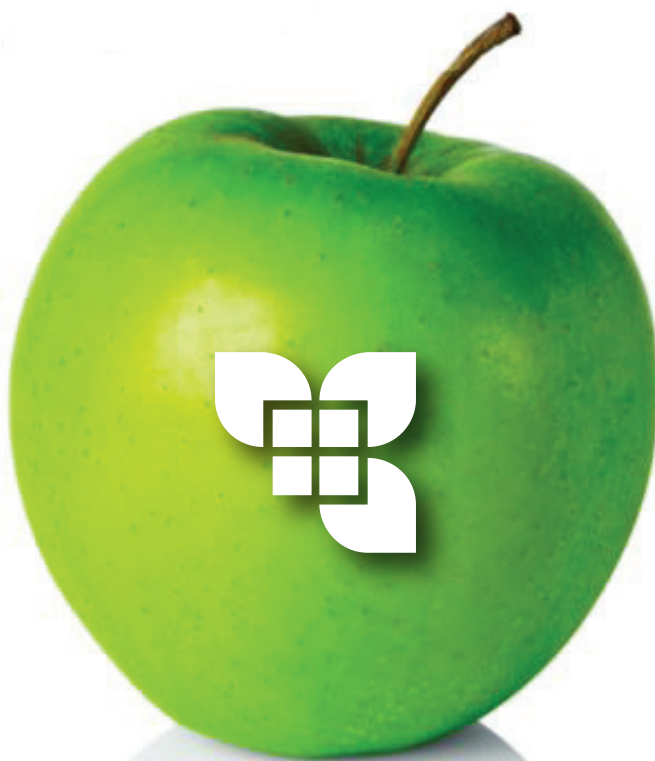
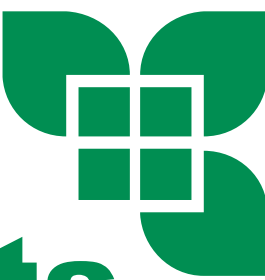

Zaļais sertifikāts

LATVIJAS LAUKU TŪRISMA MĪTŅU NACIONĀLĀ EKOMARKĒJUMA ATBILSTĪBAS KRITĒRIJU IZPILDES SKAIDROJUMS

SATURS

SATURS	2
IEVADS	3
KRITĒRIJU PRASĪBU SKAIDROJUMS	5
I LAUKU TŪRISMA MĪTNES VIDES POLITIKA UN RĪCĪBAS PLĀNS	5
II ENERĢIJAS RESURSU RACIONĀLA IZMANTOŠANA	7
III ŪDENS RESURSU RACIONĀLA IZMANTOŠANA	22
IV ATKRITUMU SAVĀKŠANA UN PĀRSTRĀDE	32
V TĪRĪŠANAS, MAZGĀŠANAS UN DEZINFEKCIJAS LĪDZEKĻU IZMANTOŠANA	41
VI BĪSTAMIE ĶĪMISKĀS IZCELSMES PRODUKTI UN MATERIĀLI	48
VII TRANSPORTA PAKALPOJUMI.....	56
VIII PĀRTIKA UN ĒDINĀŠANAS PAKALPOJUMI.....	59
IX VIDES IZGLĪTĪBA UN INFORMĀCIJA	63
X VIDEI DRAUDZĪGĀS AKTIVITĀTES	68
XI BĒRNU UN PERSONU AR ĪPAŠĀM VAJADZĪBĀM INTERESES.....	70
XII KULTŪRVĒSTURISKO VĒRTĪBU, TAUTAS TRADĪCIJU UN PARAŽU MANTOJUMA SAGLABĀŠANA SADARBĪBĀ AR VIETĒJIEM UZŅĒMĒJIEM UN AMATNIEKIEM	72

Pielikums 1 - Vides indikatori *Zaļā sertifikāta* naktsmītnēs

Pielikums 2 – Vides plāna šablons

Pielikums 3 – Ieteikumi tūristiem *Zaļā sertifikāta* naktsmītnēs

Pielikums 4 – *Zaļā sertifikāta* kritēriji

IEVADS

Zaļais sertifikāts - - ir vides kvalitātes zīme, kuru piešķir tām lauku tūrisma mītnēm Latvijā, kurās tiek saudzēta apkārtējā vide un ainava, racionāli izmantoti ūdens un enerģijas resursi, organizēta videi draudzīga atkritumu savākšana un apsaimniekošana, un tūristiem piedāvātas videi draudzīgas aktivitātes, veselīga vietējā ražojuma pārtika un pilnvērtīga informācija par vietējiem dabas, kultūras un vēstures objektiem.

Lai iegūtu *Zaļo sertifikātu* nepieciešams novērtēt tūrisma mītnes atbilstību noteiktiem kritērijiem.

Šis materiāls ir informatīvs palīglīdzeklis lauku tūrisma mītņu īpašniekiem un citiem interesentiem, lai palīdzētu izprast kritēriju mērķus, iedalījuma principus, izpildes nosacījumus. Paskaidrojošais materiāls veidots pēc vienota šablona. Kritēriji ir sagrupēti un katram kritērijam tiek dots skaidrojums par prasībām kritērija izpildes novērtēšanai un komentāri par konkrētā jautājuma ietekmi un piedāvāti ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai.

Zaļā sertifikāta kritēriju mērķi

Galvenie mērķi:

- ✓ ierobežot vides resursu, īpaši enerģijas un ūdens patēriņu;
- ✓ samazināt atkritumu rašanos un veicināt to atkārtotu izmantošanu vai pārstrādi;
- ✓ veicināt atjaunojamo energoresursu un tādu vielu un materiālu izmantošanu, kuras ir mazāk bīstamas videi un cilvēku veselībai;
- ✓ sekmēt informācijas par vidi izplatīšanu un videi draudzīgas apziņas un uzvedības veidošanu.

Pakārtotie mērķi ir:

- ✓ saglabāt Latvijai raksturīgās ainavas un kultūrvides mantojumu;
- ✓ nodrošināt *Zaļā sertifikāta* idejai atbilstošu tūrisma pakalpojumus/piedāvājumus;
- ✓ veicināt vietējo iedzīvotāju un uzņēmēju iesaistīšanos tūrisma piedāvājuma veidošanā reģionā.

Novērtēšanas un pārbaudes kritēriji

Konkrētas novērtēšanas un pārbaudes prasības ir norādītas katram kritērijam. Attiecīgos gadījumos var izmantot citas testa metodes un standartus, ja tos kā līdzvērtīgus ir akceptējusi *Zaļā sertifikāta* piešķiršanas komisija, kas izskata pretendenta rezultātus. Gadījumos, ja pieteikuma iesniedzējam jāiesniedz dokumenti, analīzes, testu ziņojumi, deklarācijas vai citi pierādījumi par kritēriju ievērošanu, uzskata, ka to izcelsme attiecīgā gadījumā var būt pats pieteikuma iesniedzējs.

Kritēriju iedalījums

1) obligātie (O)

Lai tūrisma mītne saņemtu *Zaļo sertifikātu*, jābūt izpildītiem visiem obligātajiem kritērijiem. Obligātie kritēriji ietver Eiropas Kopienas prasības, cik vien tās piemērojamas Latvijā, tā veicinot starptautisko ekosertifikācijas principu pārņemšanu un atvieglojot tūrisma uzņēmējiem tālākos soļus augstāka līmeņa - „Eiropas ekopuķītes”- ekoetiķetes saņemšanā.

2) izvēles (X)

Lai tūrisma mītne saņemtu *Zaļo sertifikātu* pirmo reizi, izvēles kritēriji ir jāievēro noteiktā minimālajā skaitā katrā kritēriju kategorijā.

3) ideālie (I)

Ideālajiem kritērijiem ir rekomendācijas raksturs. To mērķis ir iedvesmot tūrisma uzņēmēju attīstīt savu lauku tūrisma mītņi videi un cilvēkiem draudzīgā veidā atbilstoši Latvijas specifiskajiem apstākļiem, izceļot nacionālās dabas un kultūrvides vērtības.

! Lai tūrisma mītne saņemtu *Zaļo sertifikātu*, jābūt izpildītiem visiem obligātajiem kritērijiem un saņemtam minimālajam punktu skaitam (19 punkti) izvēles un ideālo kritēriju jomā.

!! Lai atjaunotu *Zaļo sertifikātu* pēc tā derīguma termiņa beigšanās, nepieciešams demonstrēt progresu izpildīto izvēles un ideālo kritēriju jomā. Arī gadījumā, ja punktu skaits, salīdzinājumā ar iepriekšējo sertifikācijas periodu, nav palielinājies, komisija var lemt par *Zaļā sertifikāta* atjaunošanu.

KRITĒRIJU PRASĪBU SKAIDROJUMS

I Lauku tūrisma mītnes vides politika un rīcības plāns

1. (O) - Lauku tūrisma mītnei ir izstrādāti vides politikas stratēģiskie dokumenti - vides plāns, kas satur vides pārskatu, un rīcības programma, kas nodrošina vides politikas īstenošanu turpmākajiem 3 gadiem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Izstrādāts (aktualizēts) Vides plāns.
2. Sagatavots Vides pārskats ar informāciju par *Zaļā sertifikāta* nolikuma prasību izpildes gaitu saskaņā ar izstrādāto Rīcības programmu.
3. Izstrādāta (aktualizēta) Rīcības programma.

Prasību ietekmes skaidrojums

Lauku tūrisma mītnei, kura vēlas iegūt *Zaļo sertifikātu* praktiski jārealizē konkrētiem apstākļiem un sertificēšanas prasībām atbilstoša vides politika, kas atspoguļota dokumentos: Vides plāns, Rīcības programma un Vides pārskats.

Vides plāns ir tūrisma mītnes/uzņēmuma stratēģisks dokuments. Tas ir vides aizsardzības pasākumu komplekss, kuru uzņēmums apņemas īstenot konkrētā laika periodā, lai uzlabotu savas uzņēmējdarbības vides rādītājus, tādējādi arī samazinot vai novēršot savas darbības kaitīgo ietekmi uz apkārtējo vidi.

Vides pārskats ir dokuments, kurā atspoguļota esošā situācija Lauku tūrisma mītņē sertifikācijas pieteikuma iesniegšanas brīdī. Informācijā jāiekļauj arī dati un skaitļi par jautājumiem, kas saistīti ar šī nolikuma prasībām

Rīcības programma ir konkrētu un novērtējamu pasākumu kopums izvirzīto mērķu sasniegšanai. Rīcības programmas izpildes izvērtēšana ir neatņemama atkārtotās sertifikācijas procesa sastāvdaļa.

Detalizētāka informācija par šiem dokumentiem atrodama skaidrojošajā materiālā Vides plāns.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Veic lauku tūrisma mītnes vides auditu, lai konstatētu esošās situācijas atbilstības līmeni attiecībā pret *Zaļā sertifikāta* prasībām.
- ✓ Izvērtē iespējas nodrošināt Sertifikāta iegūšanai nepieciešamo minimālo prasību izpildi. *Zaļā sertifikāta* atjaunošanai pārdomā un veic progresu izvēles un ideālo kritēriju jomā.
- ✓ Izstrādā Vides plānu, Rīcības programmu un sagatavo darbam Vides pārskata dokumentāciju.

2. (O) - Lauku tūrisma mītnē ir nozīmēta persona, kas ir atbildīga par vides jautājumiem un rīcības programmas īstenošanu.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Vides plānā un Rīcības programmā ir minēta atbildīgā persona par lauku tūrisma mītnes vides politikas jautājumiem.

Prasību ietekmes skaidrojums

Lai izpildītu *Zaļā sertifikāta* nolikuma prasības attiecībā uz informāciju par dažādu rādītāju uzskaiti, datu apkopošanu un analīzi, jāpārzina uzņēmuma darbības un jāseko līdzi aktualitātēm vides aizsardzībā. Tāpēc par vides jautājumiem jābūt atbildīgai konkrētai personai.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Izvērtē mītnes darbības nodrošināšanā iesaistīto cilvēkresursu potenciālu.
- ✓ Nozīmē atbildīgo personu par vides politikas jautājumiem lauku tūrisma mītnē.
- ✓ Atbildīgā persona plānveidīgi īsteno Vides plānā un rīcības programmā noteikto.

II Enerģijas resursu racionāla izmantošana

No 12 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 3 (12/3).

3. (O) - Reizi mēnesī reģistrē siltumenerģijas patēriņu vai siltum - enerģijas ražošanai izlietoto resursu patēriņu.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tūristu mītnē ir procedūra, kas saistās ar datu savākšanu un uzraudzību par energoresursu (kWh), elektrības (kWh), apkures energoresursu (kWh) izmantošanu un patēriņu.
2. Datus apkopo katru reizi, kad tiek saņemts rēķins vai vismaz reizi trīs mēnešos. Jāizvērtē resursu patēriņš viena klienta uzturēšanās laikam atbilstoši telpu kvadrātmetriem.

Prasību ietekmes skaidrojums

Vides plāna ieviešanas uzraudzība/kontrole palīdz novērtēt, cik plāns ir efektīvs. Reģistrējot, kontrolējot un izvērtējot resursu patēriņu, iespējams samazināt pašu resursu izmantošanu, tā izmaksas un ietekmi uz vidi, vienlaicīgi saglabājot tūrisma mītnes pakalpojumu kvalitāti. Ja šāda kontrole nenotiek, tas rada risku, ka netiek ievērotas būtiskas problēmas (piem. pēkšņi lieli ūdens zudumi, kas radušies ūdens caurules vai krānu bojājumu rezultātā u.tml.).

Enerģijas mērījumi jāveic tādiem enerģijas nesējiem, kā elektrībai, naftas produktiem, gāzei, ūdenim, siltumenerģijai. Vispirms jānosaka, kādam mērķim tiek izmantots attiecīgais enerģijas nesējs.

Enerģijas patēriņu viegli var mērīt padeves posmā. Elektroenerģijas un siltuma enerģijas patēriņu norāda sabiedrisko pakalpojumu uzņēmuma rēķini. Elektroenerģiju iespējams mērīt gan atbilstoši kopējam patēriņam (apgaismošanā, ventilācijā, virtuvē), gan atsevišķās zonās (katrā stāvā, atpūtas zonā, virtuvē) atkarībā no tehniskajām iespējām un sistēmas struktūras.

Lieliski, ja būtu iespēja atsevišķai elektrības uzskaiti katrā mājā vai mājas noteiktai daļai, vai stāvam.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Izveido datu uzskaiti nepieciešamās matricas (tabulas) vai iekārto datu uzskaites žurnālus.
- ✓ Veic datu apstrādi, izvērtējot resursu patēriņu uz 1 cilvēknakti un 1 telpas m².

Mazajās lauku tūrisma mītnēs elektrības uzskaitē katrai telpai ir ļoti sarežģīta, tāpēc elektrību var uzskaitīt, izdarot aprēķinus no kopējā mājas elektrības skaitītāja.

Mērījumu veikšana. Mērījumi tiek veikti, lai iegūtu datus resursu efektīvas izmantošanas analīzei. Tā kā dati ir būtiski turpmākās novērtēšanas veikšanai, tie jāievāc regulāri. Ieteicams, lai mērījumu intervāls būtu neliels, citādi nebūs iespējams noteikt zudumus.

Rādītāju definēšana. Rādītāji nodrošina iespēju noteikt enerģijas resursu patēriņu saistībā ar mītnes pakalpojumu attīstību. Rādītāju definēšana jādokumentē, lai tos varētu izmantot arī turpmāk.

Tipiski rādītāju piemēri:

- enerģijas patēriņš / viena mītnē pavadītā nakts (cilvēknakts)
- siltuma patēriņš / telpas kvadrātmeters

Analīze. Visinteresantākais un būtiskākais posms ir datu vērtēšana. Ieteicams izstrādāt rādītājus, kas atspoguļo, cik tūristu ir nakšņojuši, ko izmantojuši no elektroierīcēm utt. Sekojoši var noteikt neadekvāti augsta patēriņa cēloņus un formulēt attiecīgās darbības, lai pilnveidotu sistēmu un novērstu zudumus.

4. (O) - Kā enerģijas avotu neizmanto fosilo kurināmo veidus.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Kā energoresursu nedrīkst lietot naftas produktus ar sēra saturu virs 0,2 procentiem, nedz arī ogles. Kritērijs attiecas tikai uz tām tūristu mītnēm, kurām ir neatkarīga apkures sistēma.

Prasību ietekmes skaidrojums

Fosilie energoresursi ir apzinātie ogļūdeņražu kurināmā krājumi, kuri veidojušies no dzīvo organismu atliekām pirms miljoniem gadu. Tie ir no šiem ogļūdeņražiem iegūtās degvielas un kurināmais (benzīns, dīzeļdegviela, mazuts u.c.), kā arī citi enerģijas avoti (dabasgāze, ogles, kūdra u.c.), kas iegūti no zemes dzīlēm. Tie tiek uzskatīti par neatjaunojamiem dabas resursiem. Šo resursu izmantošana ir viens no galvenajiem ogļskābās gāzes emisiju avotiem un globālās sasilšanas cēloņiem. Ogles un naftas produktus uzskata par tiem energoresursiem, kuri visvairāk rada gaisa piesārņojumu.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Ja apkurē tiek izmantoti fosilie kurināmie, tad jāmeklē risinājums (jauns apkures katls, centrālā apkure, apkures sistēmas maiņa vai tml.), lai pārtrauktu tos izmantot.

5. (O) - Apkurināmo un dzesējamo telpu logu izolācija atbilst normatīvajos dokumentos noteiktajām prasībām.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Visiem logiem jānodrošina termisku un akustisku izolēšanu.
2. Apkurināmo un dzesējamo telpu logiem un durvīm ir dubultie stikli vai stikla paketes.

Prasību ietekmes skaidrojums

37% siltuma zudumi ēkā notiek caur logiem. Logu izolēšana samazina energoresursu zudumu, pasargā pret troksni un nodrošina labāku telpu klimatu. Jo zemāka U-vērtība, jo labāka izolēšana un pasargāšana no trokšņa. Vienkāršiem logiem siltuma caurlaidības koeficienta U-vērtība ir virs 3 W/m²K, bet dubulti glazētiem logiem tā ir ap 2 W/m²K. Dubulti stikloti logi pasargā arī pret troksni līdz pat 50 decibelēm.

Latvijas būvnormatīvi nosaka, ka, sākot ar 2003.gadu, maksimāli pieļaujamais siltuma caurlaidības koeficients logiem dzīvojamajās ēkās, pansionātos, slimnīcās un bērnudārzos ir noteikts 1,8 vati uz kvadrātmetru reiz Kelvina grāds (W/m²*°K), pārējās publiskajās ēkās -2,2, bet ražošanas telpās - 2,4. Parastās stikla paketes siltuma zudumi ir 2,8 vati uz kvadrātmetru, un, pat iepildot stikla paketē inerto gāzi, kas samazina siltuma zudumus par 0,2 -0,3 vatiem, nebūs iespējams izpildīt normatīvu prasības.

Stiklojums. Dubulti stiklots logs var samazināt siltuma zudumus caur logiem par 50%. Jauni, augstākas energoefektivitātes stikli siltuma zudumus samazinās vēl par 10%. Optimālais attālums starp dubultajiem stikliem ir 20 mm.

Blīvējums. Caur nenoblīvētām durvīm un logiem var pazaudēt 20% no siltuma. Spraugu aizblīvēšanu ar attiecīgiem materiāliem var veikt gan siltināšanas speciālisti, gan pašu spēkiem.

Siltuma zudumi gadā caur labi noblīvētu logu

1 STIKLS	600 KWH/M ²
2 stikli	270 KWh/m ²
3 stikli	180 KWh/m ²

Profesionāli noblīvēti logi un durvis ievērojami pazemina māju energopatēriņu. Energoietaupījums pēc noblīvēšanas ir no 10 -30 % atkarībā no logu un durvju stāvokļa, vecuma un konstrukcijas. Šādiem logiem ir arī speciālais ventilācijas režīms, kas nodrošina efektīvāku telpu vēdināšanu.

Aukstais gaiss ieplūst arī pa spraugu starp vērtni un aplodu. Šai vainai vispiemērotākais atrisinājums ir blīves. Ar logu noblīvēšanu jābūt ļoti uzmanīgiem, jo arī vecus koka logus var padarīt pārāk hermētiskus. Rezultātā iegūstam tikpat sliktu gaisa apmaiņu, kā plastikāta logiem un automātiski parādās nepieciešamība pēc piespiedu ventilācijas. Ir divu veidu blīves – pielīmējamās un iefrēzējamās. Pielīmējamās blīves kalpo ļoti īsu laiku – līdz diviem gadiem (arī tad, ja pirms līmēšanas esat rūpīgi attīrījuši, attaukojuši virsmu). Blīvju gumijai ir zema kvalitāte. Gumiju iefrēzēšana ir sarežģītāks, dārgāks process un pašam to ir grūti veikt.

Būtiski domāt arī par akustisko izolāciju viesu numuros. Īpaši gadījumos, ja to tuvumā ir troksnis, kas var traucēt viesus - šoseja, dzelzceļš, diskotēkas u.c. Pasaules Veselības organizācija noteikusi, ka maksimālais trokšņa līmenis cilvēka komfortam ir 45 decibeli (A), bet troksnis telpās, kuras paredzētas gulēšanai vai atpūtai, nedrīkst būt virs 30 decibelēm (A).

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Lai ar nelieliem līdzekļiem vecus logus padarītu siltumu taupošākus, jāveic divi darbi. Jāpārbauda stiklu stiprinājums un logi jānoblīvē. Logos visbiežāk stiklu ķīte ir izbirusi vai tā kļuvusi nenoturīga. Šie stikli rūpīgi jāieķītē. Jaunākās paaudzes logiem, stiklus stiprinot ar līstēm, salaiduma vietās jāiestrādā silikons.
- ✓ Plānojot logu nomaiņu vai uzlabošanu, jāņem vērā šādi faktori:
 - vidējā temperatūra katrā gadalaikā vai mēnesī;
 - saulaino dienu skaits katrā mēnesī;
 - vēja virziens ziemā un vasarā;
 - mikroklimata apstākļi (kalni, meži, ūdens tuvums ietekmē gaisa temperatūru);
 - ēnas nodrošināšana vasaras laikā.
- ✓ Ja nolemiet mainīt logus, tad koka un PVC rāmji izolē labāk nekā alumīnijs. Koka rāmji ir arī videi visdraudzīgākie.

6. (O) - Ir izvietota informācija par elektroenerģijas ekonomēšanu telpu apgaismojumam.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Ja telpā gaismas neizslēdzas automātiski, tad viesiem jādod informācija, kurā lūgts gaismas izslēgt tad, kad tiek pamestas attiecīgās telpas.

Prasību ietekmes skaidrojums

Lielu elektroenerģijas patēriņu mājoklī veido apgaismojums. Nereti lauku tūrisma mītnēs nav sistēmas, kuras automātiski izslēdz gaismas telpā tad, kad klienti to ir atstājuši. Tādās reizēs rodas gan papildus izdevumi, gan lieka elektroenerģijas resursu tērēšana, gan ātrāka apgaismošanas sistēmu nolietošana.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jānodrošina viegli saprotama un pieejama informācija – atgādinājums viesiem par to, ka apgaismojums telpā jāizslēdz tad, kad klienti to atstāj. Ieteicams informāciju izvietot pie istabas durvīm vai pie spoguļa (visbiežāk viesi paskatās spogulī pirms iziet no telpas). Teksts varētu būt šāds: "Lūdzu, aizejot neaizmirstiet izslēgt apgaismojumu!" Informācijai jābūt latviešu valodā un biežāk lietotajās svešvalodās, ja mītņi apmeklē arī ārzemnieki.

Piemērs:

Svarīgi ir rūpēties par lampu kupolu tīrību. Tas nodrošinās energoresursu ekonomiju. Noputējuši gaismekļi dod 1/3 mazāk gaismas nekā spodri.

- ✓ Lielās telpās ieteicams sadalīt apgaismojumu sekcijās ar atsevišķiem slēdžiem – vairākas atsevišķas lampas vai daudzlampu lustra ar grupu slēdžiem, tādējādi dodot iespēju dienas gaitā regulēt elektriskās gaismas patēriņu atkarībā no nepieciešamības ieslēgt tieši tik daudz spuldzīšu, cik vajadzīgs, ja sāk zust dabiskais apgaismojums.

7. (O) - Telpu un teritorijas apgaismojumam izmanto energoefektīvās spuldzes

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Viena gada laikā pēc pieteikšanās ZS tūristu mītnei ievērojami jāuzlabo apgaismošanas sistēma, izmantojot energoefektīvas spuldzes. Vismaz 60 procentiem visu spuldžu jāatbilst energoefektivitātes A šķiras klasifikācijai. Spuldzēm, kuras ir ieslēgtas ilgāk nekā piecas stundas diennaktī vismaz 80 procentiem jāatbilst A klases ekomarķējumam.

Prasību ietekmes skaidrojums

Apgaismojumam tiek patērēti aptuveni 15 % no visas izlietotās elektroenerģijas. Lielākā daļa šīs enerģijas tiek nelietderīgi iztērēta, izmantojot novecojušas tehnoloģijas apgaismojumā.

Līdz šim populārākie apgaismojuma elementi ir kvēlspuldzes. Tās ir brīvi pieejamas un nav dārgas. Taču tās ir ļoti neefektīvas, jo 90 % no patērētās elektroenerģijas pārvērš siltumā un tikai 10 % — gaismā. Kvēlspuldzes ar 100 W jaudu jau ir izņemtas no tirgus, 2010. gadā šo ierobežojumu piemēros 75 W, nākamgad – 60 W spuldzēm, bet 40 W un vājākās pazudīs no veikalu plauktiem pazudīs 2012. gadā.

Kā viena no pašreizējām tendencēm energoefektivitātes jomā ir **kompakto fluorescento apgaismojuma spuldžu** (CFL) izmantošanas veicināšana. Šādā nolūkā Eiropas Intelīgentās Enerģijas (Energy Intelligent Europe) programmas ietvaros ir radīta publiski pieejama datu bāze par energoefektīvām apgaismojuma iekārtām (to izskats, parametri, cena, ražotājs, kontakti, meklēšanas iespējas pēc cenas, tipa- lustra/stāvlampa u.tml.). Tā atrodama caur Interneta vietni www.enerlin.enea.it, izejot uz starptautiska projekta ENERLIN gala produktiem. Kompaktās fluorescentās spuldzes, dodot tikpat daudz gaismas, patērē par trešdaļu mazāk enerģijas un kalpo 10 reižu ilgāk. Protams, ka

kvalitatīvas fluorescentās spuldzes arī maksā dārgāk, dažkārt ir problēmas ar to ievietošanu gaismas ķermeņos. Taču jāņem vērā, ka fluorescentās spuldzes, kad tās ir izdegušas, nedrīkst izmest kopējā sadzīves atkritumu konteinerā, jo tās satur dzīvsudrabu, kas ir bīstams videi un jau tagad paaugstinātā koncentrācijā ir sastopams dzīvnieku un cilvēku audos un asinīs. Tāpēc šīs spuldzītes ir jānogādā atpakaļ pārdevējiem, ražotājiem vai bīstamo atkritumu pārstrādātājiem.

Ļoti efektīvas ir arī videi draudzīgās LED (gaismas diožu) spuldzes. Būtisks faktors ir spuldžu ilgmūžība — fluorescentās un LED spuldzes kalpo daudz ilgāk. Ja 100 W kvēlspuldze kalpo 1000 stundas, tad 23 W ekonomiskā spuldze — 15000 – 45000 stundas. Lielāks ir arī spuldzes ieslēgšanas/izslēgšanas reižu skaits (ieteicams izvēlēties spuldzes, kas ir paredzētas vismaz 200000 ieslēgšanām).

Energoekonomiskās spuldzes lietošanas ekonomiskie un ekoloģiskie ieguvumi salīdzinājumā ar kvēlspuldžu lietošanu (gadā) avots: „Vides vēstis” 11/2008

<i>JAUDA</i>	<i>KVĒLSPULDZE, 100 W</i>	<i>ENERGOECONOMISKĀ SPULDZE, 20 W</i>
Dedzināšanas laiks gadā	1000 h	1000 h
Elektroenerģijas patēriņš gadā	100kWh	20kWh
Elektrības tarifs	0.071 Ls/kWh	0.071 Ls/kWh
CO ₂ izmeši par katru kWh	0.590 kg	0.590kWh
Rēķins par elektrību	Ls 7.10	Ls 1.42
CO ₂ izmeši atmosfērā	59 kg	11.8 kg
Ekonomiskais ieguvums		Ls 5.68
Ekoloģiskais ieguvums		47.2 kg CO ₂

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jānosaka kopējais spuldžu daudzums mītnē un to pielietojuma slodzes. Neekonomiskās spuldzes jāaizvieto ar energoefektīvām. Padomājiet par spuldžu veidu, energoresursu patēriņu, gaismas krāsu un gaismas spilgtumu.

Svarīgi izmantot energoresursus taupošās spuldzes tur, kur gaismas ir ieslēgtas uz ilgāku laiku (ārpustelpu teritorijas, kāpņu telpas, koridori utt.). Tas ievērojami samazinās energoresursu patēriņu.

Vismaz 80 % spuldžu jābūt energoefektīvām ar A klases marķējumu. Taču atsevišķās vietās, kur gaismas bieži tiek ieslēgtas, loģiskāk izmantot kvēlspuldzes ar mazu jaudu, jo energoefektīvās spuldzes attaisno sevi tad, ja darbojas vismaz piecu stundas un netiek izslēgtas.

8. (O) - Siltumenerģijas efektīva izmantošana saunās un pirtīs.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Visās saunās jābūt automātiskai izslēgšanas sistēmai.
2. Pirts kurināšanai malkas daudzums ir ierobežots - atbilstošs klientu skaitam un pirts izmantošanas laikam.

Prasību ietekmes skaidrojums

Saunās izmanto ļoti daudz energoresursu, tāpēc brīdī, kad neviens saunu nelieto, to nevajag karsēt. Savukārt ar malku kurināmās pirtīs nepieciešams ierobežot malkas daudzumu atbilstoši cilvēku skaitam, kas pirti izmantos.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Ja lauku tūrisma mītnei ir sauna, jāierīko taimers vai jāievieš sistēma, kura pēc noteikta laika automātiski atslēdz to no elektrības.
- ✓ Ja lauku tūrisma mītnei ir pirts, tad tiek nodrošināts atbilstošs (ierobežots) malkas daudzums konkrētajam klientu skaitam.

9. (O) - Ēku siltumizolācija atbilst normatīvajos dokumentos noteiktajām minimālajām prasībām.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

No jauna būvētas vai rekonstruētas ēkas projekta tehniskā dokumentācija apliecina ēkas energoefektivitātes rādītāju atbilstību Latvijas Būvnormatīvu prasībām.

Prasību ietekmes skaidrojums

Ēku siltumizolācija nodrošina ievērojami mazāku energoresursu patēriņu un līdz ar to arī samazina siltumnīcas efektu izraisošo gāzu daudzumu atmosfērā.

Siltuma zudumu sadalījums namā ir sekojošs:

- 35% siltuma tiek zaudēts caur sienām;
- 37% - caur logiem;
- 15% - caur jumtu;
- 13% - caur 1.stāva grīdu.

Ēku celtniecībā un uzturēšanā nozīmīga ir efektīva izolācijas sistēma. Aprēķini liecina, ka veicot labu siltumizolāciju, celtniecības izmaksas palielinās vidēji tikai par 5 %, bet apkures enerģijas patēriņš sarūk pat par 50 % salīdzinājumā ar mājām, kurās nav veikti īpaši siltināšanas pasākumi. Nosiltinot jumtu ar vismaz 150 mm biezu siltumizolācijas vati Jūs ietaupīsiet 20% no siltuma izmaksām. Vienlaikus nosiltiniet arī durvju spraugas un bēniņu lūkas.

Ēkas energoefektivitāte ir relatīvs enerģijas daudzums, kas raksturo konkrētās ēkas apkurei, ventilācijai, dzesēšanai, apgaismojumam un karstā ūdens apgādei nepieciešamās enerģijas patēriņu.

Balstoties uz ekspertu pieredzi ēku energoefektivitātes paaugstināšanas jomā, var secināt, ka, veicot visus iespējamus pasākumus ēkas energoefektivitātes paaugstināšanā, enerģijas ietaupījums sasniedz ap 60% no siltuma enerģijas patēriņa līdz šo pasākumu veikšanai

! Jo labāka būs siltumizolācija mājā, jo efektīvāk izmantosiet savu kurināmo, tādējādi samazinot arī CO₂ izmešus, saudzējot mūsu planētas klimatu un taupot resursus!

LBN 002–01 normatīvās prasības nosaka, ka siltuma vadības koeficients U dzīvojamām ēkām ir ne vairāk kā 0,25 W/m²K.

Normatīvie dokumenti, kuri reglamentē ēku energoefektivitāti:

- Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 002-01 „Ēku norobežojošo konstrukciju siltumtehnika”;
- Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 006-00 „Būtiskās prasības būvēm”;
- Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 231-03 „Dzīvojamo un publisko ēku apkure un ventilācija”;
- „Būvizstrādājumu atbilstības novērtēšanas kārtība reglamentētajā sfērā”.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jāveic vienkāršots ēku energoaudits, lai novērtētu tās energoefektivitātes vispārējo līmeni un konstatētu iespējamo siltuma zudumu vietas.

Ieteicams sākt ar bēniņu, jumta, pagraba, ārsienu konstrukciju pārdomātu siltināšanu. Siltināšanai var izmantot dažādus materiālus. Tos izvēloties, ieteicams izsvērt draudzīgumu videi (ieguves avots, dabīgi, atjaunojami, pārstrādājami resursi u.tml.).

10. (X) - Vismaz 22 % no lauku tūrisma mītnē izmantotās elektro - enerģijas tiek saražota izmantojot atjaunojamos resursus.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Vismaz 22 % elektroenerģijas ražota no atjaunojamiem enerģijas avotiem (ūdens, vējš, saule, ģeotermiskie resursi, biomasas, gāze no izgāztuvēm, gāze no ūdens pārstrādāšanas iestādēm, kā arī bioloģiskā gāze u.tml.) energoresursiem. Tas noteikts Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvā Nr. 2001/77/EC (2001.gada 27. septembrī).

Kritērijs attiecas tikai uz tām mītnēm, kurām ir pieeja elektroenerģijas tirgum, kurā tiek izmantoti atjaunojamie resursi, kā arī uz tām, kuras pašas ražo vismaz 22 procentus sevis patērētās elektrības.

Prasību ietekmes skaidrojums

Neatjaunojamo energoresursu (naftas, gāzes, ogļu u.c.) izmantošanas ne tikai samazina Zemes bagātības, bet arī rada gaisa piesārņojumu. Tāpēc jāatbalsta atjaunojamo enerģijas avotu izmantošana un popularizēšana. **Atjaunojamie energoresursi** ir vējš, ūdens, saules starojums, biomasas, ģeotermālā enerģija jeb zemes siltums, viļņi, kā arī paisuma – bēguma procesi.

2008. gada decembrī ES līderi pieņēma tiesību aktu kopumu, lai samazinātu ES devumu globālajā sasilšanā un nodrošinātu stabilu un pietiekamu energoapgādi. Tā ir līdz šim visvērienīgākā Eiropas enerģētikas politikas reforma, kuras rezultātā Eiropa kļūs par pasaulē vadošo spēku atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanas un CO₂ izmešu samazināšanas jomā. Ar šīs politikas palīdzību ES nolēmusi līdz 2020. gadam par 20 % samazināt siltumnīcas efekta gāzu emisiju (salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni). To paredzēts panākt, vairāk izmantojot no atjaunojamiem avotiem iegūtu enerģiju un ierobežojot energo patēriņu.

Latvijas mērķi attiecībā uz AER elektroenerģijas un biodegvielas procentuālo daļu valsts patēriņā ietverti Elektroenerģijas tirgus likumā un Biodegvielas likumā. Attiecībā uz atjaunojamo resursu īpatsvaru kopējā primāro resursu bilanci AER izmantošanas pamatnostādnes izvirzīts mērķis palielināt šo īpatsvaru līdz 35% 2010.gadā, un sasniegt 37% līdz 2016.gadam.

Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2007.–2016.gadam (apstiprinātas Ministru kabineta 2006.gada 27.jūnija sēdē (prot. Nr.34, 46.§) nosaka, ka atjaunojamo enerģijas resursu izmantošanas pieaugums ir jāsekmē gan elektroenerģijas, gan siltumenerģijas ražošanā, gan transportā.

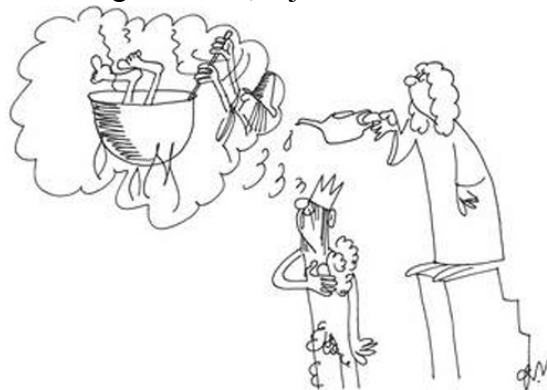
Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jānoskaidro un jāpaliecina, vai tūristu mītne izmanto no atjaunojamajiem resursiem pašas ražotu elektroenerģiju. Ja elektroenerģijas tiek piegādāta centralizēti, tad jānoskaidro, vai elektroenerģijas ražošanā izmantoti atjaunojamie resursi. To var uzzināt no rēķiniem vai arī no piegādātāja, sazinoties ar uzņēmumu, pašvaldību vai attiecīgo ministriju.
- ✓ Ja pieejams brīvs elektrības tirgus, pārbaudiet, vai varat mainīt piegādātājus, domājot arī par lētākiem tarifiem. Ja tirgū ir kompānijas, kuras piedāvā elektrību no atjaunojamajiem resursiem, pārbaudiet, vai Jūsu uzņēmums var mainīt attiecīgos piegādātājus.

11. (X) - Zaļā sertifikāta darbības laikā iegādāto apkures katlu efekti - vitāte ir vismaz 80 % (malkas apkures katlam vismaz 50%).

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

- ✓ Jauna apkures katla efektivitātei jābūt vismaz 80%. Malkas apkures katla efektivitāte nedrīkst būt zemāka par 50% .
- ✓ Kritērijs neattiecas uz šāda veida jaunajiem katliem:
 - Karstā ūdens katli, kuros izmanto dažādus energoresursus, tajā skaitā cietos resursus;
 - Tehnika, kura momentā ražo karstu ūdeni;
 - Katli, kuros izmantoti energoresursi, kuri ir ievērojami atšķirīgi no visbiežāk izmantotajiem šķidrājiem un gāzes energoresursiem (gāze no ražošanas atkritumiem, bioloģiskā gāze u.c.);

- Krāsnis un tehnika, kura domāta tās telpas apsildīšanai, kurā tā atrodas, vienlaikus ražojot arī karstu ūdeni apkurei un tīrīšanas vajadzībām.

Prasību ietekmes skaidrojums

Efektīvs katls energoresursus izmanto maksimāli – katls ražo pēc iespējas lielāku siltuma daudzumu, ņemot vērā patērēto energoresursu daudzumu.

Tādā veidā tiek ekonomēti gan energoresursi, gan nodrošināta efektīva siltumatdeve, neradot lieku gaisa piesārņojumu.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Ja mītne nav pieslēgta centrālās apkures sistēmai un esat nopircis jaunu katlu, kurā izmantoti šķidrie vai gāzes energoresursi, pārliecinieties, ka katlam ir augsts efektivitātes līmenis. Efektīvākie katli mēdz būt dārgāki, taču to izmantošanas laikā var ietaupīt naudu. Tabulā dots padoms par katla efektivitātes aprēķināšanu gadījumā, ja šāds apraksts nav atrodams.

KATLA VEIDS	KAPACITĀTE (KW)	EFEKTIVITĀTE ATTIECĪGAJĀ LĪMENĪ		EFEKTIVITĀTE "PARTLOAD"	
		Vidējā ūdens temperatūra katlā (°C)	Efektivitāte (%)	Vidējā ūdens temperatūra katlā (°C)	Efektivitāte (%)
Tipiskais katls	4-400	70	$\geq 84 + 2 \log P_n$	≥ 50	$\geq 80 + 3 \log P_n$
Zemas temp. katls (*)	4-400	70	$\geq 87,5 + 1,5 \log P_n$	40	$\geq 87,5 + 1,5 \log P_n$
Gāzes kondensācijas katls	4-400	70	$\geq 91 + 1 \log P_n$	30 (**)	$\geq 97 + 1 \log P_n$
* Tajā skaitā kondensējošie katli, kuros izmantoti šķidri energoresursi					
** Katlā piegādātā ūdens temperatūra					

P_n : Kapacitātes reitings (kW)

Lūk, kā aprēķināt katla efektivitāti, lai noteiktu, vai apmierinātas direktīva prasības. Ja katla kapacitāte ir 40 kW, aprēķins ir šāds:

$$\log 40 = 1,602 \cdot 2 = 3,204$$

$$3,204 + 84 = 87,204$$

Tas nozīmē, ka minimālai efektivitātei jābūt 87,204% līmenī. Šo rādītāju visbiežāk var atrast katla rokasgrāmatā.

Ir starpība starp katla efektivitāti un degšanas efektivitāti. To var uzlabot ar regulāru katla apkopi.

Ja mītnē esošie apkures katli neapmierina efektivitātes prasības, jādomā par jauna un efektīvāka katla iegādi. Tas jāatzīmē Rīcības programmā. Atsevišķās valstīs efektīviem katliem piešķirti vides sertifikāti (piem., Vācijā ir "Zilā eņģeļa" sertifikāts). Vēlams izvēlēties tieši šāda veida katlu.

12. (X) - Netiek izmantoti elektriskie roku žāvētāji.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Tūrisma mītnē netiek izmantoti elektriskie roku žāvētāji

Prasību ietekmes skaidrojums

Elektriskie roku žāvētāji ir diezgan lieli elektrības patērētāji, tādēļ to izmantošana lauku tūrisma mītnēs nav vēlama. Šīs ierīces tūristi bieži izmanto bez ierobežojuma, nevajadzīgi patērējot elektrību.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Praktizēt auduma dvieļu un papīra dvieļu izmantošanu, ja vien nepastāv kādi sanitāro prasību normatīvie akti.

13. (X) - Lauku tūrisma mītnes teritorijas apgaismojums ir automa - tizēts vai citādi efektīvi vadāms.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Āra apgaismojumu izslēdz ar vienotu slēdzi vai ar automātiski vadāmu darbību.

Prasību ietekmes skaidrojums

Izvairoties no nevajadzīga elektriskā ārējā apgaismojuma, ierobežojam nelietderīgu elektroenerģijas patēriņu.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Jāizvērtē esošā teritorijas apgaismojuma elektroenerģijas taupīšanas iespējas. Jāparedz risinājumi trūkumu novēršanai (situācijas uzlabošanai), ietverot nepieciešamos pasākumus Rīcības plānā.

Ieteicams, lai *Zaļā sertifikāta* tūrisma mītnē ir iekārtoti automātiskie laika slēdži, kuri noslēdz āra apgaismojumu, kad ir pietiekams dabiskais apgaismojums. Āra apgaismojums var būt aprīkots ar kustību sensoriem, kuri reaģē un apgaismo teritoriju tikai tai laikā, kad tur uzturas viesi. Ja nav šādu ierīču, ieteicams izveidot kopēju vienotu slēdzi āra apgaismojumam, kurš ērti pieejams saimniekam vai jāinformē viesi par šī slēdža lietošanu.

Saimniekiem jāpārdomā, kā efektīvi gaismas ķermeņus izvietot teritorijā. Apgaismojums vajadzīgs tikai tur, kur tas nepieciešams drošības apsvērumu dēļ, tāpat naktī vai sliktos laika apstākļos.

Apgaismojumam pie ēkām, dārziem un citām sabiedriskām vietām jāieslēdzas tikai tad, kad nepieciešams. Taimeris jāizvieto ārpusē, lai varētu kontrolēt to darbību. Nepieciešamais apgaismojums ietver apgaismojumu drošības apsvērumu dēļ. Automātiskā ieslēgšana/izslēgšana ietver taimerus, dienas gaismas un kustības sensorus.

Ārējais apgaismojums tūristu mītnēs tiks izmantots, lai:

- apgaismotu ēkas, dārzus un citas teritorijas vietas;
- nodrošinātu minimālo apgaismojumu drošības apsvērumu dēļ.

Drošības apgaismojumu nedrīkst izslēgt, un tam ir jādarbības naktī un sliktos laika apstākļos. Taču šīm gaismām ir jāuzstāda ekonomiskās spuldzes. Apgaismojumam ēkām, dārzam un citām sabiedriskām vietām būtu jāieslēdzas tikai tad, kad nepieciešams. Pārliecinieties, ka spuldzes darbības ilgumu neietekmēs bieža ieslēgšana/izslēgšana.

14. (X) - Sadzīves elektrotehnikai un biroja tehnikai ir enerģiju taupošas klases vai kategorijas marķējums.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Lauku tūrisma mītnē sadzīves elektrotehnikajām ierīcēm ir A klases efektivitāte.
2. Jābūt pieejamiem tehniskiem dokumentiem, iekārtu pasēm.
3. Energoefektīvi ledusskapji, trauku mazgājamās mašīnas, veļas mazgāšanas mašīnas, biroja iekārtas.

Prasību ietekmes skaidrojums

A klases elektroiekārtu darbība samazina elektrības patēriņu un saudzē vidi.

Speciālisti aprēķinājuši, ka vidēji Eiropā katrā mājsaimniecībā gadā nelietderīgi tiek tērētas 647 kWh. Lielajām sadzīves iekārtām ir Eiropas Savienības izstrādāts enerģijas patēriņa marķējums. Līdzās tehniskajām īpašībām tiek norādīts arī iekārtu enerģijas patēriņš – no A (zems enerģijas patēriņš) līdz G (augsts enerģijas patēriņš). Šis marķējumu atrodas uz veļas mazgājamām mašīnām, veļas žāvētājiem, trauku mazgājamām mašīnām, ledusskapjiem un saldējamām iekārtām, kā arī uz spuldžu iepakojuma. Marķējumu norāda, vai iekārta ir ekonomiska. Rekomendētas tiek A klases elektroierīces.

Ledusskapis var patērēt līdz pat 35-50% no mājokļa kopējā elektroenerģijas patēriņa. Daudzu ledusskapju elektrības patēriņa izmaksas gadu laikā būtiski var pārsniegt to iegādes cenu. Tātad nepērciet tādu, kas būtu zemāks par A klasi. Ir pieejami vēl ekonomiskāki- A+ klases ledusskapji.

Pievērsiet uzmanību arī elektroenerģijas patēriņam gadā. Marķējuma sadaļa V rāda enerģijas patēriņu kWh/gadā. Salīdzinājumam trīs dažādu klašu ledusskapju elektroenerģijas patēriņš procentuāli: C klase - 90%, B klase - 75 %, A klase - 55% un A+ klase - 42 %.

Elektriskie ūdens sildītāji nodrošina vienu no tūrisma pakalpojumu kvalitātes priekšnoteikumiem, ka vannas

Enerģija	
Ražotājs Modelis	Logo ABC 123
Efektīvāk	— I — II
A	
B	
C	
D	
E	
F	
G	
Mazāk efektīvi	
Enerģijas patēriņš kWh/gadā (balstīts uz standarta 24 stundu testa rezultātiem)	— III B — IV
Faktiskais enerģijas patēriņš ir atkarīgs no iekārtas izmēriem un tās pielietojuma	— V XYZ
Sveiko pārtikas produktu tilpums I Saldēto pārtikas produktu tilpums I	— VI XYZ — VII — VIII
Troksnis (dB(A) re 1 pW)	— IX XZ
Sīkta informācija ir atbilstošā produkta brošūrā	
100% gaisa maiņa standarta EN 103 Ledusskapju marķējums: standarta 94/2/EC	

istabā jābūt siltajam ūdenim. Ir vairāki veidi, kā iegūt silto ūdeni. Viena no populārākajām iespējām ir elektriskie ūdens sildītāji.

Ir pieejami divu veidu akumulējošie ūdens sildītāji, katram no tiem ir savas priekšrocības un trūkumi. Akumulējošā ūdens sildītāja tilpums jāizvēlas atbilstoši karstā ūdens patēriņam, lietotāju skaitam un lietošanas periodiskumam.

<i>SILDĪTĀJU VEIDI</i>	<i>TILPUMA SILDĪTĀJI</i>	<i>CAURPLŪDES ŪDENS SILDĪTĀJI</i>
+ Plusi	- o maza jauda – 1,3 kW - o nelieli izdevumi par elektrisko pieslēgumu - o iespēja sildītājus uzstādīt vertikāli, horizontāli vai zem izlietnes - o temperatūras uzturēšana patērē mazāk elektroenerģijas	- o mazi izmēri un svars - o ūdeni sasilda tūlīt - o nav siltuma zudumu - o elektroenerģiju patērē tikai ūdens lietošanas laikā
- Mīnusi	- o lieli izmēri un svars - o ilgs ūdens sildīšanas laiks (apmēram 3,5 stundas) - o siltuma zudumi (0,3 – 0,80 C stundā)	- o nepieciešama liela jauda (12-24 kW) - o pieslēgšana var būt saistīta ar elektrotīklu pārbūvi - o lieli izdevumi par atļauto slodzi, projektēšanu un elektrotīkli pārbūvi

Pastāv maldi par elektrisko caurteces ierīču enerģētisko "rijību". 100 l ūdens, kas iegūti ar caurteces sildītāju ar jaudu 8 kWt palīdzību (pie ūdens temperatūras palielinājuma par 25°C attiecībā pret ienākošā ūdens temperatūru) 22 min. laikā, boilerā ar jaudu 2 kW var uzsildīt aptuveni 1 st. un 30 min. laikā. Bet enerģija abos gadījumos tiek patērēta aptuveni vienādos daudzumos - ap 2,9 kW/st. Lai novērstu akumulējošā ūdens sildītāja sildelementa intensīvu apkalpošanos un samazinātu siltuma zudumus, karstā ūdens temperatūrai jābūt ne augstākai kā 60° C. Lai samazinātu siltuma zudumus gadījumos, kad karsto ūdeni patērē vairākās vietās reizē, jāizlemj, vai iegādāties vairākus ūdens sildītājus, vai izmantot vienu un izolēt karstā ūdens caurules.

Liela daļa mūsdienu sadzīves tehnikas allaž atrodas lietošanas gatavībā jeb t.s. "stand-by" režīmā, gaidot mūsu rīkojumu ar pulti. Pirmajā mirklī datora, printera vai tālruņa lādētāja elektroenerģijas patēriņš gaidīšanas režīmā var šķist niecīgs. Tomēr gada laikā, piemēram, televizors, gaidīšanas režīmā patērē aptuveni 70 kW/h.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jāapzina viss esošais mājsaimniecības aprīkojums. Ieteicams visu pierakstīt un dokumentēt. Šai informācijai jāietver ziņas par enerģijas ekomarķējumu un Energy Star ekomarķējumu, prečzīmi, iegādes gadu, slodzi, darbības ilgumu, apkopes intervālus un organizāciju, kas veic apkopi.
- ✓ Jāpārbauda, vai mājsaimniecības aprīkojumam ir A klases marķējums un vismaz 80% biroja aprīkojumam ir Energy Star ekomarķējums.
- ✓ Jāpārliecinās, ka iegādātajam jaunajam aprīkojumam ir vismaz kāds enerģijas ekomarķējums. Produkti ar valsts vai ES ekomarķējumu ir ne tikai ekonomiski, bet arī ražoti, ievērojot stingrus apkārtējās vides standartus. Ražotājus, kuru produkti ieguvuši ekomarķējumus, iespējams atrast Eiropas Komisijas mājas lapā: <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>.
- ✓ Sadzīves elektrotehnika patērē elektrību pat izslēgtā režīmā, tāpēc viens no iespējamajiem taupības soļiem ir saslēgt tuvumā esošo tehniku vienā rozetē, lai, beidzot darbu, visu varētu atvienot ar vienu kontaktdakšīņu.

15. (X) - Apkures un kondicionēšanas ierīces ir regulējamas.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Kritērijs attiecas tikai uz tādām mītnēm, kuras tiek apkurinātas vai kondicionētas.
2. Klientiem labi pārredzamā vietā izvietota informācija ar atgādinājumu, ka logi jāaizver, ja darbojas apkures vai kondicionēšanas sistēma.
3. Apkures un kondicionēšanas ierīcēm ir regulēšanas iespējas.

Prasību ietekmes skaidrojums

Apkures individuālā regulēšana dod iespēju samazināt siltuma patēriņu līdz pat 30%. Pazeminot temperatūru par vienu grādu, enerģijas ekonomija veido 6% no kurināšanai patērētās enerģijas. Ieteicamā temperatūra telpās: dzīvojamā istabā un darba telpās 20°C, bet telpās, kuras tiek izmantotas mazāk, temperatūra var būt daudz zemāka - virtuvē un guļamistabā 18°C, koridorā 15°C. Ieskatieties termometra rādījumos biežāk!

Ja mājā ir radiatori, tad, lai ekonomētu siltumenerģiju, tiem nepieciešami temperatūras regulētāji, kā arī laika kontroles slēdžu iemontēšana.

Automātiskie regulatori ietaupa līdz 20% enerģijas apkurei. Tomēr ar tiem nevar automātiski iegūt papildu ekonomiju, kura saistīta ar bioloģiski vēlamo temperatūras starpību dienā un naktī. Šajās stundās iespējams ietaupīt vēl papildu 20% enerģijas. Šim nolūkam automātiskais ventilis jāneregulē ar roku.

Termoregulatori automātiski uztur precīzu istabas temperatūru neatkarīgi no āra gaisa apstākļu maiņas un no saules, cilvēku, elektriskā apgaismojuma un televizoru izdalītā siltuma. Šādas iespējas sniedz RTD tipa radiatora termoregulatori, kuri ir pildīti ar gāzi. Tie vienmēr reaģēs uz istabas temperatūras izmaiņām un to neietekmē apkures ūdens temperatūra, tie stabili notur izvēlēto temperatūru un saglabā regulēšanas spējas.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Ja apkure un/vai gaisa kondicionēšana nav automātiski regulējama, kad logi ir atvērti, jābūt viegli pieejamai informācijai, kas atgādina viesim aizvērt logu(-s), ja ir ieslēgta apkure vai gaisa kondicionēšana. Atgādinājumu ieteicams novietot loga tuvumā. Informācijai jābūt vietējā valodā un, ja mītne apmeklē arī ārzemnieki, vismaz angļu valodā vai citā valodā, kādā runā daudz viesu. Lūdziet viesus izslēgt apkures vai kondicionēšanas sistēmu, kad logs ir atvērts.
- ✓ Atgādinājumu var pievienot arī informācijai vispārējos dokumentos, kādus saņem viesi. Ieteicams aprunāties ar viesiem, kad vediet viņus uz istabu vai māju. Parādiet, kur ir apkures un kondicionēšanas slēdži un aiciniet viesus izslēgt sistēmu tad, kad logs ir atvērts, ja sistēma neatslēdzas automātiski.

Piemērs.

- ✓ Siltumatdeve ir efektīvāka, ja radiatori nav norobežoti no apsildāmās telpas ar aizkariem, mēbelēm, starpsienām, un ja zem, aiz vai uz radiatora netiek uzglabāti priekšmeti. Jāseko, lai notiktu gaisa cirkulācijas process. Ja starp sienu un radiatoru ir pietiekami daudz vietas, tad siltuma zudumus var aizkavēt, izmantojot īpašas siltumizolācijas plāksnes vai folijas, kuras ievieto starp radiatoru un sienu.
- ✓ Jo vairāk telpā mitruma, jo mazāk siltuma. Tādēļ centieties ierobežot mitruma rašanos telpā.
- ✓ Lai patērētājs pats spētu kontrolēt gaisa temperatūru dzīvoklī, telpu sildķermenim (radiatoriem) jāierīko divpakāpju regulatori (termoregulatori). Regulēšanas otrā pakāpe ļaus noregulēt caurplūdi līdz pilnīgai atslēgšanai. Termoregulators pēc jūsu izvēlēta režīma uzturēs vēlamo temperatūru istabā.

16. (X) - Ir uzstādīti papildus enerģijas patēriņa kontroles mēraparāti.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Papildus centrālajiem enerģijas uzskaites mērinstrumentiem ierīkoti :
 - gāzes patēriņa skaitītājs,
 - aktīvās elektroenerģijas skaitītājs,
 - siltumenerģijas skaitītājs.

Prasību ietekmes skaidrojums

Papildus kontrolējot patērētās enerģijas daudzumu, var atklātu jomas, kurās nepieciešams ieviest energotaupības pasākumus.

Papildus centrālajiem mēraparātiem ierīkotās patēriņa kontroles ierīces dod iespēju detalizēti izvērtēt enerģijas patēriņu atsevišķos lauku tūrisma mītnes sektoros (ēkās, stāvos vai kā citādi).

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jāizvērtē situācija, vadoties pēc tehniskām, ekonomiskām iespējām un lietderības ierīkot papildus skaitītājus.
- ✓ Ja tūristu mītnē piedāvā īpašas energointensīvas iekārtas (piem. masāžas vanna, veļas žāvētava, elektriskā sauna utt.), tad ieteicams izvietot papildus skaitītājus, lai varētu efektīvāk kontrolēt izlietoto elektroenerģiju.

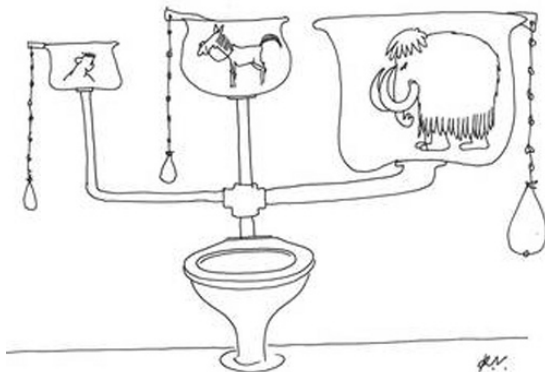
III Ūdens resursu racionāla izmantošana

No 8 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 2 (8 / 2).

17. (O) - Tiek veikta ūdens resursu patēriņa uzraudzība.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ūdens patēriņa datus reģistrē vai nu saskaņā ar katru saņemto rēķinu, vai vismaz reizi 3 mēnešos, fiksējot patērētā ūdens daudzumu. Analizējot datus, ūdens patēriņu (litros) jānosaka arī patēriņš par katru nakšņošanas reizi (attiecinot uz cilvēknakti).
2. Ja nav ūdens skaitītāju vai ūdens rēķins neatspoguļo reālo patēriņu saistībā ar viesu aktivitātēm, saimnieki izvēlas darbību, kā noteikt patērētā ūdens daudzumu (vai nu pēc izsūknētajiem notekūdeņiem vai pēc citiem rādītājiem).

Prasību ietekmes skaidrojums

Pretstatā privātā patērētāja augošajai apzinībai savā mājāsaimniecībā tūrisma mītņu klients dzeramā ūdens resursus joprojām patērē neapdomīgi: ja savās mājās patērētājs dienā izlieto apmēram 128 l dzeramā ūdens, tad viesnīcā šis pats cilvēks patērē vismaz 250 l un pat vairāk.

Kāda pētījuma aptauja rāda šādu ūdens lietošanas sadalījumu mājāsaimniecībā:

- trauku mazgāšanai patērējam 4%;
- dušai — 5%;
- veļas mazgāšanai — 12%;
- mājas sakopšanai u.tml. — 14%;
- vannai — 15%;
- virtuves darbiem (ēdienreižu sagatavošana; sakopšana; roku mazgāšana) tāpat ūdens, kas notek caur virtuves izlietni — 15%;
- bet visvairāk tualetes lietošanai — 35%

4 personas mājāsaimniecībā patērē līdz 600 l vērtīgā dzeramā ūdens (50 spaiņu).

Pētījumi rāda, ka mazgājot vienāda daudzuma traukus (komplekts 12 personām) ar rokām un ar trauku mazgājamo mašīnu, ūdens patēriņa starpība ir milzīga: mazgājot ar rokām tiek patērēti 60-80 litri ūdens, ar mašīnu -13 litri.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Ierīko ūdens patēriņa skaitītāju aukstā vai siltā ūdens daudzuma uzskaitēi privātām, kā arī komerciālām un vieglās rūpniecības vajadzībām.
- ✓ Veic ūdens patēriņa uzskaiti.
- ✓ Izvērtē dažādus ūdens taupīšanas pasākumus un iespēju robežās tos ievieš.

18. (O) – Mītnes darbinieki ir apmācīti katru dienu pārbaudīt vai nav redzamas ūdens noplūdes un rīkoties, lai tās novērstu, attiecīgajā gadījumā veicot piemērotas darbības. Viesi ir aicināti informēt darbiniekus par jebkuru konstatēto ūdens noplūdi.

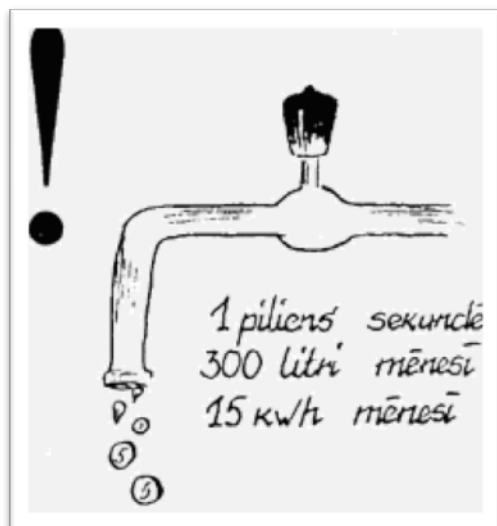
Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ir sagatavota dokumentācija:

- Vienkārša informācija darbiniekiem par sūču labošanu;
- Apraksts par to, kā tiek novērsta ūdens noplūde vai labotas sūces;
- Informācija viesiem, aicinot viņus informēt darbiniekus par redzamām sūcēm.

Prasību ietekmes skaidrojums

Piloši ūdens krāni un tekošas tualetes skalojamās kastes, kā arī citi mehāniski defekti veicina nelietderīgu ūdens patēriņu lielos apjomos, tad svarīgi šādus gadījumus laikus ievērot un novērst.

Dažviet Eiropā noplūžu dēļ zudumā aiziet vairāk nekā 40 % no visa piegādātā ūdens.

Pat lēni piloši krāni lieki patērē no 5 līdz 10 litriem ūdens dienā.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Darbinieki jābrīdina un jāapmāca par to, cik svarīgi ir uzraudzīt, novērst un salabot ierīces, kurās bojājumu dēļ varētu rasties nelietderīga ūdens noplūde.
- ✓ Ūdens lietošanas telpās (vannas, dušu kabīnēs, tualetēs) ieteicams izvietot aicinājumu viesiem ziņot par redzamām ūdens noplūdēm.
- ✓ Ieteicama ir nepārtraukta ūdens patēriņa uzraudzība. Ja parādās neparasts patēriņa pieaugums, tad jāmeklē sūces.

19. (O) – Viesiem ir iespēja pašiem noteikt veļas mainīšanas biežumu.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Viesiem pieejama informācija, ka saskaņā ar tūristu mītnes vides politiku gultas veļu un dvieļus maina noteiktās dienās (zemas kategorijas mītnē - regulāri 1 reizi nedēļā un augstas kategorijas mītnē - 2 reizes nedēļā), ja vien viesi nevēlas savādāk.

Prasību ietekmes skaidrojums

Tūrisma mītnes var ietaupīt 10 % izdevumu, samazinot dvieļu un gultas veļas mainīšanas biežumu. Tiek ekonomēti energoresursi un ūdens. Ja dvieļi un gultas veļa netiek mazgāti nelietderīgi bieži, tie kalpo ilgāk.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Mītnes vadībai jāinformē viesus par gultas veļas un dvieļu maiņas nosacījumiem un piedāvājumu viesim pašam noteikt maiņas vajadzību. Šādu informāciju var sniegt:

- viesu informācijas brošūrā,
- tualetes, dušas telpā,
- viesiem ierodoties.

Var sagatavot informācijas kartītes, kuras viesi izmanto, lai informētu saimniekus par nepieciešamību nomainīt veļu, piemēram, tās atstājot uz gultas tad, kad jāmaina gultas veļa. Tā viesis pats izvērtē, vai nepieciešama maiņa.

Darbinieki jāinformē, ka dvieļus un palagus jāmaina tikai tad, kad tas tiek pieprasīts no viesu puses.

20. (O) - Tiek nodrošināta 100 % notekūdeņu attīrīšana.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Visi notekūdeņi tiek savākti.
2. Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas darbojas.

Prasību ietekmes skaidrojums

Sadzīves notekūdeņi veidojas, cilvēkiem ikdienā dažādos veidos izmantojot dzeramo ūdeni – virtuvē ēdienu gatavojot, telpas sakopjot, saimniecībā, dušā, vannas istabā un tualetē. Visi izmantotie ūdeņi galu galā, lielākoties, nonāk kanalizācijā. Šādos notekūdeņos ir gan izšķīdušas, gan arī neizšķīdušas organiskās vielas un dažādi mikroorganismi. Ja notekūdeņos esošās organiskās vielas neatdala, tad nonākot ūdenstilpē – dīķī, ezerā, upē, jūrā, tas bagātina dabīgo ūdeni ar barības vielām, kas veicina ūdenī augu attīstību. Sāk vairoties ūdens augi, aļģes, kas savukārt patērē ūdenī esošo skābekli un līdz ar to samazina tā daudzumu citiem dzīvajiem organismiem.

Tādā veidā ūdens piesārņojums veicina ūdenstilpes aizaugšanu. Tāpēc ir ļoti svarīgi mājāsaimniecības notekūdeņiem nodrošināt visu attīrīšanās ciklu, kas atbrīvotu to no oglekļa, slāpekļa un fosfora savienojumu klātbūtnes. Šos savienojumus ūdenī ievadām ar līdzekļiem, ko lietojam saimniecībā un izmantojot tualeti. Piemērotos apstākļos šos organiskos savienojumus „apēd” mikroorganismi - baktērijas. Mikroorganismi un smiltis vai grunts filtri ir būtiskākie saimniecības notekūdeņu attīrītāji. Virtuvē, vannas istabā, dušā un veļas mazgāšanai lietotos ūdeņus sauc par „pelēkajiem ūdeņiem”. Bet tualetē izlietoto ūdeņus sauc par „melnajiem ūdeņiem”. Pelēkajos ūdeņos sāļu (slāpekļi, fosfors, kālijs) ir aptuveni par 70% – 80% mazāk nekā melnajos notekūdeņos. Tas nozīmē, ka „pelēko ūdeņu” attīrīšana ir daudz vienkāršāka nekā to, kas nāk no tualetes kanalizācijas.

Vācijā un Austrijā ir mājāsaimniecības, kurās iekārtots, ka šie „pelēkie ūdeņi” pēc to apstrādes nonāk atkārtotā mājāsaimniecības izmantošanā – tualetes skalojamās kastēs un dārza laistīšanai. Tas ietaupītu gan dzeramā ūdens resursu patēriņu, gan attīrīšanai nepieciešamos resursus, jo tualetes ūdeņi no kopējā notekūdeņu apjoma veido 30%.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Ja nav iespējams savienoties ar vietējo notekūdeņu attīrīšanas iekārtu, tūristu mītnē jābūt notekūdeņu attīrīšanas sistēmai:
 - tā var būt pievienota centralizētai kanalizācijas sistēmai;
 - notekūdeņus var novadīt nosēdakās, kuras izsūknē un uz centralizētajām notekūdeņu attīrīšanas iekārtām nogādā specializētais transports;
 - notekūdeņus var attīrīt, izmantojot individuālās bioloģiskās iekārtas vai dabisko smilšu filtru, bio-filtru un bioloģiskos nosēddiļus.
- ✓ Jāpārlicinās, ka notekūdeņu attīrīšanas sistēma darbojas un pilda savas funkcijas.
- ✓ Ieteicams tūristu mītnes saimniekiem izvērtēt tehniskās iespējas „melno” (tualetes) un „pelēko” (dušas, virtuves, pirts u.c.) notekūdeņu atdalīšanai un atsevišķām to savākšanas un attīrīšanas sistēmām.

21. (O) - Ūdens plūsma no krāniem un dušām nepārsniedz 12 litrus minūtē.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ūdens plūsma no krāniem un dušām nepārsniedz 12 litrus minūtē (tas neattiecas uz vannas krāniem).
2. Kritērijs neattiecas uz veļas mazgāšanas telpām un privātām telpām.

Prasību ietekmes skaidrojums

Regulēta ūdens plūsma krānos un dušās ierobežo nelietderīgu ūdens resursu patēriņu.

Atsvaidzinoša duša no rīta un vakarā vienmēr ir baudījums. Bet tikai 3 minūšu laikā, mazgājoties dušā, tiek izlietoti līdz 36 l ūdens. Kamēr dušās noregulējam sev vajadzīgās temperatūras ūdeni, paiet minūte vai pusotra un šai laikā daudzi litri ūdens aiztek kanalizācijā neizmantoti.

Pētnieki izrēķinājuši, ka tieši šis regulēšanas laiks rada vislielākos ūdens zudumus mājāsaimniecībā.

Ūdens ietaupīšana ietaupa arī energoresursu, jo karsējams mazāks daudzums ūdens. Tas nozīmē, ka varat ietaupīt ievērojamu summu pateicoties ūdens un energoresursu patēriņa samazināšanai.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jānosaka ūdens patēriņš krānos un dušās. Ja ūdens plūsmas daudzums nav norādīts krāna/dušas tehniskajā pasē, kontrolmērījumus jāveic mājas saimniekiem, izmantojot mērierīci vai arī spaini un rokas pulksteni. Spainim jābūt tādām, kurā var konstatēt ūdens daudzumu litros. Atveriet krānu pilnībā un pildiet spaini sešas sekundes. Sareiziniet ūdens daudzumu ar 10, un tas norādīs ūdens plūsmu vienas minūtes laikā.
- ✓ Šis mērījums jāveic ar visiem krāniem un dušām.
- ✓ Gadījumā, ja krāni un dušas neatbilst šīm prasībām, varat padomāt par vairākiem tehniskiem variantiem:
 - ūdens spiediena samazināšana tīklā;
 - ūdeni taupošu dušas galviņu vai krāna uzgaļu izmantošana;
 - ūdens krāna nomaiņa.
- ✓ Pats vienkāršākais variants ir ūdens spiediena samazināšana tīklā, lai plūsma būtu mazāka. Vienīgi gadījumos, kad ūdeni izmanto liels skaits viesu, numuros attālāk no centra varētu būt nepietiekams ūdens daudzums. Risinājums ir arī samazināt spiedienu katrā tvertnē un dušas galviņā.
- ✓ Plūsmas samazināšanas aparāti samazina ūdens plūsmu krānā un dušas galviņā līdz paredzētajam līmenim. Šādus aparātus ražo dažādas firmas, tie plūsmu ierobežo līdz noteiktam litru skaitam minūtē. Ne vienmēr aparāti ir viegli instalējami, jo vecāki krāni tam var būt nepiemēroti.
- ✓ Eiropā standarts ražotājiem liek gatavot tādus krānus, kur caurplūdumam izlietnes krāniem vajadzētu būt 9 litriem minūtē, bet vannas istabā - 12 l. Tiek piedāvāti arī jaucējkrāni ar ūdens plūsmu 6 l minūtē.
- ✓ Ūdens plūsmas regulēšana var notikt ar vairākiem paņēmieniem:
 - Īpaša membrāna aeratorā. Tāda ir, piemēram, «Hansgrohe». Šī ierīce nodrošina, ka lai kā arī mainītos ūdens spiediens tīklā, pa krānu ūdens tecēs ne vairāk kā 7,2 litri minūtē.
 - Ekopoga, kura ir, piemēram, visai «Oras» «WEGA» sērijai. Krāna aizmugurē ir neliela podziņa, kuru, nospiežot sviras krānu varēs atgriezt tikai līdz noteiktam stāvoklim. Tas nodrošina to, ka krāna svira nevar pašauties vaļā vairāk nekā nepieciešams.
 - Iespēja noņemt sviras krāna galviņu un tad pagriezt tās serdeni vajadzīgajā stāvoklī. Ražotājs pat piedāvā īpašu mērkrūzi ar caurumiņiem, ar kuru ļoti viegli noteikt, cik litri minūtē iztek pa jūsu krānu un līdz kādam patēriņam ūdens plūsmu neregulējat.
- ✓ Ūdeni ekonomējošajiem jaucējkrāniem nepieciešama biežāka apkope, jo to uzbūve ir sarežģītāki. Tāpēc vēlams pie speciālista noskaidrot tehniskās apkopes detaļas.
- ✓ Ja ūdens krānu nomaiņa tomēr tuvākajā laikā nav iespējama, ir vēl cits vienkāršs variants, kā ekonomēt ūdeni. Var nopirkt atsevišķi aeratorus ar ūdens plūsmu regulējošām membrānām un uzskrūvēt uz sava krāna vai pirms dušas uzgaļa. Tad arī

pa to netecēs vairāk nekā 6 -10 l ūdens minūtē. Raugieties tikai, lai jūsu krānam būtu vītne, uz kuras var ieskrūvēt aeratoru. Aeratori izgatavoti no materiāla, kas nekorodē, nedeformējas un neaizsērē. Īpašs mehānisms neļauj iekšpusē uzkrāties kalcijam, tāpēc ražotājs sola 10 gadus kalpošanas laiku.

- ✓ Ūdeni var ietaupīt arī parasto standarta dušas galviņu nomainot ar tādu, kuras ūdens strūkļa patērē apmēram pusi no enerģijas un ūdens. Salīdzinot ar standarta dušas galviņu, šai dušai nepieciešams dubultīgs laiks, lai piepildītu spaini. Tas nozīmē arī dubultīgu ūdens un enerģijas ietaupījumu vai divreiz ilgāku dušas baudījumu pie vienāda patēriņa.
- ✓ Speciālajā dušas galviņā iestrādātā turbulences kamera darbojas līdzīgi pēc tā paša principa, kā aeratori ūdens krānos - ūdens tiek izkliedēts miljonos sīku pilienu un izveidots strūkļa formā, kas ādu aprasina daudz intensīvāk nekā tradicionālajās dušās.

22. (X) - Vidējā plūsma no visiem krāniem un dušām, izņemot vannas krānus, nepārsniedz 8,5 litrus minūtē.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Vidējā ūdens plūsma no krāniem un dušas nepārsniedz kā 8,5 litri minūtē.

Prasību ietekmes skaidrojums

Kontrolēta ūdens plūsma krānos un dušās ierobežo nelietderīgu ūdens resursu patēriņu.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Skatīt ieteikumus pie iepriekšējā kritērija

23. (X) - Lietus notekūdeņus savāc un izmanto tehniskām vajadzībām.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Lietus ūdeni savāc un izmanto saimnieciskām vai tehniskām vajadzībām.

Prasību ietekmes skaidrojums

Lietus ūdens savākšana un lietošana samazina dzeramā ūdens patēriņu.

Vidējais dzeramā ūdens patēriņš 150 litri dzeramā ūdens uz cilvēku dienā. Apmēram 50% no tā var aizvietot ar lietus ūdeni, neko nezaudējot ērtību ziņā. Tas ir iespējams, sākot ar lietus ūdens izmantošanu tualetes lietošanā, veļas mazgāšanā, saimniecībā un beidzot ar dārzu laistīšanu.

Tādā veidā tiek ietaupīti dažāda veida resursi, jo dzeramā ūdens ražošana ir dārga un patērē enerģiju; tā pārmērīga ieguve pazemina gruntsūdeņu līmeni.

Nereti lietus ūdens augu laistīšanai ir labāks nekā centralizēti piegādātā krāna ūdens, kuru bieži apstrādā ar hlору.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Lietus ūdens savākšanai var ierīkot plastmasas gūlijas (rīdziņas, notekas, rensteles), kuras savāc lietus ūdeni no pagalmiem, dārza celiņiem, trotuāriem, jumta notekām un citām vietām ar maz intensīvu satiksmi. Pagalma gūlija ir apgādāta ar smilšu, lapu un

citu piemaisījumu uztveršanas spainīti, kas ir viegli izceļams un tīrāms. Gūlija viegli instalējama un pievienojama pie standarta plastmasas caurulēm DN75 līdz DN 200mm. Ar speciāliem ieliktniem iespējams gūliju padziļināt. Intensīviem satiksmes apstākļiem pieejamas betona gūlijas līdz pat 1 m dziļumam ar izbūvējamu noteci uz visām malām.

Savākt lietus ūdeni izmantošanai ārpusē (dārza un saimnieciskajiem darbiem) lietus ūdens tvertnēs ir samērā vienkārši. Sarežģītāk ir izmantot lietus ūdeni mājā, tad nepieciešami labāki filtri.

24. (X) - Vismaz 80 % no lauku tūrisma mītnē uzstādītajiem tualetes podiem ir aprīkoti ar ekonomisko ūdens patēriņa mehānismu.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Vismaz 80% tualesu patērē ne vairāk kā sešus litrus ūdens vienā noskalošanas reizē.

Prasību ietekmes skaidrojums

Dzeramā ūdens galvenais iznīkotājs mājās vai viesnīcā ir skalojamā kaste tualetē. Trešā daļa no ūdens patēriņa rodas tieši tur. Ikreiz, nolaižot ūdeni, no tvertnes kanalizācijā aiztek 9 l līdz 12 l tik vērtīgā dzeramā ūdens. Pietiktu, ja tiktu izlietots no 3 -5 l atkarībā no tualetes poda modeļa.

Tirgū ir tualetes podi ar skalojamām kastēm, kurās jau ievietots šāds noskalošanas mehānisms - ar lielāku un mazāku ūdens patēriņu. Var būt divu skalošanas režīmu izvēle, piemēram, nospiežot lielo pogu, skalojat ar 6 litriem, bet, ja mazo, – patērējat 3 litrus. Pogas var būt sadalītas un iezīmētas ar "min" un "max" uzrakstiem vai ar vienu un divām ūdens pilēm, vai pogas ir atšķirīgas izmēros.

Ir ražotāji, kuri piedāvā vēl ekonomiskāku standartu, norādot, ka noskalošanas efektivitāte ir atkarīga ne tikai no ūdens daudzuma, bet no paša skalošanas mehānisma, caurumu izvietojuma podā u. tml.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Daļa tūristu nepievērš uzmanību un pat vēl neizprot ūdens daudzuma regulējošo pogu lietošanas nozīmi, tāpēc vēlams tualetē virs skalojamās kastes novietot viegli saprotamu informatīvu paskaidrojumu. Piemēram, aicinot viesus: „Taupīsim dzeramo ūdeni! Mazajās lietās mazo šļācienu – lietojiet mazāko pogu! Lielo pogu tikai tad, kad nepieciešams! Paldies!”
- ✓ Efektīvs palīgs lielas ietilpības skalojamām kastēm varētu būt speciāls ūdens aizturis. Tā montāža ir ļoti viegla: jāatver skalojamās kastes vāks un pie pludiņa sistēmas ūdens pievada caurulei jāiemontē ūdens aizturis / reducētājs. Turpmākā lietošana ir atkarībā no vajadzības - ja nepieciešams noskalot urīnu, pogu nospiež īsu brīdi - plūsma ir maza, ja nepieciešams aizskalot fekālijas, pogu notur ilgāk – plūsma ir liela. Šādi dozējot varat ietaupīt līdz 50% no līdzšinējā skalojamā ūdens daudzuma patēriņa.

25. (X) - Vismaz 80 % no lauku tūrisma mītnē uzstādītajiem ūdens krāniem ūdens padeves regulēšana notiek ar maisītāja palīdzību, kas regulējams ar vienu roku.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Vismaz 80 % krānu ļauj precīzi un ātri regulēt ūdens temperatūru un plūsmu (viena roktura jaucējkrāni jeb vienrokas krāni).

Prasību ietekmes skaidrojums

Ūdens plūsmas precīza regulācija normē vajadzīgo ūdens patēriņu, samazinot gan ūdens resursu lietošanu, gan enerģijas patēriņu tā sildīšanai.

Pa parastu krānu vienā minūtē var iztecēt 15 līdz 18 litri ūdens minūtē, no dušas pat vairāk, bet ierīkojot ekonomējošu santehniku un regulējamus jaucējkrānus, ūdens plūsmu var samazināt līdz pat 6 litriem minūtē. Vienlaicīgi ūdens strūkļa saglabājas pietiekami spēcīga, jo to nodrošina aerators, kas piejauc ūdens plūsmai vairāk gaisa. Krāna uzgalī ievietotais sietiņa mehānisms arī nodrošina gaisa piekļuvi plūsmai, tas padara ūdens strūkļu maigu un vieglu, novērš šļakatas. Ja pa krānu tek spēcīga ūdens strūkļa, un, mazgājot rokas, tās noklājas ar it kā maziem gaisa burbulīšiem, tā ir laba jaucējkrāna īpašība. Tāds spēj vienai daļai ūdens piejaukt klāt pat trīs daļas gaisa. Gaisa klātbūtne ļauj ne tikai ietaupīt, bet arī paātrina visa veida mazgāšanas procesu, jo ātrāk nomazgājas gan netīrumi no rokām, gan ēdiena daļiņas no traukiem.

Katra saimniece virtuvē mazgā traukus, dārzeņus un augļus, vāra ēst. Tam visam nepieciešams ūdens, ko bieži vien tērējam bez vajadzības. Viens no variantiem - iegādāties ekonomisko ūdens krānu, kas palīdz virtuvē ietaupīt pat 50 procentu ūdens. Proti, krānu pagriežot līdz galam, būs simtprocentīgs patēriņš, bet, atgriežot līdz pusei, - tikai 50 procentu.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jānoskaidro kopējais krānu skaits un cik no tiem ir aprīkoti ar precīzu regulēšanu.
- ✓ Ieteicams ikdienā lietotamos krānus nomainīt pret ierīcēm ar precīzu plūsmas regulēšanu. Šo krānu faktiskais ūdens patēriņš būtu jāvērtē individuāli. Ieteicams veikt aprēķinu, cik krānu var nomainīt un kāds ir iespējamais ūdens patēriņa ietaupījums, lai noteiktu izmaksu racionalitāti.

26. (X) - Veļas mazgāšanai izmantotās iekārtas patērē ne vairāk kā 12 litrus ūdens uz 1 kg veļas.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Iesniedz veļas mazgāšanas pakalpojumu sniedzēja izdotus dokumentus vai veļas mazgāšanas mašīnas tehniskās pasēs, kuros var pārliccināties par šo prasību izpildi.

Prasību ietekmes skaidrojums

Lietderīga un ekonomiska ūdens lietošana veļas mazgāšanas laikā samazina nepieciešamo ūdens un elektroenerģijas resursu izmantošanu.

Veļas mašīna izmanto 20% no kopējā ūdens patēriņa. Tādēļ ieteicams vienmēr izmantot veļas mašīnu ar pilnu ietilpību.

Kopumā vienas mašīnas elektrības patēriņa kritērijs ir 3250 kWh/gadā ar 320 litru ietilpību un 500 mazgāšanas reizēm gadā. Par ekonomisku var uzskatīt tādu veļas mazgāšanas automātu, kas tērē ne vairāk kā 0,95 kWh vienā mazgāšanas ciklā un kas atbilst A klases marķējumam.

Tāpat ir jānovērtē arī ūdens patēriņš uz 1 kg veļas, kas arī tiek norādīts iekārtas pasē (tiek dots veļas daudzums kg un kopējais ūdens patēriņš viena pilna cikla laikā).

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jānoskaidro veļas mašīnas ūdens patēriņš. Šo informāciju iespējams iegūt no ražotāja vai rokasgrāmatas, ievērojot to, ka „atsauces programma” ir 60°C kokvilna. Ja ūdens patēriņš ir daudz lielāks par 12 litriem uz vienu kg mazgāšanas reizē, iespējams būtu vērts nomainīt veļas mašīnu, ja tā ir veca. Jaunas veļas mazgājamā mašīna būs daudz efektīvāka ūdens un enerģijas patēriņa ziņā.
- ✓ Katru reizi piepildiet veļas mazgāšanas mašīnu pilnīgi. Elektroenerģijas patēriņš vienmēr būs mazāks, darbinot vienreiz pilnu veļas mazgāšanas mašīnu nekā divreiz pustukšu pat tad, ja mašīnai ir speciāla nepilna veļas daudzuma mazgāšanas programma. A un A+ klases veļas mašīnas tiek uzlabotas, izmantojot jauna veida karbonāra mazgāšanas tvertnes tradicionālo tērauda tvertņu vietā. Tās apkārtējai videi atdod daudz mazāk siltuma nekā nerūsējošā tērauda tvertnes.
- ✓ Iegādājoties jaunu veļas mazgāšanas mašīnu, ieteicams izvēlēties karstā ūdens iepildīšanas mašīnas, jo tās ir daudz efektīvākas enerģijas un ūdens patēriņa ziņā. Karstā ūdens iepildīšanas mašīna ar 320 litru ietilpību un 500 mazgāšanas reizēm vidēji patērēs 1360 kWh gadā, ietaupot gandrīz 2000 kWh gada laikā.

27. (X) – Tiek izmantoti papildus ūdens patēriņa kontroles mēraparāti.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Tūristu mītnē ierīkoti papildus ūdens skaitītāji, lai nodrošinātu precizētu datu vākšanu par ūdens patēriņu.

Prasību ietekmes skaidrojums

Ūdens patēriņa uzskaitē un kontrole mudina analizēt ūdens patēriņa paradumus un veicina ieviest efektīvākus ūdens resursu apsaimniekošanas principus.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Ierīko papildus ūdens patēriņa skaitītājus, kas paredzēti aukstā vai karstā ūdens daudzuma uzskaitēi privātām, kā arī komerciālām vajadzībām.

28. (I) – Izmantošanai izvietotas seperācijas vai ekoloģiskās sausās tualetes.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Lauku tūrisma mītnē iekārtotas un tiek izmantotas sausās komposta vai separācijas tualetes.

Prasību ietekmes skaidrojums

Separācijas tipa sausās tualetes lietošana nepatērē ūdeni, un tās apsaimniekošanas laikā nav nepieciešams izmantot notekūdens attīrīšanas ietaises.

Videi draudzīgās separācijas komposta sausās tualetes nepatērē ūdens resursus, nerada notekūdeņus, nepiesārņo augsni un ūdenstilpes, veido organisko mēslojumu. Tās ir izdevīgi iekārtot un apsaimniekot, jo nav nepieciešams ūdensvads, kanalizācija, nav jāizmanto asenizācija un tās jebkurā situācijā un laika apstākļos ir lietojamas. Separācijas tualetes ir patīkamas, jo tur nesmako, nav mušu un ir sakopts. Tās ierīkojot apzināties, ka atbalstām videi draudzīgus risinājumus.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jauno piedāvātā tehnoloģiju izmantošanā sauso tuaļu būvniecībā un iekārtošanā pamatā jāievēro 2 nosacījumi:
 - Jāiekārto atsevišķa novadīšanas sistēma un rezervuārs šķidrumam (separācija). Parasti sausajās tualetēs visnepatīkamākais ir smaka. To rada amonjaka savienojumi, kas veidojas, ja kopā vienā bedrē sajaucas fekālijas ar urīnu. Ja urīnu novadīšanas sistēmā atdala, tad nerodas nepatīkami asi kodīgi smakojoši savienojumi.
 - Jānodrošina laba ventilācija. Ventilācijas caurulei jābūt ievadītai tieši no tualetes konteinerā vai tvertnes. Skurstenim jābūt augstākam par tualetes ēkas jumtiņu. Ventilācijas caurulei jābūt bez līkumiem – taisnai. Vēl labākai gaisa cirkulācijas aktivizēšanai (īpaši ja sausā tualete atrodas iekštelpās), ieteicams skurstenītī ievietot ventilatoru.
- ✓ Atsevišķai šķidruma novadīšanas sistēmas iekārtošanai var būt dažādi risinājumi:
 - dalītais separācijas tipa sēdpods: urīns pa priekšējo atveri un tai pievienoto novadcaurulīti nokļūst atsevišķā tvertnē, bet fekālijas krājas pamatnes tvertnē;
 - sēdpods ir tradicionāli lietojams, bet tas novietots uz īpašas konstrukcijas konteinerā, kura pamatnē iestrādāts sietveida klājums, kas nodrošina šķidruma nofiltrēšanu; tālāk šķidrums pa atveri konteinerā pamatnē, pie kuras pievienota caurulīte, nokļūst atdalītā tvertnē.
- ✓ Komposta tualetēs visa organika dabā esošo baktēriju un mikroorganismu darbības cikla laikā izveidojas par kompostu, kas ir dabisks fosfora un citu mikroelementu trūdmēslojums, ko var izmantot augsnes bagātināšanai ap krūmājiem un kokiem.

IV Atkritumu savākšana un pārstrāde

No 4 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 1 (4/1).

29. (0) - Tiek veikta atkritumu uzraudzība.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tūristu mītnē ir ieviesta sistēma radīto sadzīves atkritumu savākšanai un to rašanās vietu uzraudzībai.
2. Tiek veikta datu apkopošana un analīze.

Prasību ietekmes skaidrojums

Radīto sadzīves atkritumu uzskaitē un kontrole veicina atkritumu apsaimniekošanas un to samazināšanas pasākumu ieviešanu. Cilvēku radīto atkritumu ietekme ir viena no būtiskākajām problēmām vides aizsardzībā, tāpēc atkritumu apsaimniekošana ir svarīgs kritērijs ZS tūrisma saimniecībā.

Viena no prioritātēm atkritumu apsaimniekošanā ir atkritumu daudzuma samazināšanās. Samazināt atkritumu daudzumu var vai nu samazinot atkritumus to rašanās vietā vai arī pārstrādājot jau radītus atkritumus. Tūristu mītnē saražoto atkritumu apsaimniekošanas cikls ietver sekojošas darbības: atkritumu rašanās vietu un veidu uzskaitē, atkritumu savākšanas metodes un sistēmas ieviešanas, atkritumu nodošana pārstrādei un noglabāšanai, viesu informēšana un iesaistīšana atkritumu šķirošanā.

Lai izveidotu mītnes apstākļiem atbilstošu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu, ir būtiski noskaidrot gan atkritumu veidus, gan to iespējamās apjomus.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Veiciet auditu, lai konstatētu atkritumu rašanās vietas un iespējamās atkritumu veidus (plastmasas pudeles, stikla pudeles, organiskie atkritumi u.c.).
- ✓ Izvietojiet atkritumu rašanās vietu tuvumā atbilstošus konteinerus ar paskaidrojošu informāciju.
- ✓ Noskaidrojiet tūristu mītnē tuvāko atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumu un noslēdziet ar to līgumu par pakalpojumu saņemšanu.
- ✓ Noskaidrojiet par iespējām nodot šķirotos atkritumus.

30. (O) – Izstrādāta Lauku tūrisma mītnes iekšējā kārtība atkritumu savākšanai, atbilstoši konkrētai situācijai.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Izstrādāti tūrisma mītnes iekšējie kārtības noteikumi atkritumu savākšanai, šķirošanai un nodošanai centralizētai savākšanai atbilstoši konkrētai situācijai.
2. Noteikta persona, kas atbildīga par atkritumu savākšanas kontroli.
3. Tiek nodrošināta tūrisma mītnē saražoto atkritumu šķirošana un to nodošana pārstrādei atbilstoši iespējām.

Prasību ietekmes skaidrojums

Noteikta kārtība un atbildība atkritumu apsaimniekošanā nodrošina to samazināšanu un kontroli par to nogādi uz normatīvo aktu prasībām atbilstošām savākšanas, pārstrādes vai noglabāšanas vietām.

Atkritumu apsaimniekošana nodrošina arī tīru apkārtni un pasargā dabu no cilvēku atstātā piesārņojuma (piegružošanas). Tas veido arī tūrisma mītnes tēlu un audzina viesu attieksmi un atbildību pret vidi.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Persona, kas ir atbildīga par atkritumu apsaimniekošanu tūrisma mītnē, regulāri kontrolē atkritumu konteineru stāvokli, lai tie nebūtu pārpildīti, lai tur neatrastos šķirojamie vai bīstamie atkritumi.
- ✓ Jānodrošina, ka uz atkritumu konteineriem ir informatīvās zīmes vai paskaidrojumi, kas viesiem palīdz vai mudina piedalīties atkritumu šķirošanā un tādējādi netieši veicina arī videi draudzīgo paradumu nostiprināšanos.
- ✓ Ja pašvaldības atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums konkrētajai tūristu mītnē atsakās piedāvāt sadzīves atkritumu centralizētas savākšanas pakalpojumus, tad tūristu mītnes atbildīgā persona patstāvīgi organizē šo atkritumu nogādi uz tuvāko atkritumu apglabāšanas poligonu.

31. (O) – Lauku tūrisma mītnē klientiem ir nodrošināta iespēja sadzīves bīstamos atkritumus (izlietotās baterijas) novietot atsevišķi no citiem atkritumiem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Viesiem pieejama informācija un atbilstoši konteineri sadzīves bīstamajiem atkritumiem (izlietotajām baterijām).
2. Tūrisma mītnes personāls izlietotās baterijas savāc atsevišķi un nogādā tās uz centralizētajām savākšanas vietām.
3. Tūrisma mītnē personāls informēts arī par citu sadzīves bīstamos atkritumu specializētu savākšanu un uzglabāšanu.
4. Tūrisma mītnes atbildīgā persona par atkritumu savākšanu ir informēta par konkrētai situācijai atbilstošām iespējām par sadzīves bīstamo atkritumu nogādāšanu pārstrādei.

Prasību ietekmes skaidrojums

Sadzīvē lietotās baterijas satur dažādus videi un cilvēku veselībai bīstamas vielas. Novēršot šo bīstamo atkritumu klātbūtni sadzīves atkritumos, mēs pasargājam vidi no kaitīga piesārņojuma. Sadzīves bīstamajiem atkritumiem ir atšķirīgi savākšanas un pārstrādes vai apglabāšanas nosacījumi, tāpēc tos nedrīkst sajaukt kopā ar citiem sadzīves atkritumiem.

Ir ļoti svarīgi nodrošināt apstākļus, kas ļauj viesiem šķirot atkritumus atbilstoši pārstrādāšanas noteikumiem. Lielāku mītņu un viesnīcu darbiniekiem dažreiz šķiet izdevīgāk atkritumus šķirot pašiem, tad kad tie ir savākti, tomēr tā nav laba prakse. Būtu jānodrošina iespēja, atkritumus šķirot jau iepriekš, un viesiem jābūt informētiem par atkritumu pārvaldīšanas procesiem.

Viesi ir jāinformē, ka mītnē tiek šķiroti sekojoši materiāli (atkritumi):

- Papīrs (laikraksti, žurnāli, grāmatas, iesaiņošanas papīrs, kartons, vēstuļu papīrs, kosmētiskās salvetes);
- Plastmasa (iepakojums, tvertnes, PET pudeles, maisiņi);
- Stikls (pudeles, tvertnes);
- Metāls
- Īpašie (atkritumi, kas jāuzglabā atsevišķi to daudzuma vai kaitīguma dēļ) un bīstamie atkritumi.

Atkritumu spainī vai maisā aptuveni 40% no tilpuma aizņem dažādi iepakojumi, tātad papīra, plastmasas, stikla, metāla kārbīņas, tūtas, pakas u.tml. Pārtikas un zaļie (kompostējamie) atkritumi ir apmēram 30%.

Bīstamie atkritumi negatīvi ietekmē cilvēku veselību vai vidi, ja tos nepareizi apsaimnieko – neatbilstoši uzglabā, pārstrādā vai noglabā. **Tādēļ bīstamie atkritumus ir jāatdala no pārējiem**, jo, nokļuvuši kopējā atkritumu plūsmā, bīstamie atkritumi var izraisīt nelaimes gadījumus (uzliesmojot, sprāgstot, izdalot toksiskas gāzes), kuros var ciest gan apkalpojošais personāls, gan apkārtējie iedzīvotāji un vide. Bīstamie atkritumi ir:

- dzīvsudrabu saturošie atkritumi: fluorescējošās lampas, enerģiju taupošās spuldzes, dzīvsudraba termometri;
- krāsas, lakas, līmes un šķīdinātāji: terpentīns, šķīdinātājs, acetons, nagu laka un tās noņēmējs;
- eļļu saturoši atkritumi: motora un ātrumkārbas eļļa, eļļas filtri, eļļas absorbenti, uzkopšanas atkritumi;
- svins, skābe, automašīnu akumulatoru šķidrums;
- baterijas: pogu šūnas un baterijas no nelielām elektronikas ierīcēm;
- mobilo telefonu baterijas;
- printeru krāsu kārtidži;
- motora dzesētājs, bremžu un sajūga šķidrums;
- aerosola pudelītes, piemēram, no matu lakas;
- skābes un sārmu, piemēram, spēcīgi mazgāšanas līdzekļi;
- pesticīdi: augu aizsardzības produkti un citi pesticīdi;
- ledusskapji un saldētavas;
- impregnētais koks un impregnēšanas līdzekļi;
- noliegtās elektriskās un elektroniskās ierīces, piemēram, datori, monitori un televizori;
- ierīces, kas satur bīstamos atkritumus, piemēram, uzlādējamās elektriskās zobubirstes un elektroniskie termometri.

Atkritumu šķirošana. Lai uzzinātu, kā atkritumu šķirošana norisinās tavā darbības teritorijā un kurš atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums to nodrošina, jāsazinās ar vietējās pašvaldības administrāciju. Latvijā izlietotās baterijas savāc un nogādā pārstrādei specializētais bīstamo atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums A/S BAO. Individuālie bateriju savākšanas punkti izvietoti vairāk nekā 3000 vietās – tirdzniecības iestādēs, sabiedriskajās un izglītības iestādēs u.c. Precīzāka informācija www.baterijas.lv un www.bao.lv.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Viesiem pieejamā vietā jābūt speciālam traukam vai cita veida konteineram ar informāciju, ka tur iespējams atstāt izlietotās baterijas.
- ✓ Personālam bīstamie atkritumi, kas rodas tūrisma mītnē, jānovieto atsevišķi un jāuzkrāj līdz nodošanai, uzglabājot vietās, kur tiem nevar piekļūst bērni vai dzīvnieki.
- ✓ Baterijas un akumulatorus nogādā uz vietām, kur atrodas šiem izstrādājumiem paredzētie savākšanas konteineri.
- ✓ Citus uzkrātos bīstamos sadzīves atkritumus nogādā uz specializētajiem savākšanas punktiem vai nodod konkrētai firmai, kas nodarbojas ar bīstamo atkritumu savākšanu.
- ✓ Savākšanas punktos katra veida bīstamie atkritumi jāatstāj tam paredzētā konteinerā vai novietnē.
- ✓ Par to, kur var nodot dažādus sadzīves un bīstamos atkritumus, vairāk var lasīt mājas lapā: www.atkritumi.lv

32. (O) - Notiek tūrisma mītnes saziņa ar pašvaldības administrāciju par atkritumu šķirošanas un apglabāšanas jautājumiem gadījumos, kad vietējā pašvaldība šos pakalpojumus nepiedāvā.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Ja vietējās pašvaldības administrācija nepiedāvā sadzīves atkritumu savākšanu un atsevišķu šķiroto atkritumu nodošanu, tūristu mītne tai rakstveidā dara zināmu savu nostāju un vēlmi šķirot atkritumus.

Dokumentāli apstiprinājumi sarakstei ar vietējo pašvaldību par atkritumu šķirošanas un apglabāšanas jautājumiem jāsaņem un jāpievieno *Zaļā sertifikāta* sertifikācijas dokumentiem.

Prasību ietekmes skaidrojums

Latvijā par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu un šķiroto atkritumu savākšanas iespēju nodrošināšanu atbildīgas pašvaldības. Tās slēdz līgumus ar noteiktiem atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumiem, lai varētu veikt Valsts Atkritumu apsaimniekošanas plānā paredzēto vides aizsardzības normām atbilstošu atkritumu savākšanu un šķiroto atkritumu nodošanu pārstrādei. Lai uzzinātu, kā atkritumu šķirošana jūsu apkārtnē un kurš atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums to nodrošina, jāsazinās ar vietējās pašvaldības administrāciju.

Zaļā sertifikāta mītņu saimnieki, sazinoties ar pašvaldībām un tām demonstrējot savu attieksmi atkritumu apsaimniekošanas nozares uzlabošanā, veido vietējās sabiedrības vides apziņu un ilgtspējīgas attīstības izpratni arī apkārtnē.

Latvijā tiek izmantotas divas šķirošanas sistēmas:

- trīs krāsu konteineru šķirošanas sistēma;
- viena konteineru šķirošanas sistēma.

Uzņēmumi, kuri parūpējušies par atkritumu savākšanu un to atbilstošu pārstrādi, uz iepakojuma liek "zaļā punkta" vai "zaļās jostas" zīmi. Atkārtotas pārstrādes simbols atrodas uz precēm, kas vai nu ir pārstrādājamas (dažreiz vidū ir cipars, kas norāda pārstrādājamo materiālu grupu) vai arī ir ražotas no otrreizējām izejvielām (dažreiz vidū ir cipars, kas norāda, cik procentu no izejvielām ir otrreizējās). "Dep" zīme norāda, ka iepakojumu var nodot par naudu (piem., stikla pudeles).

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Noskaidrojiet, kādas tuvākajā apkārtnē ir iespējas atkritumu šķirošanas un nodošanas jomā. Ideālā situācijā šī informācija ir viegli pieejama internetā (piemēram, vortālā www.atkritumi.lv) vai pašvaldības izdevumos.
- ✓ Ja šāda informācija nav pieejama, rakstiet vēstuli pašvaldībai, paziņojot par konkrēto situāciju un mudinot pašvaldībai rast risinājumu, sniedzot jums atbildi.
- ✓ Ja atbildē nav nekā konkrēta, tad rakstiet vēl vienu vēstuli, tajā akcentējot rūpes par to, ka jūsu apkārtnē nav nodrošinātas Atkritumu apsaimniekošanas likumā noteiktās atkritumu šķirošanas iespējas. Aplieciniet gatavību šķirot atkritumus un jautājiet, lai pašvaldība jums norāda vieta, kur tiek nodrošināta šķirotu atkritumu savākšana un to nogāde pārstrādei.

33. (X) - Klienti tiek informēti par atkritumu šķirošanas kārtību un ir radīti nepieciešamie apstākļi atkritumu šķirošanai numuros, koplietošanas telpās vai teritorijā.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Klientus jāinformē par atkritumu šķirošanas iespējām tūrisma mītnē.
2. Ir nodrošināti nepieciešamie apstākļi un nosacījumi noteiktu atkritumu veidu šķirošanai numuros, koplietošanas telpās vai teritorijā.

Prasību ietekmes skaidrojums

Sadzīves atkritumos aptuveni 40% aizņem dažādi iepakojumi, tātad papīrs, plastmasas, stikls, metāls u.tml.

Atkritumu samazināšanas principa ievērošana, tos šķirojot, ir vides apziņas un domāšanas būtiska iezīme. Neuzbāzīgi ar savu piemēru, nodrošinot praktiskas iespējas šķirot atkritumus, *Zaļā sertifikāta* mītnes saimnieki veido vides apziņas izpratni arī viesos, mudinot un veicinot videi draudzīgu ikdienas paradumu ievērošanu.

Lai gan viesi bieži atkritumus nešķiro un darbiniekiem ir izdevīgāk tos atšķirot pašiem, tomēr jābūt nodrošinātai iespējai viesiem pašiem, ja viņi to vēlētos, šķirot pārstrādājamo atkritumu veidus. Lielākoties tie ir makulatūra, plastmasas dzērienu pudeles, stikla pudeles, organiskie kompostējamie atkritumi.

Ja atkritumu šķirošanā tiek iesaistīti arī viesi, tad tūrisma mītne nodrošina viesiem pieejamas atbilstošas tvertnes šķirotajiem atkritumiem. Viesiem jābūt pieejamai arī izskaidrojoša informācijai par atkritumu šķirošanas iespējām un to nozīmi.

Uz tvertnēm jābūt informācijai, kādam šķirotu atkritumu veidam tā paredzēta.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jānosaka tie atkritumu veidi, kurus var šķirot viesiem domātās telpās (numuros, restorānā, atpūtas telpā, pludmalē, ugunsкура vai kempinga vietā u.c.).
- ✓ Rīcība:
 - Apkopojiet informāciju no apkopes personāla par to, kāda veida atkritumi visbiežāk tiek atstāti numuros, restorānā, u.c.
 - Padomājiet par to, kur izvietot atkritumu tvertnes, lai tās būtu gan ērti pieejamas, gan arī netraucēti viesiem atpūsties.
 - Jānodrošina, ka uz tvertnēm vai maisiem, vai statīviem var viegli izvietot attiecīgās instrukcijas, kādiem šķirotu atkritumu veidiem tās paredzētas.
 - Apzīmējumiem jābūt skaidri izlasāmiem un saprotamiem. Tekstam jābūt tajās valodās, kādas saprot viesi. Viegli un ērti apzīmēt tvertnes, izmantojot trafaretus. Var lietot arī apdrukātas uzlīmes.
 - Tvertnes jāizvieto viegli pieejamās un loģiskās vietās. Viesu istabās lieto dvairāk papīra. Stikla, plastmasas un alumīnija atkritumi ir vairāk tur, kur tiek gatavots un patērēts ēdiens un dzērieni.
- ✓ Stikla priekšmetus var izmantot atkārtoti. Tāpēc stikla pudelēm un burkāms, kuras pieņem stikla taras uzpirkšanas punktus, piedāvājiat atsevišķas kastes to ievietošanai.

34. (X) - Netiek lietoti vienreizlietojami izstrādājumi.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Ja vien tas nav paredzēts ar tiesību aktiem, nevienu no vienreizlietojamiem izstrādājumiem neizmanto istabās un viesu ēdināšanā;

Prasību ietekmes skaidrojums

Vienreiz lietojamie priekšmeti daudzkārtīgi palielina atkritumu apjomu. Tie veicina īsa dzīves cikla priekšmetu pieprasījumu, kuru ražošanā tiek nelietderīgi izmantoti dabas resursi, kā izejvielas.

Visbiežāk konstatējamās vienreizējās lietošanas preces tūrisma mītnēs ir šampūns, ziepes, dušas cepures, zobu pasta, dušas un vannas želeja, matu balzāms, losjoni, kā arī krūzītes, šķīvji un galda rīki. Tas viss jāizvieto ar cita veida produktiem.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Izzanalizējiet, kādas vienreizējas lietošanas preces Jūs izmantojat un cik tas ir lietderīgi.
- ✓ Meklējiet alternatīvas, lai aizvietotu vienreizējās lietošanas preces ar citām.
- ✓ Vannas istabā varat izvietot ziepju, šampūnu, želeju, balzāmu un losjonu automātus.
- ✓ Informējiet viesi, ka zobu pastu, dušas cepuri un šūšanas piederumus, ja tādi ir nepieciešami, var saņemt individuāli.
- ✓ Izvairieties no vienreizējās lietošanas trauku lietošanas, bet ja tas tomēr nepieciešams drošības vai ērtības apsvērumu dēļ (kempingu, ugunsgrēku vietās), tad labāk piedāvāviet traukus no videi draudzīgiem pārstrādājamiem materiāliem (papīra vai biodegradablie izstrādājumi).

35. (X) - Organiskas izcelsmes atkritumus kompostē vai tos izbaro dzīvniekiem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Lauku tūrisma mītnē saražotie organiskās izcelsmes atkritumi tiek kompostēti vai izbaroti dzīvniekiem.
2. Personāls un klienti ir informēti par organiskās izcelsmes atkritumu kompostēšanu.
3. Viesi ir aicināti organiskajiem atlikumiem izmantot specializētās tvertnes vai īpašus šim nolūkam domātus maisiņus.

Prasību ietekmes skaidrojums

Atgriežot apītē dabā organiskās vielas, samazinās noglabājamo atkritumu daudzums poligonā.

Tā kā organiskās izcelsmes atkritumi veido vairāk nekā 1/3 no visiem sadzīves atkritumiem, to nodalīšana no kopējās atkritumu plūsmas ir ļoti nozīmīga apsaimniekošanas sastāvdaļa.

Tas ne tikai pasargā poligonu no lielākas atkritumu slodzes, bet arī samazina iespēju veidoties metāna gāzēm.

Organiskās izcelsmes atkritumi, kas rodas saimniecībā ikdienā, ir: dārzeņu un augļu mizas, atliekas, ēdienu atliekas, olu čaumalas, tējas un kafijas biezumi, tējas maisiņi un kafijas filtri, veci augi, puķes un citi zaļie atkritumi.

Arī dārza un teritorijas zaļās zonas apkopšanas atkritumi (koku lapas, zariņi, nezāles, nopļautā zāle) ir bioloģiski pārstrādājami kompostā.

Tūristu mītnes darbinieki jāapmāca veikt organisko atkritumu šķirošanu un komposta apsaimniekošanu. Arī viesiem jāsniedz īsi norādījumi vai jābūt pieejamai informācijai par organisko atkritumu kompostēšanas iespējām vai arī ēdienu atlieku izbarošanu dzīvniekiem.

Komposta veidošana un tā lietošana tūrisma mītnē ir labs piemērs, kā demonstrēt reālu atkritumu apsaimniekošanas politiku darbībā un popularizēt, kā dabā aprītē atgriežas vielas.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Norādījumi:
 - Izlemiet, vai komposts tiks veidots uz vietas vai izmantosiet kādu citu vietējo organisko atkritumu savākšanas sistēmu.
 - Apmāciet personālu par atkritumu šķirošanu atbilstoši komposta veidošanas noteikumiem.
 - Aiciniet viesus organiskos atkritumus ievietot atsevišķā konteinerā vai maisiņā.
- ✓ Komposta novietnes pamatam jābūt uz nenosegtas (nebetonētas) zemes, lai nodrošinātu dabīgu drenāžu. Komposts jāpasargā no tiešiem saules stariem un tam vajadzētu atrasties tālāk no lieliem kokiem, lai to saknes neizmantotu kompostā esošās vērtīgās barības vielas. Vietai vajadzētu būt nepieejamai grauzējiem un novietnei jābūt ar vāku, lai kompostu pasargātu no nokrišņiem.
- ✓ Komposta kaudzes veidošanai nepieciešamie nosacījumi:
 - Kaudzei jābūt pietiekami lielai, lai baktērijas nesaukustētos. Efektīvi tās darbojas pie 30 grādu C temperatūras. Kaudzi labāk likt ēnā.
 - Vasarā kaudzi pārjauc trīs reizes. Tas vajadzīgs, lai pietiekamā daudzumā ievadītu skābekli un kaudze vienmērīgi izsiltu.
 - Komposta kaudzei neder stāvas malas, malai vajadzētu būt aptuveni 1 metru augstai un 2.5 metru platai.
 - Kaudze regulāri jāmitrina, lai nodrošinātu vēlamo 60% mitrumu.
- ✓ Tūristu mītnes darbinieki jāapmāca veikt organisko atkritumu šķirošanu un komposta apsaimniekošanu un tā lietošanu. Arī viesiem jāsniedz īsi norādījumi vai jābūt pieejamam informatīvam ziņojuma par organisko atkritumu kompostēšanas vietu. Kompostā organiskos atkritumus var novietot kopā tikai ar papīra maisiņiem.

36. (X) - Lietotas mēbeles, tekstilmateriālus un citus materiālus pārdod vai atdod labdarības iestādēm vai citām apvienībām, kas savāc un otrreizēji sadala šādas preces.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Mēbeles, tekstilmateriālus un citus tūristu sadzīves priekšmetus, kurus tūristu mītne vairs nelieto vai nomaina, pārdod vai atdod labdarībai vai citām iestādēm to atkārtotai izmantošanai.

Prasību ietekmes skaidrojums

Vairākkārtīgi un atkārtoti lietojot sadzīves priekšmetus, samazinām atkritumu daudzumu. 11% no sadzīves atkritumiem veido tāda veida atkritumi, kā apģērbs, apavi rotaļlietas u.c. sadzīves priekšmeti. Pamazām Latvijā tiek iekārtoti šķirotu atkritumu pieņemšanas laukumi. Tur atrodas atsevišķi nodalījumi arī lietotiem mājāsaimniecības priekšmetiem.

Tomēr lietotās, bet vēl izmantojamās mēbeles, tekstila priekšmetus, apģērbus un citus sadzīves priekšmetus ieteicams neizmest kā atkritumus, ja vien tos vēl iespējams atkārtoti

izmantot. Tūristu mītnes saimniekam būtu jāapzina iespējas nodot vai atdāvināt šos priekšmetus darbiniekiem, labdarības organizācijām, skolām, uzņēmumiem vai citām ieinteresētajām pusēm to tālākai lietošanai.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jānoskaidro tie lietotie priekšmeti (audumi, dvieļi, galdauti, gultas veļa, mēbeles u.c.), ko varētu atkārtoti izmantot kāda trešā persona.
- ✓ Savāciet šos priekšmetus vietā, kur ir nodrošināti labi uzglabāšanas apstākļi.
- ✓ Sazinoties ar pašvaldību un baznīcām, vietējām labdarības organizācijām, noskaidrojiet, kā ir iespējams tos nodot utt.

37. (X) - Lauku tūrisma mītnē izmantotie papīra izstrādājumi (tualetes papīrs, papīra dvieļi u.c.) izgatavoti no otrreiz pārstrādāta un nebalināta papīra.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tualetes papīrs un papīra dvieļi ir ražoti no otrreiz pārstrādāta un nebalināta papīra.
2. Vismaz 50 % no tūrisma mītnē piedāvātā tualetes papīra, dvieļu, salvešu, rakstāmpapīra un biroja papīra piešķirts Eiropas Savienības vai cits ekomarķējums

Prasību ietekmes skaidrojums

Ikdienas lietošanai izvēloties preces no otrreizēji pārstrādātām izejvielām, atbalstām atkritumu samazināšanu un otrreizēji izmantojamo resursu apriti.

Attīstītajās valstīs vidēji 50% papīru izmanto, kā otrreizēji izmantojamu izejvielu. Makulatūra ir 1,5 - 2,5 reizes lētāka par citiem pusfabrikātiem (celulozi, kokmasu). 1 t makulatūras ietaupa vidēji 4 kubikmetrus koksnes, tas nozīmē, ka tiek saglabāti 12 – 14 pieauguši koki. Turklāt, izmantojot makulatūru, uz katriem 100 kg saražotā papīra tiek ietaupīti aptuveni 800 l ūdens un līdz 5000 kilovatu elektroenerģijas.

No pārstrādājamā papīra otrreizējā ražošanā iegūst dažādus ikdienā lietojamus papīra izstrādājumus – avīzes, salvetes, biroja papīru un tipogrāfijas papīru, aploksnes, kartona kastes, ietinamo papīru utt.. Savāktais un pārstrādātais papīrs ļauj samazināt koku izciršanu - taupīt dabas resursus.

ES ekomarķējumi papīra produktiem:

- *Ziemeļu gulbis* papīra dvieļiem un tualetes papīram;
- *ES Eko-puķīte* kopēšanas un rakstāmpapīram utt.;
- *Zilais eņģelis* dažādiem papīra produktiem.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Veiciet auditu, lai konstatētu tūrisma mītnē izmantoto papīra izstrādājumu sortimentu un apjomus.
- ✓ Atrodiet iespējas iegādāties paīra izstrādājumus ar ekomarķējumu (tualetes papīru, papīra dvieļu, rakstāmpapīru u.c.), ražoti atbilstoši ekoloģiskiem kritērijiem.

V Tīrīšanas, mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļu izmantošana

No 6 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 3 (6 / 3).

38. (O) - Dezinfekcijas līdzekļus izmanto tikai atbilstoši normatīvo dokumentu prasībām.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Iesniedzējs norāda par to, kur, kad un kā tūrisma mītnē izmanto dezinfekcijas līdzekļus.

Prasību ietekmes skaidrojums

Tūrisma mītnē sanitārās prasības jānodrošina, neapdraudot dabīgo mikroorganismu pastāvēšanu dabā.

Tūrisma mītnes paļaujas uz dezinfekcijas līdzekļiem, lai uzturētu un uzlabotu dzīves kvalitāti, ņemot vērā higiēnas standartus. Ķīmiskos līdzekļus jāizvēlas rūpīgi un pamatoti.

Tūrisma mītnēs dezinfekcijas līdzekļi nepieciešami tikai tik daudz, lai uzturētu un uzlabotu dzīves kvalitāti atbilstoši higiēnas/sanitāriem standartiem.

Jānosaka konkrētās vietas, kur dezinfekcijas līdzekļi patiešām nepieciešami.

Lai dezinfekcijas līdzekļus izmantotu atbilstoši vides prasībām, jānodrošina un jāpārliedz, ka:

- produkti ir nepieciešami un piemēroti;
- to ietekme uz vidi ir minimāla;
- līdzekļi tiek izmantoti optimālā veidā.

Dezinfekcijas līdzekļi ir būtiski virtuvēs un citur, kur tiek sagatavots ēdiens un higiēna ir būtiska. Tīrīšanas līdzekļus bieži lieto arī peldbaseinos, saunās un ārstniecības iestādēs.

Pieejami ir dažādi dezinfekcijas līdzekļi, kurus izmanto:

- tualetes un vannas tīrīšanai (skābes, sārmī);
- virsmu un grīdu tīrīšanai (sārmī, šķīdumi);
- dezinficēšanai (amonjaka savienojumi, hlors, skābes, alkohols, peroksīdi);
- peldbaseinu dezinficēšanai.

Pārmērīga šo līdzekļu izmantošana kaitē gan videi, gan arī cilvēka veselībai. Pārdozēšanas pamatā visbiežāk ir:

- neesoša vai sliktas kvalitātes dozēšanas tehnika;
- nepietiekama personāla apmācība;
- tehniski parametri (piemēram, zema temperatūra).

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jānosaka, vai tūrisma mītnē ir vietas, kur jālieto dezinfekcijas līdzekļi.
- ✓ Jānovērtē tās telpas, kurās nepieciešama dezinfekcijas līdzekļu izmantošana. Jāpārliedz, ka personāls ievēro līdzekļu dozēšanas rekomendācijas. Tās jāiekļauj tīrīšanas plānā.
- ✓ Varat izmantot tvaika aparātus, kuri virsmas tīra ar karstumu un spiedienu. Rezultāti ir tie paši, kā lietojot dezinfekcijas līdzekļus.

- ✓ „Veselības inspekcijas” novērtēto dezinfekcijas līdzekļu saraksts, kas atzīts par videi draudzīgāku un pielietojams lauku tūrisma objektos, kas orientēti uz videi draudzīgu saimniekošanu pieejams <http://eco.celotajs.lv/files/Dez.lidzekli.doc>

39. (O) - Personāls ir apmācīts dezinfekcijas līdzekļus lietot atbilstoši ražotāja instrukcijai un ieteikumiem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Darbiniekus apmāca efektīvi lietot un nepārsniegt ieteicamo mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļu daudzumu, kas norādīts uz iepakojuma vai ražotāja instrukcijā.

Prasību ietekmes skaidrojums

Normēta mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļu lietošana nodrošina tīrīšanas funkcijas, lieki nenoslogojot un neapdraudot vidi ar piesārņojumu. Reizēm tūrisma mītnes tos izmanto intensīvi un bez vajadzības, jo atbildīgās personas neizprot to bīstamo ietekmi uz cilvēku veselību un vidi.

Mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļi jāizmanto atbilstoši ražotāju rekomendācijām.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jāprecizē, kādi dezinfekcijas un mazgāšanas līdzekļi jūsu uzņēmumā tiek lietoti. Jāpārbauda katra produkta informācijas lapa, lai pārliecinātos, ka produkti tiek izmantoti pareizajā koncentrācijā.
- ✓ Darbinieki jāapmāca pareizi lietot mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļus, pārliecinoties, ka viņi izmanto pareizās procedūras.
- ✓ Jāizstrādā tīrīšanas plāns, nosakot konkrētus dezinfekcijas līdzekļus, kādi tiks izmantoti katrā vietā, kā arī nepieciešamo līdzekļu daudzumu.

40. (O) – Tiek izmantoti mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļi, kas nesatur hlora un bora savienojumus un nesatur vairāk kā 5% fosforu savienojumus.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Tiek izmantoti videi draudzīgi mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļi - tādi, kas nesatur hlora un bora savienojumus un tajos fosforu savienojumu nav vairāk par 5%. Uzrādīt tūrisma mītnē lietotos mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļus oriģinālajā iepakojumā vai izplatītāja/ražotāja izsniegtu sertifikātu.

Prasību ietekmes skaidrojums

Lietojot videi draudzīgus mazgāšanas līdzekļus, nepiesārņojam vidi ar kaitīgajiem hlora, bora un fosfora savienojumiem.

Mazgāšanas līdzekļu sastāvdaļas

- var būt toksiskas ūdens organismiem,
- var izraisīt ģenētiskas izmaiņas vai iedarboties uz ūdens attīrīšanas iekārtu ķīmisko un bioloģisko procesu,
- var nokļūt dzīvajos organismos un uzkrāties to šūnās.

Fosfora savienojumi videi nodara lielu ļaunumu. Pats par sevi fosfors nav nekas slikts. Dažkārt tā ir pat ļoti nepieciešama barības viela zaļajiem augiem, un tādēļ to īpaši izmanto lauksaimniecībā. Taču nokļūstot ūdenstilpēs šī "barības viela" labi „garšo” dažādiem ūdens augiem un tie sāk strauji vairoties un augt, veicinot ezeru un arī Baltijas jūras aizaugšanu. To sauc par eitrofikāciju (ūdenstilpju bioloģiskās produktivitātes paaugstināšanās, ko izraisa dzīvo organismu izcelsmes elementu uzkrāšanās ūdenī, izraisot ūdens kvalitātes krasu pazemināšanos un skābekļa deficītu dziļākajos slāņos).

Izvēloties trauku mazgāšanas līdzekļus, svarīgi ievērot, lai to sastāvā nebūtu stipru toksisku vielu, kuras ražotājs pievieno, lai it kā nodrošinātu „labāku dezinfekciju”. Toksisku vielu klātbūtne nogalina ne tikai kaitīgās baktērijas, kuras īstenībā vidē un dabā it ļoti maz, bet tās iznīcina lielu daudzumu dabai vajadzīgo mikroorganismu un sīkbūtnu ūdenī, tā izjaucot dabisko līdzsvaru.

- Jo iedarbīgāks līdzeklis, jo parasti arī lielāka negatīvā ietekme cilvēka veselībai un videi.
- Ūdens mīkstināšanai sadzīves ķīmijas produktos bieži pievienoti fosfāti un polifosfāti, kas nonākot ūdenskrātuvēs kalpo kā barības vielas un veicina to aizaugšanu – eitrofikāciju.
- Arī slāpekļa savienojumi, kas no sadzīves ķīmijas nonāk ūdenskrātuvēs, veicina eitrofikāciju.
- Tīrīšanas līdzekļu virsmas aktīvās vielas bieži satur alkilbenzīnsulfonātus (LAS) un alkilfenoletoksilātus (APEO). Šie savienojumi slikti sadalās vidē un uzkrājas dzīvajos organismos.
- Veļas balināšanai visizplatītākie balinātāji ir balinātāji uz perborātu bāzes, kas satur boru un kuriem sadaloties, veidojas vielas, kas ir kaitīgas gan augiem, gan zivīm.
- Veļas mazgāšanas līdzekļi baltajai veļai bieži satur optiskos balinātājus, kas ir fluorescences daļiņas, kas pieķeras audumam un pārvērš ultravioleto gaismu spektra redzamajā gaismā, tādējādi liekot audumam izskatīties baltākam. Šie balinātāji vidē bioloģiski nesadalās, lielos daudzumos ir atrodamas ūdenskrātuvēs un uzkrājas dzīvajos organismos.
- Sadzīves ķīmijai pievienotās smaržvielas un aromatizētāji var nodarīt kaitējumu gan cilvēka veselībai, gan videi. Daudzi no tiem lēni sadalās un uzkrājas kā cilvēku, tā arī dzīvnieku organismā.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jāiepazīstas ar mazgāšanas un tīrīšanas līdzekļu sastāvu un vides organizāciju ieteikumiem to izvēlē. Iegādājoties mazgāšanas līdzekļus, jāpievērš uzmanība ekomarķējumam.

- ✓ Ja vien iespējams, izvairīties no dezinfekcijas līdzekļu izmantošanas.
- ✓ Izvēloties mazgāšanas līdzekļus, ieteicams meklēt tādus, kuru virsmas aktīvās vielas ir iegūtas no augiem.

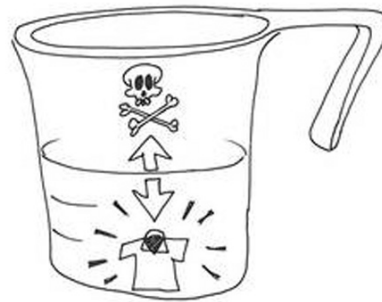
41. (X) - Vismaz 80 % no lauku tūrisma mītnē izmantoto mazgāšanas un kopšanas līdzekļu kopējā apjoma ir piešķirts ekomarķējums.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Vismaz 80% no lauku tūrisma mītnē izmantoto mazgāšanas līdzekļu kopējā apjoma piešķirts ekomarķējums.

Prasību ietekmes skaidrojums

Atbalstot un veicinot videi draudzīga patēriņa preču izvēli saimniecībā, pasargājam vidi no lieka sadzīves piesārņojuma un demonstrējam videi draudzīgu praksi ikdienā. Mazgāšanas līdzekļi, kuriem piešķirts ekomarķējums ražoti, izmantojot dabīgas izejvielas, kas vidē noārdās īsā laikā. Tie neizraisa alerģiskas reakcijas.

LATVIJAS PIEEJAMIE VIDES MARKĒJUMI

Labā vides izvēle. Zviedrijas dabas biedrības izstrādāts marķējums, kurš ir izplatīts visā Skandināvijā. Attiecas uz ļoti daudzām preču grupām. Tiek uzskatīts par vienu no stingrākajiem marķējumiem, kuri visu laiku tiek pastiprināti. (<http://www.snf.se/bmv/english.cfm>)

Ziemeļu gulbis. Arī skandināvu marķējums, kuru izsniedz Ziemeļvalstu padomes. Tiek uzskatīts par daudz vājāku kā iepriekšējais. (<http://www.svanen.nu/Eng/default.asp>)

Eiropas Savienības vides marķējums. ES oficiālais vides marķējums. Var saņemt arī Latvijas ražotāji. Pašlaik Latvijā pieejami tikai tekstilizstrādājumi, grīdas segumi un biroja papīrs (Attiecībā uz papīru nosaka tikai kritērijus par energopatēriņu un mežizstrādi. Nav noteiktas prasības ķīmikāliju, atkritumu un kvalitātes nodrošināšanai). (http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/index_en.htm)

Zilais Engēlis. Vācijas vides marķējums, kurš pastāv kopš 1978.gada un tiek uzskatīts par vienu no pasaules visizstrādātākajiem vides marķējumiem. Atrodas uz vairāk kā 3500 produktiem. (www.blauer-engel.de)

Izmantojot ekomarķējuma sniegto informāciju, cilvēki var iesaistīties vides kvalitātes uzlabošanā un ar savu izvēli ietekmēt situāciju par labu videi.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Ekomarķējums jābūt šāda veida mazgāšanas līdzekļiem:

- trauku mazgāšanai ar rokām;
- trauku mazgāšanai ar mašīnu;
- veļas mazgāšanai;
- universālai tīrīšanai.

42. (X) - Netiek izmantoti videi kaitīgi gaisa atsvaidzinātāji, mēbeļu un citu priekšmetu kopšanas līdzekļi.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Netiek izmantoti ķīmiskas izcelsmes gaisa atsvaidzinātāji un mēbeļu kopšanas līdzekļi.

Prasību ietekmes skaidrojums

Samazināt vides veselības riskus, ierobežojot līdzekļus, kuri izmanto sintētiskās smaržvielas. Sintētisko smaržvielu iegūšanai tiek izmantotas aptuveni 300 dažādas ķīmiskas vielas.

Izsmidzināšanas laikā dažādu ķīmisku vielu un smaržvielu maisījumi aerosola balonos var radīt elpceļu kairinājumu un ietekmēt vides kvalitāti ar gaistošo organisko savienojumu klātbūtni.

Ir svarīgi, ka *Zaļā sertifikāta* tūrisma saimniecība nodrošina gaisa kvalitāti attiecīgajās telpās bez ķīmisko savienojumu klātbūtnes, rūpējoties par viesu un darbinieku veselību.

Tualetes telpās un citviet, kur nepieciešams aromatizēt gaisu, ieteicams novietot smaržīgus dzīvus ziedus vai augus (piemēram, lilijas, frēzijas u.c.) vai aromātiskus kaltētu augu maisījumus (piemēram, sasmalcinātas kanēļa miziņas vai krustnagliņas).

Daudzas no tīrīšanas līdzekļos izmantotajām vielām bioloģiski slikti noārdās, uzkrājas dabā, ir noturīgas, saindē ūdens iemītņiekus un to lietošanai var būt neatgriezeniska ietekme uz cilvēku veselību.

Sadzīves ķīmija ir arī viens no galvenajiem iekštelpu gaisa piesārņojuma avotiem, kura dēļ trešdaļa Eiropas iedzīvotāju ir alerģiski. Tīrīšanas līdzekļu būtiskākā sastāvdaļa ir virsmas aktīvās vielas. Tās ir vielas, kas, daļēji izšķīstot ūdenī un netīrumos, izraisa tīrīšanas procesu. Daļa šo vielu, īpaši tās, kuras iegūtas no petroķīmiskajiem produktiem, var būt toksiskas un lēni noārdīties dabā.

No augiem iegūtās virsmaktīvās vielas ir daudz nekaitīgākas.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Pirms tīrīšanas līdzekļa iegādes jāiepazīstas ar tā sastāvu. Jāizvairās no triklozāna, ftalātiem, sintētisko smaržvielu un krāsvielu, gaistošo organisko savienojumu klātbūtnes produktos, kurus izvēlamies. Antibakteriālu tīrīšanas produktu lietošanas vietā jāizmanto dabīgas alternatīvas, piemēram, citrona sulu.
- ✓ Ieteicams izvēlēties tādas sadzīves ķīmijas preces, kam ir ekomarkējums. Šiem produktiem veikta neatkarīga pārbaude un tie atzīti par labāko vides izvēli.
- ✓ Ja vēlaties gaisa atsvaidzinātāju, pagatavojiet to pats. Piemēram, pudelē ar smidzinātāju ielejiet 100 ml ūdens, tam pievienojiet 10 pilienus ēteriskās eļļas un kārtīgi sakratiet, pēc tam mazliet izsmidziniet gaisā.

- ✓ Jaukam aromātam un arī skatam var pagatavot kompozīciju no kaltētiem augiem vai puķu ziedlapiņām. Piparmētra, salvija, priede, timiāns, citronvībotne, lauru lapas, rozmarīns, citronliāna, rožu ģerānija, ģerānija ar citrona smaržu, smaržīgās rozes un lavanda ir aromātiski augi, kas sajauti ar maltu kanēli vai krustnagliņām un nedaudz malta īrisa sakni (tā ir dabisks konservants) nodrošina dabīgu smaržu. Ielikta traukā tās tikai laiku pa laikam viegli jāsamaisa. Kad smarža izzūd, to atjauno ar dažiem ēteriskās eļļas pilieniem.
- ✓ Dažādu virsmu dabīgs tīrīšanas līdzeklis - sajaukti 600 ml baltā etiķa, 300 ml ūdens, 20-30 pilieni eikalipta eļļas. Tas lieliski notīra taukus un citus netīrumus, svaigi smaržo, ir lēts un tajā nav mākslīgu ķīmisku produktu. Izmantojiet to nerūsējoša tērauda izlietņu, trauku žāvētāju, flīžu, koka virsmu, plastmasas apdaru un izstrādājumu tīrīšanai. Virsmas pēc tīrīšanas ar šo līdzekli nav jāskalo.

43. (I) – Tiek iegādāti mazgāšanas, tīrīšanas un dezinfekcijas līdzekļi atkārtoti uzpildāmos vai liela tilpuma iepakojumos.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Mazgāšanas un tīrīšanas līdzekļi tiek iegādāti atkārtoti uzpildāmos vai lielos iepakojumos.

Prasību ietekmes skaidrojums

Iegādājoties preces lielākā iepakojumā, samazinās nevajadzīgo iepakojuma atkritumu daudzums. Piemēram, veļas mazgājamo līdzekli varat iegādāties lielākā daudzumā, t.i., 3 – 5 kg vienā iesaiņojumā nevis 600g pa 6 – 8 paciņām.

Nereti viens līdzekļa koncentrāts aiztaupa pat līdz trīs un vairāk reizēm pirktu ierasto tīrīšanas līdzekli.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Izvēloties lielos iepakojumus ilglaicīgi lietojamiem produktiem, samazinām atkritumu daudzumu.
- ✓ Izskatiet iespējas lietot koncentrētus ekoloģiskus mājas tīrīšanas un uzkopšanas līdzekļus.

44. (I) – Baltai un krāsainai veļai tiek lietoti atbilstoši mazgāšanas līdzekļi.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Krāsainās un baltas veļas mazgāšanai lieto atšķirīgus piemērotus mazgāšanas līdzekļus.

Prasību ietekmes skaidrojums

Lietojot katram veļas un krāsu tipam atbilstošus mazgāšanas līdzekļus, pasargājam vidi no liekas ķīmisko piedevu (optisko balinātāju, krāsu noturības nodrošinātāju) slodzes,

Ievērojot norādes uz mazgāšanas līdzekļu iepakojuma, kur teikts, kādai veļai – baltai, krāsainai vai melnai- tas paredzēts, un to pareizi lietojot, ilgāk saglabājas auduma krāsas, kvalitāte, kalpošanas ilgums un vidē nenonāk liekas mazgāšanas līdzekļu piedevas.

Baltai veļai paredzētajos mazgāšanas līdzekļos var būt pievienotas palīgvielas, kas balina audumu un atdala traipus. Videi visbīstamākie ir hloru saturošie mazgāšanas līdzekļi. Likvidējot kaitīgos mikrobus, tie diemžēl nonāvē arī tos mikroorganismus, kas strādā notekūdeņu attīrīšanas iekārtās. Tomēr visizplatītākie balinātāji ir perborāti. Tie satur boru, kas, nonākot ūdeņos, ietekmē arī dzīvās būtnes.

Ieteicams izvēlieties tādus mazgāšanas līdzekļus, kuros izmantotas balinošās vielas uz skābekļa bāzes (piemēram, perkarbonāti, etiķskābe, ūdeņraža peroksīds).

Bieži baltās veļas ML sastāvā ieraudzīsiet burtu savienojumu – TAED. Šī piedeva palīdz balinātājiem sākt darboties jau nelielā temperatūrā. Mazgājot balto veļu 40 grādu temperatūrā, tiek ietaupīta enerģija.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Lietojiet divu veidu mazgāšanas līdzekļus: vienu krāsainai veļai, kurš nesatur balinātāju, otru – baltajai veļai.
- ✓ Izvēlieties tos mazgāšanas līdzekļus, kuros nav fosfora savienojumu. No vides aizsardzības viedokļa visnekaitīgākie mīkstinātāji ir soda (nātrijs karbonāts), nātrijs silikāts un organisko skābju sāļi jeb karboksilāti.
- ✓ Vienmēr mazgājiet veļu ūdenī ar zemāko iespējamo temperatūru.
- ✓ Ja izmantojat atkaļķošanas līdzekli, lietojiet mazāk mazgāšanas līdzekļa – tā dozu izvēlieties atbilstoši mīkstam ūdenim.
- ✓ Krāsainas un smalkas veļas mazgāšanai vēlams lietot līdzekļus, kuru nosaukumā ir vārds *color* - tajos nav balinātāju, tātad tie ir mazāk kaitīgi.
- ✓ Latvijā vienīgais mazgāšanas līdzekļu ražotājs ir a/s «Spodrība». Šķidrais ML «Kastanis» vilnas, zīda, sintētikas un krāsainās veļas mazgāšanai, kā arī līdzeklis trauku mazgāšanai «Zilgme» ir bez fosfātiem, bez optiskā balinātāja, un to sastāvā esošās VAV bioloģiski sadalās.

VI Bīstamie ķīmiskās izcelsmes produkti un materiāli

No 5.5 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 2 (5.5 / 2).

45. (X) - Netiek izmantoti ledusskapji un saldētavas ar CFC (freona) un fluorkarbonāta pildījumu.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Tūristu mītnē lieto ledusskapjus un saldētavas bez CFC un fluorkarbonāta pildījuma.

Prasību ietekmes skaidrojums

Nelietojot vecākās paaudzes ledusskapjus, kurās dzesēšanas sistēmās tika izmantots freons, kas mehānisku bojājumu rezultātā var radīt bīstami gaisa piesārņojumu, pasargājam vidi no ozona slāni noārdošām vielām.

Hlorfluorogļūdeņražus (saīsinājums no angļu valodas CFC- *chlorfluorcarbons*) dēvē par "aukstuma aģentiem", lietojot arī nosaukumu *freons*. Tie ir lietoti izolācijai, aerosolu balonu pildījumos, un kā šķīdinātāji metālu tīrīšanai.

Latvijā ir pieņemti **Ministru kabineta noteikumi Nr.688** Rīgā 2005.gada 6.septembrī (prot. Nr.50 29.§) *Noteikumi par ozona slāni noārdošām vielām un fluorētām siltumnīcefekta gāzēm, kas ir aukstuma aģenti*.

Tie nosaka īpašus ierobežojumus darbībām ar ozona slāni noārdošām vielām; darbībām ar fluorētām siltumnīcefekta gāzēm, kas ir aukstuma aģenti un īpašas vides prasības tādu stacionāru un mobilu aukstuma iekārtu apsaimniekošanai, kas pastāvīgi tiek ekspluatētas.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Ledusskapjus un saldētavas, kuros dzesēšanai izmanto CFC (freona) un fluorkarbonāta pildījumu nomainīt pret citiem - videi draudzīgiem.

46. (X) - Būvniecībā un telpu remontdarbos izmanto videi draudzīgus apdares materiālus.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Būvniecībā un remontdarbos izmanto videi draudzīgi apdares materiālus (krāsas, lakas u.c.).

Prasību ietekmes skaidrojums

Materiāli, kas tradicionāli tiek izmantoti būvniecībā un interjera izveidē nereti satur ķīmiskus savienojumus, kas izdalās gaisā, tādējādi pasliktinot iekštelpu gaisa kvalitāti. To ietekme uz cilvēka veselību ir vēl maz izpētīta, jo

saistīta ar ilgtermiņa iedarbību. Tomēr par vairākiem gaistošajiem organiskajiem savienojumiem pierādīts, ka tie ir potenciāli bīstami veselībai. Mājokļos, kas top pēc eko būvniecības principiem iespējamais kaitējums tiek samazināts līdz minimumam, priekšroku dodot dabīgiem materiāliem, krāsām un interjera risinājumiem. Šāda vide ir draudzīgāka ikviena veselībai, turklāt ļauj samazināt alerģijas slimību risku.

Dabiskā koka grīdas vienmēr rada īpašu komfortu

Dabīgās krāsa bija pazīstamas mūsu senčiem jau pirms gadu simtiem, tomēr, attīstoties ķīmiskai rūpniecībai, tās ir kļuvušas mazāk izmantotas.

Šo krāsu būtiskākā priekšrocība ir tā, ka tās nesatur sintētiskus materiālus. Darbs ar tām ir veselībai draudzīgs, krāsa ir tvaika caurlaidīga, viegli notīrāma un nomazgājama, tāpēc diemžēl tās nav pietiekami noturīgas.

Biežāk sastopamās dabīgās krāsas:

- lineļlas krāsa (lineļlas un pigmenta maisījums);
- zviedru krāsa (ūdens, milti, dzelzs vitriols, pigments);
- darvas krāsa (koka darva, lineļla, pigments);
- kaļķu krāsa (kaļķa piens, pigments).

Šīs krāsa var izmantot iekšējiem un āra darbiem. Īpaši piemērotas tās ir vēsturisku ēku atjaunošanai.

Šo krāsu pielietošanu ierobežo tas, ka, lai krāsu pagatavotu paši mājās, ir vajadzīgas zināšanas un izejvielas.

Uz ūdens bāzes gatavotās lakas dēvē par akrila lakām. Ekoloģiskā lakas uz ūdens bāzes uzklātas uz koka grīdas veido moderni bālu izskatu.

Vairāk informācijas atradīsiet www.macies.celotajs.lv mācību materiālā "Celtniecības un apdares materiāli"

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Veicot celtniecības un remonta darbus, telpu apdarei ieteicams izmantot videi draudzīgus apdares materiālus.

47. (X) - Ir paredzētas un tiek pielietotas tehnoloģijas bez ķīmisko vielu pielietošanas telpu uzkopšanā.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Telpu uzkopšanā un gaisa atsvaidzināšanai neizmanto ķīmiskas izcelsmes līdzekļus.

Prasību ietekmes skaidrojums

Nav noliedzams, ka tūristu mītnēs viesu privātās telpas bieži tiek tīrītas ar mazgāšanas līdzekļiem, dezinfekcijas līdzekļiem un citām ķīmiskām vielām, neizprotot, kādi ir piemērotākie izstrādājumi attiecīgajam mērķim, un neievērojot ieteikto lietošanas daudzumu. Nereti tas izraisa šādas sekas:

- lielu patēriņu un izmaksas, nemērķtiecīgi lietojot ķīmiskās vielas;

- lielu patēriņu un izmaksas, intensīvi lietojot ķīmiskās vielas (ieteicamais lietošanas daudzums tiek ignorēts vai pārsniegts);
- lielu patēriņu un izmaksas, lietojot ķīmiskās vielas bez faktiskas nepieciešamības (piemēram, restorānā galdus tīra ar dezinfekcijas līdzekļiem);
- nelabvēlīgu ietekmi uz vidi, jo visas ķīmiskās vielas galu galā nonāk apkārtējā vidē;
- kaitējumu personālam un viesiem, intensīvi lietojot ķīmiskas vielas un nenodrošinot pienācīgu aizsardzību (piemēram, tīrīšana, neuzvelkot cimdus, var izraisīt ādas iekaisumu);
- nepieciešamību īpaši apmācīt personālu dezinfekcijas līdzekļu un citu kaitīgu ķīmisku vielu lietošanā.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ mikrošķiedru produktu vai citu tīrīšanas materiālu, kas nav ķīmiskas vielas, izmantošana (sintētiskie audumi, iztvaices ierīces) vai citu darbību veikšanai ar līdzīgu iedarbību.
 - Mikrošķiedras izstrādājumus un sintētiskos audumus parasti lieto sausiem vai mitriem tīrīšanas darbiem un attiecībā uz gludām virsmām, tostarp galdiem, logiem, spoguļiem. Mikrošķiedras izstrādājumus nav ieteicams lietot, tīrot nelīdzenas virsmas un veicot slapjos tīrīšanas darbus.
 - Iztvaices ierīces lieto vairākiem mērķiem, piemēram, grīdu (keramisko virsmu un paklāju), tualesu, peldbaseinu telpu un virtuvju tīrīšanai. Tajās parasti ir augsts spiediens un karstums, sasniedzot ļoti labus tīrīšanas rezultātus.
- ✓ Daudzus tīrīšanas līdzekļus var izgatavot pašu spēkiem, izmantojot dabīgos līdzekļus. Pamatā tie ir ūdens, smiltis, pelni, ziepes, soda, sāls, etiķis, citrona sula un rupjš sūklītis.
- ✓ Daži ieteikumi vai piemēri mehāniskai tīrīšanai:
 - ar etiķa un ūdens šķīdumu mazgā logus, stiklus, flīzes;
 - citrona sulu lieto kā balinātāju virtuves virsmu tīrīšanai;
 - ar citrona sulas vai baltā etiķa un sāls maisījumu notīra pelējumu;
 - ar sāli var tīrīt pannas;
 - olīveļļa sajaukta ar etiķi noder mēbeļu spodrināšanai;
 - vārāmās sāls un sodas maisījums ir labs abrazīvs līdzeklis plīts virsmas tīrīšanai, ko noskalo ar karstu ūdeni.
- ✓ Svarīgi telpas bieži vēdināt. Puķes rada lielisku aromātu. Hiacintes, frēzijas, lilijas, jasmīni gan podiņos, gan vāzēs. Virtuvē kaut kur piekariet rozmarīna vai piparmētras buntīti, vai lauru koka zariņu – saberžot lapiņas, tās jauki smaržos. Svaigums un jauks aromāts mājas vidi padara ne tikai mīlīgu un patīkamu, bet tiem ir arī pozitīva psiholoģiska iedarbība – nomierinoša vai, tieši otrādi, uzmundrinoša.
- ✓ Lai izvairītos no nepatīkamām smakām mājās, bieži iztukšojiet atkritumu spaini, atkritumu maisā iekaisiet dzeramo sodu.

48. (X) - Neizmantojot tādus ķīmiskus augu aizsardzības līdzekļus un minerālmēslus, kas nelabvēlīgi ietekmē vidi.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tiek vērtēta tūrisma pakalpojumam izmantojamā teritorija (dārzi, zaļās zonas)
2. Netiek izmantoti tādi ķīmiskie augu aizsardzības līdzekļi un minerālmēsli, kas nelabvēlīgi ietekmē vidi.

Prasību ietekmes skaidrojums

Lauksaimniecībā plaši tiek lietoti minerālmēsli un augu aizsardzības līdzekļi (pret kaitēkļiem). Šīs vielas iznīcina ne tikai kaitēkļus, bet arī derīgos dzīvus organismus, piemēram, bites. Ikvienu lauksaimniecībā izmantotā ķīmiskā viela nekur neizzūd. Tās uzkrājas augsnē, pēc tam uzsūcas augos, un cilvēks bieži vien uzturā lieto dabas veltes, kas satur organismam kaitīgas vielas. Piemēram, pārlietu liels nitrātu daudzums uzturā, vājina imūnās sistēmas darbību, tādējādi nelabvēlīgi ietekmējot cilvēka organismu.

Pesticīdi, tai skaitā herbicīdi, insekticīdi un fungicīdi, ir toksiskas ķīmiskas vielas, kas tiek izmantotas lauksaimniecībā, lai nogalinātu nevēlamus kaitēkļus un nezāles. Bet tie iedarbojas arī uz citiem organismiem un ietekmē gan strādnieku veselību, kuri strādā uz lauka, gan arī patērētājus, kuri ēd un dzer pesticīdu pārpalikus un nogulsnes, kuras uzkrājušās pārtikas produktos.

Minerālmēsli - slāpekļis, fosfors un kālijs tiek lietoti līdztekus organiskajiem mēsliem, lai aizvietotu nepieciešamās barības vielas, kas tiek paņemtas no augsnes, augot kādai kultūrai. Minerālmēsli nav toksiski, bet tie var piesārņot ūdeni, gaisu un augsni, kā arī palikt pārtikas sastāvā, kā kaitīga piedeva.

Kad pesticīdi un minerālmēsli tiek migloti uz kultūraugiem, viena daļu no tiem nokļūst arī augsnē. Tur tie ieskalojas gruntsūdeņos vai arī iztvaiko gaisā. Augsnes un ūdens piesārņošanas ir galvenais faktors, kāpēc samazinās putnu populācija, ūdensdzīvnieku, insektu populācija utt. Nitrāti un fosfors izraisa ezeru un upju eutrofikāciju, ko var redzēt aļģu izplatībā, kas veicina skābekļa daudzuma samazināšanos ūdenī un toksīnu veidošanos, kas ir kaitīgi zivīm, dzīvniekiem un arī cilvēkiem. Slāpekļa dioksīds (N_2O) no minerālmēsliem veicina ozona slāņa noārdīšanos un globālo sasilšanu.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Novērtējiet jūsu saimniecībā izmantotos ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļu un minerālmēsļu veidus.
- ✓ Padomājiet par iespējām no to lietošanas atteikties un tos aizvietot ar dabīgām alternatīvām.

49. (X) – Tūrisma mītnē lieto dabiska materiāla gultas veļu, aizkarus, grīdas paklājus.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Viesiem tiek piedāvāti un tūristu mītnē lietoti dabiska materiāla gultas veļa, aizkari, grīdas paklāji.

Prasību ietekmes skaidrojums un ieteicamie risinājumi

Ir nopērkamas dabīgas vilnas segas (lama, aita, kašmirs, kamieļvilna), Tām ir laba siltuma un mitruma pašregulācijas spējas – karstā laikā nav jāsvīst, bet aukstā laikā ir silti.

Dūnu segas nodrošina lielisku siltuma izolāciju un ir vieglas un mīkstas. Tomēr tām nolietojoties, dūnas sakrītas un to slāņa biezums segā kļūst nevienmērīgs – veidojas kunkuļi un tukšumi. Par augstvērtīgākajām dūnām uzskata zoss dūnas.

Sintētisko materiālu segas var būt tikpat siltas, kā no dabiskiem materiāliem darinātās. Poliestera, sintapona, silikona un citu sintētisko materiālu segās nevairojas putekļu ērcītes, tāpēc tās var uzskatīt par antialerģiskām. Akrila segas tikpat siltas, kā vilnas un dūnu segas un ir ļoti vieglas.

Gultas veļa no aitas vilnas pastāvīgi izraisa gaisa kustību, kura pielāgojas ārējās vides temperatūras apstākļiem, pateicoties spalvas saspiešanas un atlaišanas mehānismam. Turklāt šīs vilnas spalvai ir liela, šķidruma absorbēšanas spēja. Tāpēc aitas vilnas gultas veļa ir spējīga absorbēt daudz cilvēka sviedru, bet vēdināšanas laikā viegli no tiem atbrīvojas.

Gultas veļa no lina auduma mazina nogurumu un uzlabo garastāvokli.

Kokvilnas gultas veļa viegli laiž cauri gaisu un uzsūc sevī mitrumu. Šī gultas veļa nodrošina patīkamu un ilgu miegu. Tās galvenās priekšrocības ir ilgs kalpošanas laiks un vienkārša lietošana.

Satīns ir tā pati kokvilna, tikai, pateicoties īpašai apstrādei, kļuvusi mīkstāka un maigāka. Ar savu spīdumu un gludo virsmu satīns atgādina zīdu. Tas ir praktisks lietošanā, jo neburzās, ir izturīgs pēc daudzām mazgāšanas reizēm un nezaudē savu krāsu spožumu un kvalitāti.

Zīda gultas veļa ir praktiska un izsmalcināta, jo ir viens no maigākajiem materiāliem, patīkams taustei un kalpo ilgi. Gultas veļa no zīda neizraisa alerģiskas reakcijas un brīvi laiž cauri gaisu. Zīds ir unikāls materiāls, kas pielāgojas apkārtējās vides temperatūrai.

Pieaugoša vēlme pēc dabīgiem materiāliem vērojama arī aizkaru ziņā. Aktuāli ir dabīgā zīda un lina audumu aizkari.

50. (X) - Dzīvojamo telpu interjera priekšmeti izgatavoti, izmantojot dabiskus materiālus.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Tūristu mītnes dzīvojamās telpās izvietotie interjera priekšmeti izgatavoti no dabīgiem materiāliem.

Prasību ietekmes skaidrojums

Dabiski un kvalitatīvi materiāli gan apdarē, gan iekārtojumā piešķir interjeram papildus vērtību. Dabiski un veselīgi materiāli laika gaitā nezaudēs pozitīvās īpašības un interjers nenovecos morāli. Ne vienmēr dabisks nozīmē dārgi un nepieejami. Meklējot un rūpīgi izvēloties, var atrast to, kas der individuālajam gadījumam un materiālajām iespējām.

Vairāk informācijas atradīsiet www.macies.celotajs.lv mācību materiālā „Celtniecības un apdares materiāli”.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jāpārdomā dzīvojamo telpu noformējums.
- ✓ Izvēloties interjera priekšmetus, pievērst uzmanību materiālam, no kā tie gatavoti.

51. (X) - Netiek izmantoti PVC grīdas klājumi un dārza mēbeles.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Netiek izmantoti no PVC ražoti izstrādājumi – dārza mēbeles un grīdas klājumi.

Prasību ietekmes skaidrojums

PVC ir plastmasas polimērs (hlororganiskais savienojums). No tā gatavo dažādus sadzīves priekšmetus – iepakojumu, rotaļlietas, zābakus, bumbas, mājsaimniecības piederumus, caurules, plastmasas logus un citas preces. PVC sastāvā esošie mīkstinātāji, piemēram, [ftalāti](#) tiek uzskatīti par vielām, kas bojā hormonu sistēmu. Sadedzinot PVC, atbrīvojas tās sastāvā esošie hlora savienojumi un rada dioksīna piesārņojumu.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Nomainīt no PVC ražotos izstrādājumus pret tādiem, kuri izgatavoti no videi un cilvēkam draudzīgākiem materiāliem.

52. (X) - Pie ārdurvīm novietoti kājslauķi.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Pie visām ārdurvīm novietoti kājslauķi netīrumu, sniega, ūdens savākšanai.
2. Kājslauķi izgatavoti no videi draudzīga materiāla.

Prasību ietekmes skaidrojums

80% netīrumi, smiltis, dubļi, sniegs un ūdens tiek ienesti uz kurpju zolēm. Tā rezultātā tiek atstātas nedzēšamas zīmes uz grīdas seguma. Pie intensīvas cilvēku kustības, kā tas mēdz būt tūrisma mītnēs, telpas tiek ātri piegružotas, ja pie ārdurvīm nav izvietoti atbilstoša izmēra un izpildījuma veida kājslauķi. Tas nozīmē papildus tīrīšanas darbu un papildus tīrīšanas līdzekļu patēriņu. Efektīva un labi pārdomāta kājslauķu sistēma var palīdzēt droša un patīkama ieejas mezgla izveidei, kā arī ļoti atvieglot telpu uzkopšanu. Kājslauķi tiek dalīti divos veidos – t.s. rupjos un mitrajos – respektīvi kājslauķi, kas notīra smiltis, augsnes daļiņas, sniegu utt. un mitrie, kas notīra mitrumu. Lai iegūtu pēc iespējas labāku rezultātu tos jāizvieto sistēmā vienu aiz otra. Labākie rezultāti augstas intensitātes objektos ir iespējami, lietojot metāla restes, rupjos kājslauķus un mitrumu aizturošos kājslauķus minētajā secībā.

Ir jāatceras par "spico papēžu" problēmu – tie mēdz iesprūst, lūzt, skrāpēties. Tāpēc iespējams nepieciešams veidot blīvāku kājslauķi. Tas gan sliktāk aizturēs sniegu un lielus netīrumus, bet neļaus iesprūst papēžiem. Der padomāt, cik daudz un kādi cilvēki ikdienā lietos šo kājslauķi. Cilvēku daudzums nosaka, cik slodzes izturīgs kājslauķis ir vajadzīgs. Kājslauķa garums ir stipri atkarīgs no tā vai kājas tiks slaucītas uz tā, vai tiks vienkārši iets pāri – šajā gadījumā kājslauķa garumam vajadzētu būt vismaz 4 soļu garumā, respektīvi, 2 metri. Kājslauķa platumam ir jānosedz visa kustības trajektorija, parasti kājslauķa platumu pielīdzina durvju platumam.

Lai palielinātu kājslauķa tilpumu, zem tā var veidot papildus bedri. Tā kā lielākajai daļai kājslauķu nav nesošas konstrukcijas, tad zem tiem virs bedres ir jāinstalē restes.

Ar restu palīdzību var veidot metāla trepju konstrukcijas, kas vienlaicīgi arī izpilda kājslauķa funkciju un ir neslidošas. Vēlams kājslauķi novietot pēc iespējas tuvāk sliekšnim, lai neveidotos slidena un netīrīta virsma starp sliekšni un kājslauķi. Tas ir īpaši nepatīkami uz flīžu grīdas.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Izvērtēt cilvēku plūsmas intensitāti tūrisma mītnē.
- ✓ Novērtēt pie ārdurvīm novietoto vai novietojamo kājslauķu efektivitāti.
- ✓ Izvēlēties atbilstošus risinājumus un realizēt tos.

53. (I) - Būvniecībā un remontdarbos neizmantoti azbestu saturošus materiālus.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Būvniecībā un remontdarbos neizmantoti azbestu saturošus materiālus.

Prasību ietekmes skaidrojums

Nemot vērā azbesta kaitīgo iedarbību, Eiropas Savienībā noteiktas stingras prasības darbam ar azbestu saturošām vielām. Kopš 2005.gada 1.janvāra aizliegts ražot un izmantot azbestu saturošus izstrādājumus. Azbests ir silikātu klases minerāls ar šķiedrainu struktūru, kas dabā atrodas vairākās valstīs. Latvijā pārsvarā tika izmantots baltais azbests, kuru ieveda no Urāliem un Kazahijas. 70. – 80.gados tika atklāts, ka azbesta šķiedras un putekļi bīstami ietekmē cilvēka veselību. Azbests spēj sadalīties specifiskās elastīgās,

izturīgās mikrošķiedrās, kas nelielo izmēru dēļ ilgstoši nenosēžas. Azbesta šķiedras gaisā var saglabāties pat 80 stundas. Ja šīs šķiedras cilvēks ieelpo, tās novājina cilvēka imūno sistēmu. Biežākās izraisītās slimības ir azbestoze un plaušu vēzis.

Taču tas vien, ka mājai ir šīfera jumts, vēl nenozīmē, ka cilvēku veselībai un videi tiks nodarīts kaitējums. Jumtu noņemot, iespējams izvairīties no azbesta bīstamās iedarbības, ievērojot darba drošības un vides aizsardzības prasības. Azbestu saturošie atkritumi jāievieto īpašos polipropilēna maisos un jānogādā speciālajā poligonā Brocēnu pagastā.

Papildus informāciju skatīt <http://www.azbests.lv>

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Ieplānot azbesta materiāla jumtu nomaiņu un fiksēt to kā pasākumu Rīcības plānā.

VII Transporta pakalpojumi

No 2 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 0,5 (2 / 0.5).

54. (O) - Klientiem ir pieejama informācija par sabiedriskā transporta un citu videi draudzīgo transportu izmantošanu.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Darbiniekiem un klientiem jānodrošina informācija par to, kā izmantot sabiedrisko transportu, lai nonāktu mītnē un pēc tam citās tūristu vietās. Ja sabiedriskā transporta nav vispār, tad jānodrošina informācija par citiem videi draudzīgiem transporta veidiem.

Prasību ietekmes skaidrojums

Kritērija ieviešanas mērķis ir veicināt tūristu pārvietošanos ar sabiedrisko transportu, kura lietošana uzskatāma par videi draudzīgāku ceļošanas veidu, nekā ar automobili. Pārvietošanās ar sabiedrisko transportu samazina satiksmes intensitāti, lokālu gaisa piesārņojumu un dažādas uz vidi radītās slodzes, kā arī veicina paša sabiedriskā transporta „noslogojumu”, kas ir uzskatāms par nozīmīgu vietējo iedzīvotāju pārvietošanās līdzekli. Ja sabiedriskā transporta pietura nav tālu, nereti naktsmītņu saimnieki organizē transfēru.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Lai ieviestu minēto kritēriju praksē, tūristu mītņu saimnieki vai darbinieki apkopo un sagatavo tūristiem brīvi pieejamu informāciju (vai arī sniedz to mutiski) par
 - dažādiem pieejamiem sabiedriskā transporta veidiem tūristu mītnes apkārtnē,
 - sabiedriskā transporta veidu kursēšanas grafikiem (saraksti),
 - nepieciešamo laiku, lai ar sabiedrisko transportu sasniegtu pieejamos galamērķus,
 - dažādiem sabiedriskā transporta savienojumiem,
 - attālumu un laiku, kas nepieciešams, lai nokļūtu līdz tuvākai sabiedriskā transporta pieturvietai,
 - aprakstu – kā nokļūt no sabiedriskā transporta pieturvietas līdz tūristu naktsmītnei un otrādi.
- ✓ Tūristu mītnē ir pieejama apkārtnes karte vai shēma ar iezīmētu sabiedriskā transporta pieturvietu(-ām). Tūrisma uzņēmuma saimnieki vai darbinieki, ja tas iespējams, iesaka klientiem ierasties ar sabiedrisko transportu.
- ✓ Kaut arī sabiedriskā transporta izmantošana uzskatāma par videi draudzīgu un ilgtspējīgu attīstību veicinošu rīcību, ne vienmēr līdz konkrētai tūristu mītnēi iespējams nokļūt (vai aizbraukt) ar autobusu vai vilcienu. Ja sabiedriskā transporta pietura nav tālu, naktsmītņu saimnieki piedāvā tur tūristus sagaidīt, lai savā transportā nogādātu uz mītni.

55. (X) - Ir izveidots stāvlaukums klientu autotransporta novietošanai.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Ir izveidots stāvlaukums klientu autotransporta novietošanai

Prasību ietekmes skaidrojums

Speciāli ierīkota vieta klienta (arī personāla) transporta novietošanai ļauj saglabāt sakārtotu, neizbraukātu un nepiesārņotu vidi tūristu mītnes zaļās teritorijas apkārtnē, novērst degvielas vai eļļas nokļūšanu vidē.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Ieteicams iekārtot speciālu vietu viesu auto novietošanai.
- ✓ Tūrisma mītnes teritorijā ar barjerām vai/citiem elementiem jānodala konkrēta vieta un tur jānovieto stāvvietas norāde „P”.
- ✓ Ieteicams tur izveidot arī atbilstošu virsmas segumu (grants/ akmeņu, bruģa, betona vai asfalta). Tā tiks pasargāti gruntsūdeņi un tuvējās ūdenskrātuves no bojājumu gadījumos noplūdušo eļļu vai degvielas piesārņojuma.

56. (X) - Ir izveidota velotransporta novietne.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Tūrisma mītnes teritorijā ir izveidota novietne velotransporta novietošanai.

Prasību ietekmes skaidrojums

Ar velosipēdu novietnes iekārtošanu, tūrisma mītne demonstrē, ka atbalsta ceļošanu ar videi draudzīgiem pārvietošanās veidiem. Velosipēds ir uzskatāms par videi un cilvēka veselībai draudzīgu transporta līdzekli un populāru aktīvās atpūtas veidu.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Velosipēdu novietošanai jāizveido speciāli aprīkota novietne, vēlams nojume.
- ✓ Var izmantot statīvus velosipēdu novietošanai mītnes teritorijā.
- ✓ Velosipēdus var novietot arī aizslēdzamās telpās.
- ✓ Par velosipēdu novietnes esamību, ja tas nav acīmredzami, vajadzētu būt pieejamai informācijai.

57. (X) – Kā pārvietošanās līdzekļi, klientiem bez maksas ir pieejami velosipēdi.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Tūrisma mītne piedāvā velosipēdus bez maksas vai iznomā.

Prasību ietekmes skaidrojums

Velotūrisms kļūst aizvien izplatītāks brīvā laika pavadīšanas veids. Velotūrisms tiek definēts kā ceļojumi uz kādu galamērķi, kur galvenā aktivitāte ir pārvietošanās ar velosipēdu. Velotūristi tiek iedalīti 2 kategorijās.

Brīvdienu velotūristi, kas meklē iespēju pavadīt brīvdienas izbraucienā ar velosipēdu pa vairākiem interesantiem maršrutiem. Viņi nedodas izbraukumos ar velosipēdu katru dienu, bet izbraucieni ar velosipēdu tomēr ir galvenā ceļojuma aktivitāte.

Īso brīvdienu velotūristi parasti ceļo, izmantojot gatavas ceļojumu paketes un dodas izbraucienos ar velosipēdu katru ceļojuma dienu. Viņi parasti ceļo grupā ar draugiem vai ģimeni.

Detalizētāka informācija www.eco.celotajs.lv

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Ieteicams, ka tūristu mītnē ir vismaz 2 velosipēdi īsiem pārbraucieniem maršrutos tuvākajā apkārtnē, kas pieejami bez maksas.
- ✓ Ja tūrisma mītnē nav iespējams nomāt velosipēdus, tad tiek piedāvāti citu tuvāko uzņēmēju nomas pakalpojumu iespējas.

VIII Pārtika un ēdināšanas pakalpojumi

No 6 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 3 (6 /3).

58. (X) - Klientiem tiek piedāvāti pašu saimniecībā, tuvējā apkārtnē un Latvijā audzēti un ražoti pārtikas produkti, dārzeņi un augļi.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Viesiem tiek piedāvāti Latvijā ražoti un audzēti pārtikas produkti, ko pretendents apliecina ar sadarbības līgumiem vai citiem dokumentāliem pierādījumiem.

Prasību ietekmes skaidrojums

Izvēloties vietējos ražojumus, atbalstām pašmāju ekonomiku un vietējā reģiona attīstību.

Viesi ļoti atzinīgi vērtē iespēju baudīt produktus(dārzeņus, augļus, ogas) tieši no dārza vai siltumnīcas. Ja to var nodrošināt pašu saimniecībā vai kaimiņos, samazinās transporta izdevumi to piegādei un tiek nodrošināts papildus piedāvājums klientiem.

Bieži vecāki vēlas parādīt bērniem, no kurienes un kā rodas olas, piens, maize, medus. Tādā veidā tūrisma saimniecība netieši arī nodarbojas ar vides izglītību un audzināšanu.

Vietējo pārtikas produktu pieejamība viesiem atbalsta vietējo saimniecisko darbību. Iepērkot un patērējot Latvijā audzētos un ražotos pārtikas produktus, mēs nodrošinām, ka vietējo lauksaimnieku ģimeņu uzņēmumi par ražojumiem var noteikt godīgu cenu.

Svaigo augļu un dārzeņu barības vielu vērtība samazinās proporcionāli laikam, ko tie pavadā kuģu tilpnēs, kravas automobiļos un noliktavu plauktos. Vietējo ražojumu iegāde samazina transporta izmaksa. Iepirkumos dodot priekšroku vietējās pārtikas patērēšanai, tiek atbalstīta cilvēku labklājība, attīstīta vietējā saimnieciskā darbība un veicināta reģiona ilgtspējīga attīstība.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Izvēlieties pašu saimniecībā vai tuvējās saimniecībās audzētos pārtikas produktus.
- ✓ Piedāvājiēt sadarbību, iekļaujot viņu kontaktus savās informatīvajās lapās par apkārtni tūristiem.
- ✓ Jāiepazīstas ar vietējā veikala un tirgus piedāvāto sortimentu, noskaidrojot tajā, kas ir Latvijas ražojumi.
- ✓ Tūristus iepazīstina (ja tie ir ārzemnieki) ar Latvijā ražotās, veikalā vai tirgū nopērkamās pārtikas daudzveidību.
- ✓ Tūristiem piedāvā Latvijā ražotu pārtiku, Latvijā audzētājiem, gadalaikam raksturīgajiem dārzeņiem un augļiem.

59. (X) - Klientiem tiek piedāvāti Latvijā audzēti un ražoti bioloģiski sertificēti pārtikas produkti.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Klientiem tiek piedāvāti Latvijā ražoti un audzēti bioloģiski sertificēti pārtikas produkti.

Prasību ietekmes skaidrojums

Bioloģiskā lauksaimniecība tiek uzskatīta par videi draudzīgāko alternatīvu konvencionālajai lauksaimniecībai, jo, tā saimniekojot, tiek patērēts par 50-70% mazāk enerģijas (tiešās un netiešās) uz vienu pārtikas produkta vienību.

Taču atšķirības ir vērojamas arī citās jomās:

<i>RĀDĪTĀJI</i>	<i>BIOLOĢISKĀ LAUKSAIMNIECĪBA</i>	<i>KONVENCIONĀLĀ LAUKSAIMNIECĪBA</i>
Raža, %	81	100
Nitrāti, kg/ha ⁻¹	122	360
Fosfors, kg/ha ⁻¹	340	570
Pesticīdi, g/ha ⁻¹	0-200	6000
Augsnes biomasa, t/ha ⁻¹	40	24

Tomēr bioloģiskā lauksaimniecība prasa lielākas zemes teritorijas, lai saražotu to pašu pārtikas apjomu nekā tradicionālā lauksaimniecība. Taču kopumā bioloģiskās lauksaimniecības slodzes uz vidi ir daudz mazākas, un tā noteikti ir labākā izvēle, it sevišķi, ja ņem vērā bioloģiskās daudzveidības ieguvumus, ko sniedz bioloģiskā lauksaimniecība.

Kāpēc jālieto videi draudzīgi audzēti produkti? Lūk, Mārtiņa Rītiņa skatījums.

- Ekoloģiski tīri produkti nav pārklāti ar indīgu ķīmisku vielu sajaukumu. Pat pēc ābola nomazgāšanas vidēji uz katra standarta ābola mizas ir 20–30 indīgu ķīmisku vielu.
- Svaiga, ekoloģiski tīri audzēta produkcija satur vidēji par 50% vairāk vitamīnu, minerālvielu, fermentu un citu mikroelementu nekā intensīvi audzētie produkti.
- Lietojot uzturā ekoloģiski tīrus produktus, ir iespējams izvairīties no ģenētiski pārveidotas jeb modificētas pārtikas.
- Intensīvi audzētas piena govīs un mājdzīvniekiem ik dienas tiek baroti ar bīstamu antibiotiku, hormonu, pretparazītu un daudzu citu zāļu sajaukumu. Šīs vielas caur piena un gaļas izstrādājumiem nokļūst patērētāju organismā un veicina dažādu slimību rašanos un attīstību.
- Ekoloģiski tīri audzēta pārtika ir daudz garšīgāka. Augļi un dārzeņi ir sulīgāki un garšas ziņā bagātāki.
- Ekoloģiski tīras fermas un mājdomniecības atbalsta un baro mūsu brīnišķo, dažādo savvaļas dabu un dzīvniekus. Vairāk nekā trīsdesmit gadu intensīvā lauksaimniecība ir veicinājusi augsnes eroziju, dažos reģionos līdz 70% savvaļas putnu bojāeju, seno lauku aizsardzības joslu sagraušanu, kā arī dažu brīnišķīgu tauriņu, varžu, čūsku un savvaļas zīdītāju sugu izzušanu.
- Ekoloģiski tīra lauksaimniecība nozīmē arī to, ka, tāpat kā mēs šodien, arī mūsu bērni un mazbērni utt. varēs doties uz laukiem, klaiņot pa tīriem mežiem un pļavām, peldēties nepiesārņotos ūdeņos.

Ne viss, kas tiek pievienots pārtikas produktu izstrādājumiem, ir kaitīgs. Pārtikas produktus - kūkas, maizi, cepumus, u.tml. var papildināt ar dabiskiem papilddelementiem:

- Dabiskās krāsvielas ir, piemēram, no ķiršu sulas, safrāna, paprikas un galda bietēm, beta karotīna.
- Par nekaitīgām vielām tiek uzskatītas: *E 203* (kalcijsorbāts), *E 202* (kālijsorbāts), *E 200 – 201* (sorbīnskābe) un antioksidanti: *E 330* (citronskābe), *E 270* (pienskābe), *E 300* (askorbīnskābe), E vitamīns.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Praktizējiet Latvijā audzētas bioloģiskās pārtikas produktu lietošanu un piedāvāšanu viesiem.
- ✓ Noskaidrojiet, vai jūs mītnes tuvumā, vai reģionā ir kādas bioloģiskās saimniecības un šo informāciju ievietojiet tūristiem paredzētajos apkārtnes ceļvežos.

60. (X) - Klientiem tiek piedāvāti īpaši - oriģināli „firmas” ēdieni vai vietējām tradīcijām raksturīgi ēdieni un dzērieni.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Klientiem tiek piedāvāti īpaši - oriģināli „firmas” ēdieni vai vietējām tradīcijām raksturīgi ēdieni un dzērieni. Ēdienu piedāvājums, to nosaukumi un apraksts izlasāms informatīvo dokumentu mapē.

Prasību ietekmes skaidrojums

Latviešu nacionālie ēdieni. Tradicionālā latviešu virtuve bija bez izteiktām garšvielām. Garšas uzlabošanai parasti tika lietoti sīpoli, ķiploki un ķimenes, saldīšanai - medus. Ikdienā, ēdienu pagatavošanai, galvenokārt izmantoja labību – auzas, prosu, grūbas, rudzus, kviešus un miežus. No tās cepa maizi un vārīja putras. Ēdiena sagatavošanā izmantoja arī kaņepes, skābenes, zirņus, pupas, rāceņus, kāļus, kāpostus, bietes, rutkus, ķirbjus, burkānus un kartupeļus.

Ja ikdienā tradicionālā latviešu virtuvē gatavoja vienkāršākus ēdienus, tad svētdienās un svētkos galds bija bagātīgi klāts.

Daži piemēri:

- Mārtiņdienā galvenais ēdiens bija zoss vai gailis, ko kā gaismas saucēju veltīja Mārtiņam.
- Ziemassvētkos uz galda bija jābūt deviņiem ēdieniem, lai mājā būtu bagātība. Starp tiem noteikti bija vārīta cūkas galva (šņukurs), sautēti kāposti un asinsdesa, pelēkie zirņi ar speķi, zivis, kuras uzskatīja par naudas un pārtības simbolu.
- Lieldienās, ko svinēja kā pavasara atnākšanas svētkus, parasti cepa maizi un vārīja olas.
- Līgo vakarā, kas ir vasaras saulgrieži, galdā tika celts svaigs ķimeņu siers - saules un veselības simbols, alus - darba spara simbols, un mūsdienās arī pīrāgi.

Latviešu tradicionālās virtuves iecienītākie:

- gaļas ēdieni - asinsdesa (putraimdesa), vārīta cūkas galva vai cūkas šņukurs un cūkas cepetis;

- saldie ēdieni- buberts, rupjmaizes kātojums, maizes zupa, biguzis vai medus rausis;
- dzērieni - piens, rūgušpiens, kvass, bērzu sulas, maizes alus un dažādas zāļu tējas (kumelīšu, piparmētru, liepziedu, ķērpju, pelašķu, nātres, asinszāles, vērmeles un citas).

Latvijas tradicionālie ēdieni pa reģioniem:

Kurzeme: zivis, sklandrausi, biguzis, bukstiņputra.

Latgale: kļockas, guļbišņīki (guļbišnieki), buļbu bļīni, asuškas, murcovka, slokatnis, buļbešniki.

Vidzeme: stuks (steņķis, štāka), plāceņi, kuģelis, koča, kaņepju sviests.

Zemgale: karaša, skābputra.

Laikam ejot latviešu virtuve ir mainījusies, aizgūstot un mainot ēdienus citu tautu kultūru ietekmē. Mūsdienās latvieši gan vāra boršču un taisa 'rosolu' (slāvu tautu nacionālie ēdieni), gan Jāņos cep šašliku un Ziemassvētkos piparkūkas (raksturīgas Vācijas kultūrai).

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Izstrādāt un iekļaut ēdienkartē oriģinālus „firmas ēdienus” un izmantot to kā mārketinga instrumentu klientu piesaistīšanai.
- ✓ Praktizēt latviešu tradicionālo ēdienu un dzērienu piedāvāšanu klientiem, sevišķi tautas tradicionālajos svētkos.
- ✓ Iekļaut savā piedāvājumā kādu no reģionam raksturīgajiem ēdieniem.

IX Vides izglītība un informācija

No 4 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 1 (4 / 1).

61. (O) - Klientiem pieejamā vietā atrodas "Ieteikumi tūristiem", kas izstrādāti saskaņā ar Zaļā sertifikāta nolikumu

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Klientiem pieejamā vietā atrodas "Ieteikumi tūristiem", kas izstrādāti saskaņā ar Zaļā sertifikāta nolikumu.

Prasību ietekmes skaidrojums

„Ieteikumi tūristiem” veicina tūristos videi draudzīgu attieksmi un informē par videi draudzīgo dzīvesveidu ZS tūristu mītnē.

Viens no uzņēmuma mērķiem, izstrādājot savu vides politiku un plānu, ir popularizēt savu tēlu, kā videi draudzīgu mītni un arī izglītot apmeklētājus. Tāpēc vides politikas popularizēšana ir nozīmīgs uzdevums.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Jāpārdomā iespējamie veidi un to izmantošana apmeklētāju neuzbāzīgi informēšanai par vides izglītošanas pasākumiem. Tie varētu būt

- informatīvi materiāli,
- zīmes dabā,
- periodika par vides tēmu,
- bukleti, grāmatas, kas popularizē vides izglītību.

64. (O) - Zaļais sertifikāts izlikts klientiem labi redzamā vietā. Klientiem pieejami Zaļā sertifikāta piešķiršanas kritēriji.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Zaļais sertifikāts novietots klientiem labi redzamā vietā. Klientiem pieejami Zaļā sertifikāta kritēriji un cita saistošā informācija par vides aizsardzību.

Prasību ietekmes skaidrojums

Tūristu mītņu klientiem jābūt informētiem par vides politiku, tās mērķiem un ar to saistītiem uzdevumiem.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Viesiem, kā arī konferenču un semināru dalībniekiem, jāpiedāvā informācija par vides politiku mītnē, kā arī par Zaļo sertifikātu. Viesu numuros izvietoama informācija par to, kā viesi var piedalīties vides programmas ieviešanas pasākumos.

- Jāapkopo informācija par vides politiku un rīcības plānu (to, kas tiek darīts, lai samazinātu ietekmi uz vidi) un ar to populārā veidā jāiepazīstina viesi.

- Informācija jā sagatavo interesantā veidā, lai viesi vēlētos atbalstīt attiecīgās aktivitātes.
- Informācija izvietojama neuzbāzīgi, bet vienlaicīgi tā, lai būtu ieraugāma.

63. (O) - Ir ieviesti smēķēšanas noteikumi koplietošanas telpās un viesu numuros.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tiek realizēts noteikums, ka koplietošanas telpās smēķēšana ir aizliegta.
2. Smēķēšana aizliedzama vismaz 50 % viesu numuru.

Prasību ietekmes skaidrojums

Zaļā sertifikāta tūrisma mītnē jānodrošina kvalitatīva un veselīga vide. Tāpēc koplietošanas telpās, kuras izmanto visi viesi – foajē, atpūtas un ēdināšanas telpās, tualetēs, veikalos, koridoros, sapulču telpās u.tml. smēķēšana ir aizliegta. Var izveidot atsevišķu telpu, kas domāta smēķētājiem.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Lauku tūrisma mītnei jānodrošina telpas, kurās smēķēšana ir aizliegta.
 - Sagatavojiet rakstisku informāciju par smēķēšanas noteikumiem Jūsu mītnē un paziņojiet viesiem par smēķēšanas aizliegumu.
 - Izvietojiet "Nesmēķēt!" izkārtnes attiecīgajās telpās.
 - Nosakiet konkrētas vietas (iespējams, ārpus telpām), kur drīkst smēķēt un novietojiet tur attiecīgu zīmi.
 - Pārliecinieties, ka smēķētāju telpās ir ventilācija, pelnu trauki, kurus laicīgi iztukšo, kā arī telpas pilnīga izolēšana no citām telpām.
- ✓ Telpas, kas paredzētas smēķētājiem, ja nepieciešams apstrādā ar sadzīves ķīmiskiem līdzekļiem, kas noņem cigarešu dūmu radītās smakas.

64. (X) - Tiek īstenota personāla apmācība par vides jautājumiem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Personāls regulāri tiek apmācīts par vides jautājumiem un ir nodrošināta iespēja izglītoties pašiem.

Prasību ietekmes skaidrojums

Personālam ir būtiska loma vides pārvaldības procesu nodrošināšanā. Tā līdzdalība un izpratne ir svarīga jebkuras attiecīga vides programmas ieviešanā. Bez personāla piedalīšanās daudzas aktivitātes būs vienkārši neiespējamās. Darbinieku aktīva līdzdalība

un atbalsts vajadzīgs, lai *Zaļā sertifikāta* mītne būtu ikvienam apmeklētājam atpazīstama kā labas vides prakses vieta.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai.

- ✓ Tūristu mītne darbiniekiem nodrošina informāciju un apmācību gan ar drukātiem materiāliem, gan ar nodarbībām, gan ar iespējām piedalīties semināros vai konferencēs. Jauniem darbiniekiem jānodrošina apmācība par vides jautājumiem četru nedēļu laikā pēc tam, kad viņi stājas darbā. Visiem darbiniekiem apmācība jānodrošina vismaz reizi gadā.
- ✓ Apmācību reizē jābūt sagatavotiem materiāliem par attiecīgo tēmu, tiem jābūt viegli saprotamiem un pietiekamā daudzumā. Apmācības var veikt dažādos veidos:
 - Individuālas vai grupas apmācības, uzaicinot attiecīgos darbiniekus;
 - Kolektīvas apmācības, kurās piedalās vadošais personāls un darbinieki. Apmācību plānā jāiekļauj šādi temati: energoresursi, ūdens, ķīmikālijas, atkritumi, vispārējie vides politikas jautājumi, mītnes vides politika.

65. (X) - Tiek veikta klientu aptauja par vides un *Zaļā sertifikāta* jautājumiem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ir izstrādāta klientu aptaujas anketa par vides jautājumiem;
2. Ir izstrādāta metodika klientu aptaujas veikšanai;
3. Tiek veikta klientu aptauja par vides un *Zaļā sertifikāta* jautājumiem

Prasību ietekmes skaidrojums

Klientu aptauja par vides jautājumiem var veicināt gan *Zaļā sertifikāta* mītnes saimnieku dziļāku izpratni par klientu apmierinātību, vajadzībām, vēlmēm, gan pašu klientu ieinteresētību par *Zaļā sertifikāta* saimniecības būtību

Tūristu mītne viesiem piedāvā aptaujas lapu, kurā ietverti jautājumi, lai noskaidrotu klienta viedokli par *Zaļā sertifikāta* mītnes vides politiku un viņa apmierinātību vai ierosinājumus par to. Liela daļa klientu ir pieraduši pie aptaujām tūristu mītnēs. Viņi labprāt aizpilda šādas veidlapas.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Foajē var izvietot viesu grāmatu, kurā viesi var ierakstīt ieteikumus, tupat var atrasties arī aptaujas lapa.
- ✓ Anketas var ieteicams iedot, kad viņi ierodas vai atstāt istabā, lūdzot tās pēc aizpildīšanas iemest īpašā pastkastē, lai nodrošinātu anonimitāti.
- ✓ Lai rezultāti nestu labumu, saņemtās atbildes regulāri jāanalizē.

66. (X) - Ir pieejama informācija par apkārtnes bioloģisko daudzveidību, kultūras, vēstures un dabas pieminekļiem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Tūristiem pieejamā vietā novietoti informācijas materiāli par vietējām dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām, dabas aizsardzību, dzīvnieku un augu noteicēji.

Prasību ietekmes skaidrojums

Bioloģiskā daudzveidība. Parasti bioloģisko daudzveidību definē kā dzīvo organismu un ekoloģisko kompleksu daudzveidību trīs līmeņos: 1) sugas ietvaros, 2) starp sugām, 3) ekosistēmā starp sugu grupām. Pēdējos gados runā arī par bioloģiskās daudzveidības ceturto – ainavu līmeni. Visi šie daudzveidības līmeņi ir nepieciešami, lai pastāvētu sugas.

Kultūras mantojums ir vērtību kopums, kuru sabiedrība atzinusi par saudzējamu un pēc iespējas saglabājamu nākamajām paaudzēm. Tas ietver gan materiālo mantojuma daļu (piemēram - mākslas darbi, arhitektūras pieminekļi, darbarīki, tehnikas pieminekļi), gan arī nemateriālo mantojuma daļu (piemēram - tradīcijas, amatu prasmes, valodas, dejas, folklorā). Piemineklis ir mantojuma vienība.

Vēstures pieminekļi ir teritorijas, vietas, ēkas, būves, priekšmeti, kas var nodrošināt Latvijas vēstures nozīmīgāko notikumu un personu piemiņas saglabāšanu.

Vietējās nozīmes mākslas pieminekļi ir vēsturisko stilu ansamblu daļas un fragmenti, objekti, kas ir raksturīgi un nozīmīgi noteiktam apvidum; mākslinieciski *mazāk* nozīmīgi profesionālu 19. un 20. gadsimta autoru parakstīti darbi, kā arī primitīvās mākslas paraugi, kas raksturo laikmetu un konkrētu apvidu.

Dabas pieminekļi-aizsargājамie koki. Dižkoki - lieli un veci koki, kam ir kultūrvēstures, izglītojoša vai zinātniska funkcija. Tiem ir liela nozīme vispārējās bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā. To esamība, kā arī to apdzīvojošo sugu daudzveidība, ir labs vides kvalitātes raksturojums. Dižkoks uztverams kā patstāvīga ekosistēma un ir dzīvotelpa daudzām retām un apdraudētām zīdītāju, putnu, kukaiņu, sēņu u.c. organismiem.

Dabas pieminekļi - dendroloģiskie stādījumi. Mākslīgi veidotas teritorijas, kas pārstāv dendroloģiskās un kultūrvēsturiskās vērtības un ir piemērotas sabiedrības izglītošanai, atpūtai un audzināšanai.

Dabas pieminekļi - ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie veidojumi. MK apstiprinātajā Aizsargājamo ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko pieminekļu sarakstā iekļauts 221 objekts - 88 iežu atsegumi jeb klintis, 34 dižakmeņi, 32 alas, 29 ģeomorfoloģiskie objekti, 21 avots, 8 kvartāra un holocēna veidojumi, 7 ūdenskritumi, viena devona bruņu zivju iegula un viens cilvēku rakts alu labirints pie Riežupes.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Ar šo materiālu palīdzību viesi tiek informēti par mītnes ieinteresētību vides jautājumu risināšanā, un par vēlmi aicināt viesus iepazīties ar šo jomu.
- ✓ Informācija par vides un dabas aizsardzību un aktivitātēm šajā jomā var būt mutiska vai rakstiska (materiāli, brošūras, informācijas lapas, attēli u.c.), tiem jābūt viegli pieejamiem.

- ✓ Izglītojošai informācija jābūt par šādām tēmām:
 - *Zaļā sertifikāta* mītnes vides politika un rīcība, lai uzlabotu vides situāciju;
 - Bioloģisku daudzveidības iepazīšana un tās pasargāšana;
 - Apkārtnes dabas objektu atrašana - dabas takas, dabas/ekotūrisma maršruti, dzīvnieku vērošanas vietas, īpaši aizsargājamām dabas teritorijas, NATURA 2000 teritorijas un tūrisma ierobežojumu izpratne saistībā ar dabas aizsardzību (noteikumi uguns kuriem, telšu vietām u.tml.);
 - Kultūras, vēstures un dabas pieminekļu iepazīšana.

67. (X) - Tiek abonēti vai iegādāti specializētie preses izdevumi par vides aizsardzības tēmu. Ir pieejama profesionāla literatūra vai konferenču materiāli par vides jautājumiem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tiek abonēti vai iegādāti specializētie preses izdevumi par vides aizsardzības tēmu.
2. Ir pieejama profesionāla literatūra vai konferenču materiāli par vides jautājumiem.

Prasību ietekmes skaidrojums

Specializēti izdevumi un materiāli par vides aizsardzības jautājumiem mudina arī klientu būt informētiem par aktualitātēm un interesanto dabā un vides aizsardzībā.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Darbiniekiem jāpārlicinās, ka tūristiem un semināru dalībniekiem pieejami raksti par vides resursu saglabāšanu un vides aizsargāšanu (no laikrakstiem, žurnāliem u.c.).

X Videi draudzīgās aktivitātes

No 3 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 1 (3 /1).

68. (X) - Apkalpojošais personāls ir sagatavots sniegt klientiem vispusīgu informāciju par vietējām dabas takām, kultūrvēstures pieminekļiem, videi draudzīgām aktivitātēm un var piedāvāt gida pakalpojumus.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Apkalpojošais personāls ir sagatavots sniegt klientiem saistošu informāciju un vispusīgu informāciju par vietējām dabas takām, kultūrvēstures pieminekļiem, videi draudzīgām aktivitātēm un var piedāvāt gida pakalpojumus, viesus pavadot maršrutā.

Prasību ietekmes skaidrojums

Daudzpusīgs un saistošs stāstījums veicina tūristu izziņu un interesi apgūt apkārtnes kultūrvēstures un dabas mantojuma piedāvājumu, tādā veidā paplašinot viņu redzesloku un vides apziņas izaugsmi. Ja tūrists ir iepazinis kaut ko vairāk par konkrēto vietu, tās apkārtni un dabu, un tā viņam iepatīkas, tad viņš vēlēsies tur atgriezties un to izziņāt vairāk jau kā šīs vietas draugs.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Mudināt (apmācīt) darbiniekus uzzināt vairāk par apkārtnes dabas takām, kultūrvēstures pieminekļiem, videi draudzīgām aktivitātēm.
- ✓ Sagatavot par to saistošu stāstījumu un veidu, kā to pasniegt.
- ✓ Apgūt pieredzi un sniegt viesiem gida pakalpojumus.

69. (X) – Lauku tūrisma mītnē vai tās apkārtnē klientiem tiek piedāvātas videi draudzīgas aktivitātes un inventāra noma (velo, nūjas, laivas, slēpes u.c.).

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Klientiem tiek iznomāti uz vietas vai tiek norādīta tuvākā nomas vieta divriteņiem, laivām, slēpošanas un citu videi draudzīgu aktivitāšu inventāram.

Prasību ietekmes skaidrojums

Dodot tūristiem iespēju izmantot aprīkojumu aktīvai atpūtai, viņiem paveras plašākas iespējas apceļot tuvāko apkārtni un pavadīt atpūtas vietā ilgāku laiku. Vienlaicīgi ar inventāra piedāvājumu, vajadzētu būt pieejamiem arī dažādiem drošiem, pārbaudītiem ar infrastruktūru nodrošinātiem maršrutiem. Jābūt arī instruktāžai gan par piedāvātā maršruta

lietojumu (ceļu drošība, atpūtas apmetņu vietas upju, ezeru krastos u.tml.), gan par inventāra lietošanu.

Aktīvais tūrisms ir tūrisma veids, kurā tūrists visas nepieciešamās darbības veic pats. Aktīvā tūrisma veidi: kājnieku tūrisms, ūdenstūrisms, velotūrisms.

Dabas taka ir kājāmgājējiem domāta, marķēta un ar citiem infrastruktūras elementiem aprīkota taka dabā, kuras mērķis ir iepazīstināt ar teritorijas dabas objektiem un veicināt vides un apkārtējās teritorijas izziņu.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Plānojot tūrisma mītnes darbības jomu paplašināšanu, jāizvērtē iespējas piedāvāt klientiem iznomāt dažādu videi draudzīgu aktivitāšu veikšanai nepieciešamo inventāru.
- ✓ Apziniet tuvumā esošās iespējas inventāra izmantošanai un vienojieties par sadarbību.

XI Bērnu un personu ar īpašām vajadzībām intereses

No 3.5 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 0,5 (3.5/0,5).

70. (X) - Iekārtotas drošas un videi draudzīgas atpūtas un spēļu vietas bērniem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Teritorijā izveidoti bērnu rotaļu laukumi un atpūtas vietas.
2. Smilšu kastes un bērnu rotaļu laukumu aprīkojumu izgatavošanā izmantotie materiāli ir dabīgi un atbilst visām kvalitātes prasībām.

Prasību ietekmes skaidrojums

Iekārtojot atpūtas un spēļu vietas bērniem, tūristu mītne atbalsta videi draudzīgu atpūtu ģimenēm ar bērniem. Ģimenes ar maziem bērniem labprāt izvēlas vietas, kur var atpūsties gan pieaugušie, gan mazi bērni, neuztraucoties par to, kā viņus nodarbināt. Parasti bērniem patīk rotaļāties vidē, kas iekārtota no dabīgā koka - pievilcīga un tīra smilšu kaste, drošas šūpoles, dažādas trepes un veiklības takas ar baļķiem vai pakāpieniem u.tml., mazais bērnu rotaļu namiņš, dažādas galda spēles brīvā dabā ar lielām figūrām (šahs, cirks, dambrete) vai lauka spēles – mini golfs u.tml. izraisīs prieku par uzturēšanos jūsu mītnē kā mazajiem, tā arī lielajiem viesiem.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Rotaļu un atpūtas laukumu iekārtošanā var izmantot ekoloģiskus un dabīgus materiālus.
- ✓ Par **ekoloģisku** uzskata materiālu,
 - kas ir piemērots cilvēkam konkrētajā laikā un sezonā,
 - kas ir piemērots vietējam klimatam.
 - kas organiski iekļaujas apkārtējā vidē,
 - kas ir pārstrādājami atkārtotai izmantošanai,
 - kas ir ilgmūžīgs (tiek taupīti dabas resursi).
- ✓ **Dabīgie materiāli** - materiāli, kas ražoti no dabas izejmateriāliem. Tie ir ekoloģiski tīri, bez mākslīgajiem un sintētiskajiem savienojumiem.

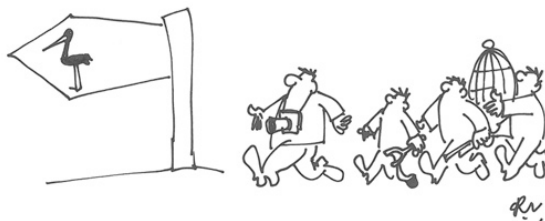
71. (I) - Apskatei ir pieejami mājdzīvnieki.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Tūrisma mītnē ir iespējams apskatīt un vērot mājdzīvniekus.

Prasību ietekmes skaidrojums

Dodot iespēju vērot un iepazīt mājdzīvnieku vajadzības un dzīvesveidu lauku sētā, atbalstām un veicinām cilvēku izpratni un kontaktu ar dabu.

Gan pieaugušajiem, gan īpaši ģimenēm ar bērniem un bērnu grupām patīk un vērot mājdzīvniekus dabiskā vidē. Tādā veidā bērni nereti pirmo reizi ierauga govi, cūku, zirgu, aitu, vistu, trusi u.tml. un uzzina, cik ļoti šiem dzīvniekiem nepieciešama vide - pļava, tīrs ūdens un cilvēciskās rūpes, jo cilvēki viņus ir pieradinājuši.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Ja vien ir iespējams, būtu ieteicams padomāt par veidu, kādā klienti - sevišķi bērni, varētu vērot mājdzīvniekus dabīgā un drošā vidē.

72. (I) - Nodrošinātas patstāvīgas pārvietošanās iespējas personām ar īpašām vajadzībām dzīvojamās telpās un tuvējā apkārtnē.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Lauku tūrisma mītne nodrošina invalīdu uzņemšanu, vismaz viens numurs (guļamistaba, tualete), pielāgoti klientiem, kuri pārvietojas invalīdu ratiņos (riteņkrēslos). Klientu zonā ieteicams invalīdu tualete, kas aprīkota ar standarta aprīkojumu un papildu tam – atbalsta rokturiem, zemāku spoguļi un citām ierīcēm pieejamā augstumā, kā arī brīvu vietu 1 m platumā pie klozetpoda.

Prasību ietekmes skaidrojums

Attīstot un atbalstot atpūtas un videi draudzīgas ceļošanas iespējas personām ar īpašām vajadzībām, veicinām sabiedrības integrāciju. Šis ir sociālās atbildības, integrācijas un ilgtspējīgas attīstības integrāls kritērijs. Ja tūristu mītnes saimnieki iestājas par vides aizsardzību un tās principu ievērošanu ikdienā, tad likumsakarīgi iespēju robežās viņi piedāvā arī savu izpratni personām, kam nepieciešama palīdzība justies brīvam.

Personām ar īpašām vajadzībām visvairāk nepieciešams, lai būt nodrošināti apstākļi, kuros tās var brīvi pārvietoties bez citu palīdzības, jūtoties vienlīdzīgi. Vajadzētu būt īpašiem celiņiem vai laipām bez šķēršļiem pa dārzu, līdz upei vai ezeram. Apmešanās telpai vajadzētu būt pirmajā stāvā (ja nav īpaša lifta) un ieejas durvīm platumā, kas atbilst ratiņkrēsla vajadzībām. Pašai telpai un palīgtelpām vajadzētu būt aprīkotām ar palīglīdzekļiem, kas ļauj viesim justies neatkarīgam un gaidītam. Arī šiem viesiem var piedāvāt videi draudzīgās aktivitātes – mājdzīvnieku vērošanu, makšķerēšanu, u.tml.

Šī prasība neattiecas tikai uz cilvēkiem ar pārvietošanās grūtībām, bet arī citām īpašo vajadzību mērķa grupām.

Kopš 2001. gada Latvijas normatīvajos aktos ir noteikts, ko nozīmē jēdziens „pieejama vide” – tā ir iespēja cilvēkiem ar kustību, redzes vai dzirdes traucējumiem pārvietoties vidē atbilstoši plānotajai būves funkcijai. Šis termins ir skaidrots Būvniecības likumā. Ministru kabineta noteikumi šo jautājumu detalizē, nosakot konkrētākas prasības - veidot uzbrauktuves, iekārtot invalīdu tualetes u.tml.

Detalizētāka informācija par vides pieejamības jautājumiem meklējama www.videspieejamiba.lv.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Iepazīstieties un novērtējiet situāciju jūsu mītnē. Varbūt, ka jums ir telpas ar platām durvīm, kuras var pielāgot pieejamības iespējām. Varbūt, ka nav sarežģīti izveidot arī īpašus celiņus dārzā.

XII Kultūrvēsturisko vērtību, tautas tradīciju un paražu mantojuma saglabāšana sadarbībā ar vietējiem uzņēmējiem un amatniekiem

No 6 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 2 (6/2).

73. (X) – Iespēju robežās tūrisma uzņēmums palīdz saglabāt kultūras mantojumu.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Saimnieki savu iespēju robežās saglabā, uztur un popularizē savā teritorijā esošos kultūras pieminekļus un citas kultūras un vēstures liecības. Viesi var saņemt mutisku vai rakstiski sagatavotu informāciju – (izziņas lapas, bukleti, ceļveži, periodiskie izdevumi u.c.) par vietējo kultūru, kultūrvēsturiskā mantojuma vērtībām, sadzīves tradīcijām.

Prasību ietekmes skaidrojums

Kultūras mantojums ir vērtību kopums, kuru sabiedrība atzinusi par saudzējamu un pēc iespējas saglabājamu nākamajām paaudzēm. Tas ietver gan materiālo mantojuma daļu (piemēram - mākslas darbi, arhitektūras pieminekļi, darbarīki, tehnikas pieminekļi), gan arī nemateriālo mantojuma daļu (piemēram - tradīcijas, amatu prasmes, valodas, dejas, folklorā). Pieminekļi ir mantojuma vienība. Kultūras mantojums, kā cilvēka radošās darbības rezultāts izpaužas daudzveidīgās formās – materiālās un nemateriālās. Tas aptver kultūrvēsturiskas vietas un ēkas, kultūrainavu, mākslas darbus un senlietas, valodas, paražas un tradīcijas, tradicionālās prasmes un pieredzi, simboliskas un garīgas vērtības. Kultūras mantojums aptver kultūras vērtību saglabāšanu, aizsardzību, izpēti, pārmantošanu, aktualizēšanu un to pieejamības veicināšanu.

Nemateriālais kultūras mantojums ir daudzveidīgs visas pasaules mērogā un arī lokāli, izpausies visdažādākajos veidos (mutvārdu tradīcijas un izpausmes, ieskaitot valodu, kā nemateriālā kultūras mantojuma nesēju; spēles mākslas; paražas, rituāli un svētki; zināšanas un paražas, tradicionālās amatniecības prasmes), kas saistītas ar dabu un Visumu. Lokālā kultūras tradīciju daudzveidība nemateriālajam kultūras mantojumam īpaši nozīmīga un saglabājama.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Tūrisma mītnes saimnieks veicina sadarbību ar vietējiem amatniekiem un citiem tradīciju kopējiem (valodniekiem, muzeju darbiniekiem, folkloras kopām, seno darba rīku kolekcionāriem u.tml.)
- ✓ Ceļot vai atjaunojot ēkas, tiek ņemtas vērā vietējās būvniecības tradīcijas.

74. (X) - Klientiem ir iespēja apmeklēt unikālus vietējos kultūrvēsturiskos objektus.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Klientiem ir iespēja apmeklēt unikālus vietējos kultūrvēsturiskos objektus

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Apzināt tuvējās apkārtnes situāciju attiecībā uz kultūrvēsturisko objektu esamību un, ja iespējams, veidot piedāvājumam īpašu maršrutu ar aicinājumu klientiem tos apmeklēt.

75. (X) - Notiek sadarbība ar vietējiem preču, suvenīru ražotājiem un pakalpojumu sniedzējiem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Saimnieki priekšroku dod vietējo lauksaimniecības produktu un tūrisma suvenīru popularizēšanai un pārdošanai.
2. Iespēju robežās, ja nepieciešams, ar tūrisma saistītos pakalpojumos tiek iesaistīti vietējie cilvēki.
3. Iespēju robežās tiek veidota ar tūrisma saistīta minimāla infrastruktūra gan pašā saimniecībā, gan tās tuvākajā apkārtnē.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Apzināt iespēju sadarboties ar tuvējās apkārtnes zemniekiem, uzņēmējiem, mājražotājiem, amatniekiem.

76. (I) – Lauku tūrisma mītne piedāvā un praktizē vidi izzinošus un izglītojošus pasākumus un aktivitātes, t.sk. par tautas tradīcijām un paražām.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Tūristu mītnē tiek organizēti dažādi vides izzinoši un izglītojoši pasākumi, t.sk. arī gadskārtu godi.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Izvērtēt iespējas izveidot tematiskās dabas takas (piem. Bišu taka, Meža mātes taka, Koku taka, kurā viesi var izzināt dzīvnieku, meža, pļavas u.c. dzīvi kopā ar Meža māti, Rūķīti, Pasaku feju vai citādi.).
- ✓ Organizēt vides radošās darbnīcas.
- ✓ Organizēt sacensības ar šķēršļiem vidē vai īpašas izzinošas orientēšanās sacensības vai pārgājienus.
- ✓ Organizēt pirts rituālus kā veselīga dzīvesveida sastāvdaļu.

77. (I) - Klientiem ir iespēja piedalīties saimnieciskajos procesos un amatniecības meistardarbnīcās.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Klientiem ir iespēja piedalīties saimnieciskos un amatniecības procesos, izmēģināt amata prasmes.

Prasību ietekmes skaidrojums

Daudzas lauku tūrisma mītnes - tā dēvētās "Lauku labumu" saimniecības jau praktizē dažādus papildus piedāvājumus saviem viesiem. "Lauku labumu" saimniecības Latvijā ar apmeklētāju uzņemšanu nodarbojas profesionāli. Tās atvērtas apmeklētājiem noteiktos laikos, piedāvā ekskursiju pa saimniecību, nogaršot saražotos lauku labumus, izmēģināt amatu prasmes.

Citur saimnieki viesiem veltīs mazāk laika, taču, iepriekš piesakoties, var iegriezties, lai apskatītu dažādus dzīvniekus, iegādātos garšīgas, veselīgas, interesantas un noderīgas lietas.

"Lauku labumu" saimniecību veidi:

	<u>DZĪVNIEKU AUDZĒTĀJI</u>	Mājdzīvnieki, savvaļas un dekoratīvie dzīvnieki, produkcijas pārstrāde, tās degustācija un iegāde.
	<u>SĒNU AUDZĒTĀJI UN SĒNOTĀJI</u>	Šitaki, austersēnes, meža sēnes un sēņošana, degustācija, produkcijas iegāde, pagatavošanas receptes.
	<u>AMATNIEKI</u>	Keramiķi, akmeņkaļi, kokgriezēji, pinēji, audēji, mucinieki, kalēji, ādas apstrādātāji, rotkaļi, instrumentu meistari. Darbīcu apskate, iespēja darboties pašiem un iegādāties ražojumus.
	<u>BIOĻOGISKĀS UN VESELĪBAS SAIMNIECĪBAS</u>	Ārstniecības augi: zāļu tējas, lauku produkcijas degustācija un iegāde, veselības un pirts kūres, seno prasmju (sviesta kuļšana, maizes cepšana) apgūšana.
	<u>DEKORATĪVO AUGU AUDZĒTĀJI</u>	Stādu audzētavas, daiļdārzi, konsultācijas un stādu materiālu iegāde.
	<u>PĀRTIKAS AUGU AUDZĒTĀJI</u>	Ogas, augļi, graudaugi un dārzeņi, to degustācija un iegāde.
	<u>ZIVJU AUDZĒTĀJI UN ZVEJNIEKI</u>	Zivju dāņi, makšķerēšana, izbraucieni ar zvejas laivām, vada vilkšana, produkcijas degustācija un iegāde.

Zaļā sertifikāta pretendents ieteicams izvērtēt iespējas attīstīt arī savā saimniecībā kādu no "Lauku labumu" darbības virzieniem.

Vides indikatori „Zaļā sertifikāta” naktsmītnēs Par..... periodu

1. Pamatinformācija

Tūrisma mītnes nosaukums		
Tūrisma mītnes veids (lauku māja, brīvdienu māja, viesu māja)		
Kopējā saimniecības platība (t.sk. zeme)(ha)		
Kopējā tūrisma mītnes grīdu platība (m²)		
Sezonas ilgums (mēneši) tūrisma darbībai (norādīt mēnešus - no līdz)		
Veļas mazgāšana (%)	mājās	tūrītavā

2. klienti

Uzņemto viesu skaits	
Viesu pavadīto gultas nakšu skaits	
Vidējais patstāvīgi dzīvojošo skaits tūrisma mītnē	

3. Energoresursi

Patērētais elektrības daudzums (kWh)	
---	--

Izmantotais kurināmā veids	Patērētais kurināmā daudzums	Izmaksas (Ls)
gāze (m ³)		
malka (m ³ vai steri)		
ogles (t)		
kūdra (t)		
cits (norādīt)		

Alternatīvos enerģijas avotus (vēja generatorus, saules baterijas; uc.): Izmanto ☐ Neizmanto ☐

Izmantotais alternatīvo enerģijas avotu veids	% no kopējā enerģijas daudzuma

4. Ūdens patēriņš un notekūdeņi

Patērētā ūdens daudzums (m ³)	Izmaksas (Ls)

Naktsmītne pievienota centralizētai kanalizācijas sistēmai: Ir ☐ Nav ☐

Notekūdeņu kopējais daudzums (m ³)	
--	--

Baseins: Ir ☐ Nav ☐

Baseina tips	Iekšējs ☐ Ārējs ☐ Apsildāms ☐
Baseina tilpums (m ³)	
Atskaides periodā mainīt ūdens baseinā (reizes)	

Lietus notekūdeņu savākšana un izmantošana : Ir ☐ Nav ☐

Savākto un izmantoto lietus notekūdeņu kopējais daudzums (m ³)	
--	--

5. Atkritumi

Centralizētai glabāšanai vai pārstrādei nogādāto atkritumu daudzums (kg vai m ³)	
Tūrisma mītnē pārstrādāto atkritumu daudzums (komposti, sadedzināts . otrreizēji izmantoti) (kg vai m ³)	

Atkritumu šķirošana: Notiek ☐ Nenotiek ☐

Šķiroto atkritumu veids	Saražotais daudzums (kg, l vai m ³)	Tanī skaitā sāšķiroto atkritumu daudzums (kg, l vai m ³)
Papīrs		
Stikls		
Metāls		
Plastmasa , PET pudeles		
Organiskie atkritumi		
Bīstamie atkritumi .		

6. Patērētais ķīmisko vielu daudzums

Ķīmiskā līdzekļa veids	Patērētais daudzums (l vai kg)	Izmaksas (Ls)
Mazgāšanas līdzekļi (traukiem, veļai)		
Virsmas tīrīšanas līdzekļi (ierīcēm,		

priekšmetiem)		
Gaisa atsvaidzināšanas līdzekļi		
Dezinfekcijas līdzekļi		
Augu aizsardzības līdzekļi		
Minerālmēsli		
Apdares materiāli (lakas, krāsas, šķīdinātāji u.c.)		
Citi		

Vides plāna šablons

1. Uzņēmuma vispārīgais apraksts (līdz 1 lpp.)

Atrašanās adrese	
Īpašnieki	
Statuss	
Nodokļu maksātāju statuss	
Adrese	
Tūrisma mītņu raksturojums	
Viesu uzņemšanas Kapacitāte	
Piedāvājumi	
Specifiskie pakalpojumi	

2. Uzņēmuma atrašanās raksturojums (0,5-1 lpp.)

Atrašanās raksturojums no vides / ģeogrāfiskā viedokļa.

3. Uzņēmuma vides audita laikā konstatētās svarīgākās uzlabojuma jomas - 1-2 lpp.

4. Prioritārais problēmu saraksts - Līdz 1lpp.

5. Uzņēmuma vides vīzija un mērķi (0,5- 1 lpp.)

Uzņēmuma vides vīzija: kādu uzņēmējs redz vidi un resursu izmantošanu un vidi savā nākotnes darbībā, attiecības ar apkārtējiem uzņēmējiem, pakalpojumu sniedzējiem un viesiem.

6. Vides rīcības programma (1-3 lpp.)

<i>Nr</i>	<i>Vides problēma</i>	<i>Mērķis</i>	<i>Risinājumi</i>	<i>Izpildes laiks, vai pirmo rezultātu kontrole</i>	<i>Nepieciešamie resursi</i>			<i>Atbildīgais par izpildi</i>
					<i>Materiāli</i>	<i>Cilvēki, pasākumi</i>	<i>Finanses</i>	
1.	Problēma 1		1)					
			2)					
			3)					
2.	Problēma 2		1)					
			2)					
			3)					
3.	Problēma 3		1)					
			2)					
			3)					
4.	Problēma 4		1)					
			2)					
			3)					
5.	Problēma 5		1)					
			2)					
			3)					
6.	Problēma 6		1)					
			2)					
			3)					

7. Vides indikatori un plāna ieviešanas kontroles mehānisms 0,5-1 lpp.

8. Uzņēmuma stratēģija savas vides politikas popularizēšanai – 0,5 lpp.

Ieteikumi tūristiem *Zaļā sertifikāta* naktsmītnēs

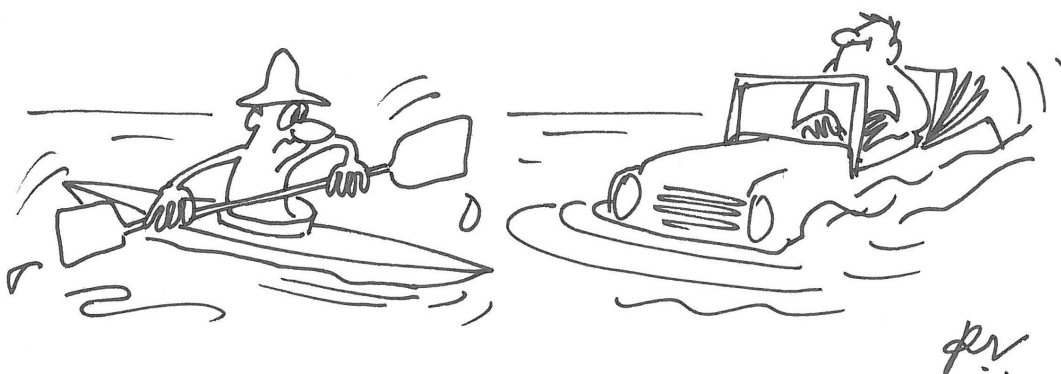
Cieni citu cilvēku tiesības un nepārkāp savējās. Cieni un netraucē citus cilvēkus dabā. Cieni zemes īpašnieku un apsaimniekotāju tiesības. Apmeklējot īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, noskaidro un ievēro to izmantošanas un aizsardzības noteikumus.

Pieraksti savus novērojumus. Lauka piezīmes ar precīzām ziņām par to, kur, kad, cik un kādu sugu putni novēroti, ir svarīga informācija, kas var noderēt dažādiem svarīgiem putnu izpētes un aizsardzības mērķiem. Tāpēc vienmēr rūpīgi pieraksti savus novērojumus uzreiz, lauka apstākļos.

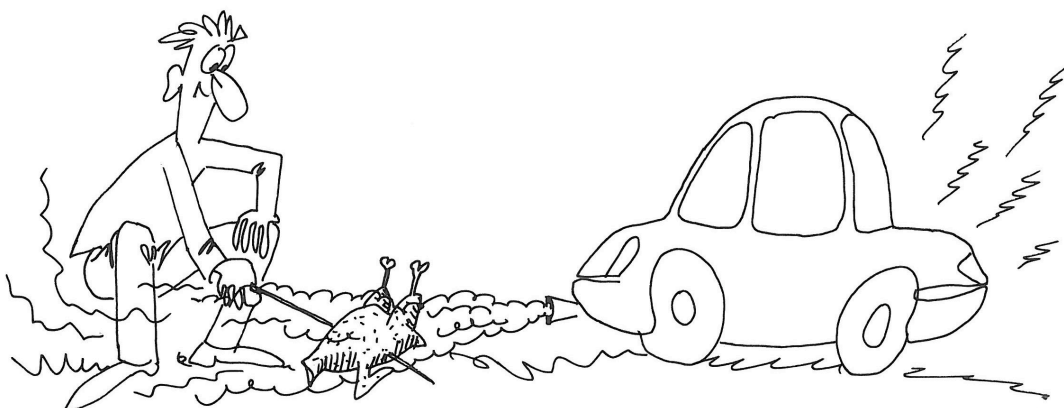
Atceries, ka NATURA 2000 teritorijās drīkst nakšņot tikai šim mērķim paredzētās – tūristu atpūtas vietās vai apmetnēs. Ja tādu nav, paliec lauku tūristu mītnēs.

Kad tuvojies maršruta sākuma vai galapunktam, atceries, ka ar automobili Latvijā brauc tikai pa ceļiem.

Automašīnu atstāj tur, kur tas nenodara pāri dabai un netraucē citiem satiksmes dalībniekiem.

AN

Nedarbiniet automašīnas motoru bez vajadzības!

AN

Laivošanu uzsāc vietā, kur viegli piekļūt upei, neerodējot krastu nogāzes.

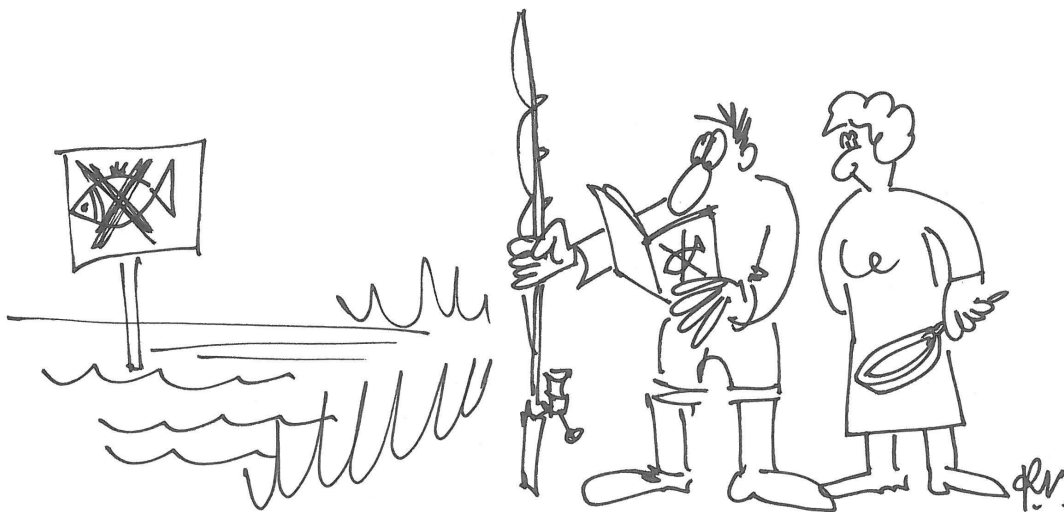
Atkritumus neatstāj upes krastā vai pa ceļam. Ved tos līdzī. Tad, kad sapratīsi, cik daudz Tu tos saražo, sāksi domāt par to samazināšanu.

Braucot pa upi, netrokšņo, sarunājies pusbalsī. Tad Tu ieraudzīsi daudzus meža un ūdens dzīvniekus „rokas stiepiena attālumā” – tā kā *Nacionālajā ģeogrāfijā*.

Savu mobilo telefonu laivu brauciena laikā iepakoj tik rūpīgi, lai būtu slinkums „lieku” reizi to vilkt laukā. Izslēdz skaņu – tad tā netraucēs Tevi un upes krastu iemītniekus.

Vēlreiz pārlasi makšķerēšanas noteikumus un noskaidro makšķerēšanas kārtību konkrētajā vietā – upē, ezerā.

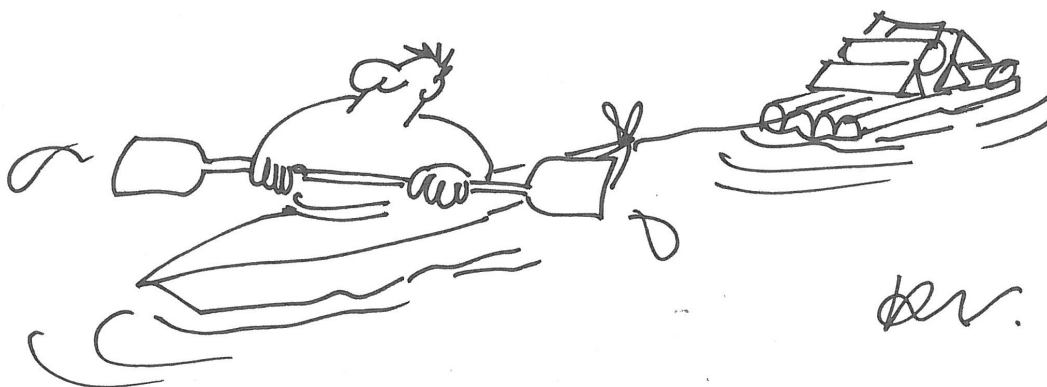
Komposts – bagātība gan dārzniekam, gan copmanim!

Mēģini „nedzīt” gauru, mežapīļu, gulbju u.c. ūdensputnu ģimenes ar mazuļiem pa upi kilometriem tālu, bet gan *saudzīgi* apbrauc tām apkārt, atstājot sev aiz muguras.

Iegriezies nacionālā parka apmeklētāju centrā.

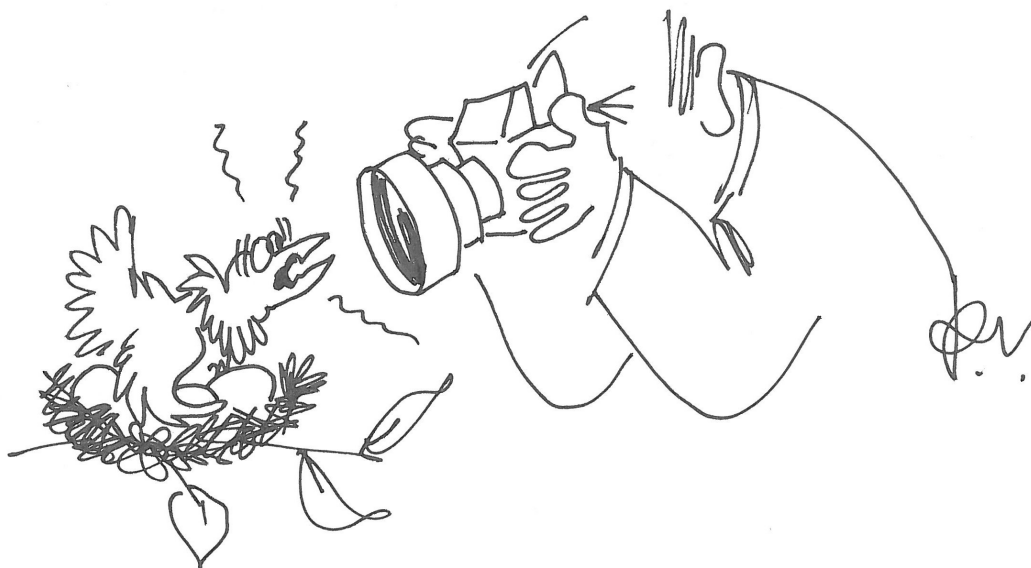
Ja ugunsкура vietā nav malkas, mēģini to nopirkt tuvējā lauku mājā. Ja brauciet lielākā draugu pulkā, vediet līdzī savu malku, vai arī ogles un grilu, kurā ātri un ērti var pagatavot siltas pusdienas. Atklātu uguni neizmanto ugunsbīstamajā periodā. Izdegušo ogļu pelnus nekādā gadījumā neber ūdenī, jo tas veicinās aizaugšanu.

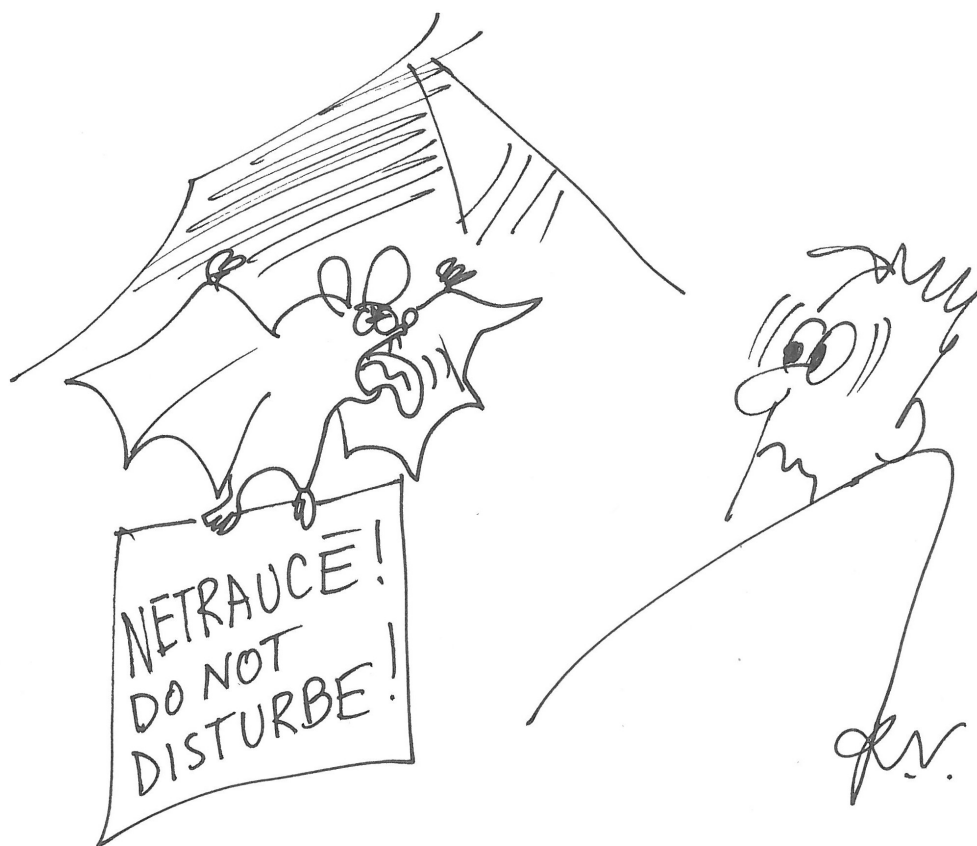
Diez vai laivu braucienā vajadzētu ņemt līdzī cilvēka labāko draugu – suni. Bet, ja savādāk nevar, tad zini, ka šajās teritorijās viņam ir savi ierobežojumi – pavada un uzpurnis.

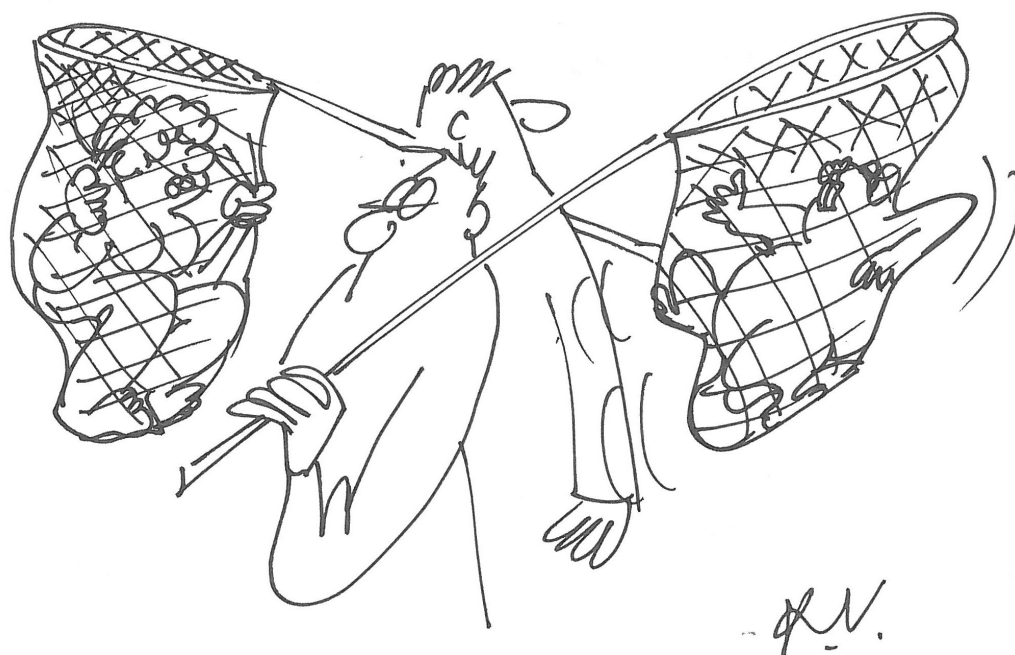
Neatstāj autogrāfus un „petroglifus” un dabas veidojumiem – iežu atsegumiem! Tu taču neatstāj tos uz savas mājas sienas!

Ja Tu vēro putnus vai dzīvniekus, tad dari to no distances, netraucējot tos atpūtas vai ligzdošanas vietās. Dzīvnieku „labklājība” ir galvenais!

Alās nelielā rudenī, ziemā un pavasarī, kad tur ziemo sikspārņi un citi dzīvnieki. Kāda ir sajūta, kad pamodina nelaikā? Turklāt, sikspārņiem tā var būt dzīvības cena.

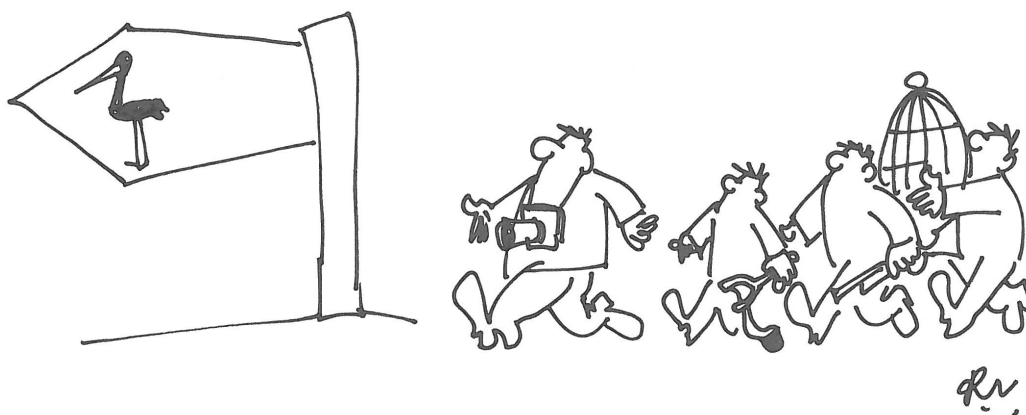
Dažkārt interesantāk ir iepazīt tās sugas, kas sastopamas bieži (ne reti) un ikdienā.

Ceļojot ar videi draudzīgākiem transporta līdzekļiem – vilcienu, divriteni, laivu vai slēpēm mēs ne tikai esam tuvāk dabai, bet arī saudzējam tās vērtības!

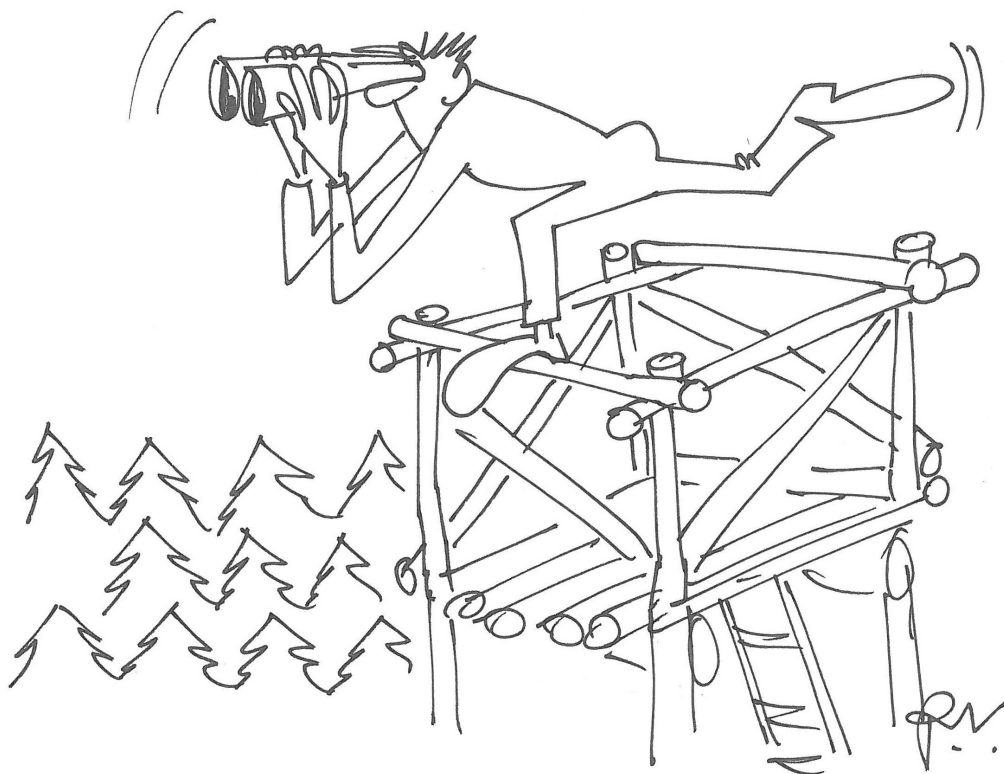
Ejot pa dabas takām vai dabisku vidi, centīsimies turēties "zosu gājienā" - viens aiz otra, jo tad aiz mums paliks mazāk pēdu gan tiešā, gan pārnestā nozīmē.

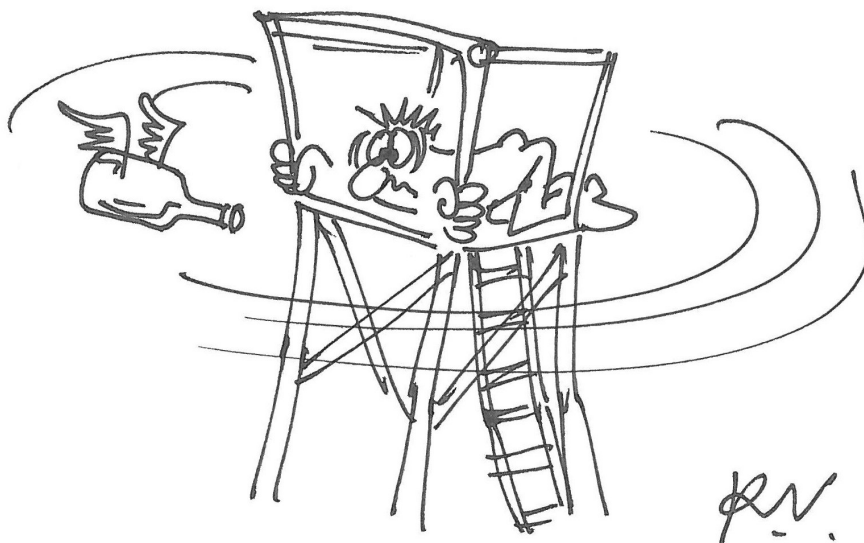
Neapmeklēsīm dzīvnieku, īpaši – retu sugu uzturēšanās vietas, to vairošanās, ligzdošanas vai ziemošanas periodā. Netraucēsīm dzīvniekus to ierastajā vidē, kā tie netraucē mūs mūsu pašu mājās!

Ja sēnes nogriezīsim ar nazi, nevis plēsīsim ar roku, bet savvaļas ogu vākšanā neizmantosim mehāniskas ierīces, mežs arī citus gadus sniegs savas bagātības!

Pirms kāp tornī, novērtē kopējo situāciju, jo tā ir paaugstināta riska vieta. Par personisko drošību tornī tu esi atbildīgs pats, bet par torņa tehnisko stāvokli ir atbildīgs tā īpašnieks vai apsaimniekotājs.

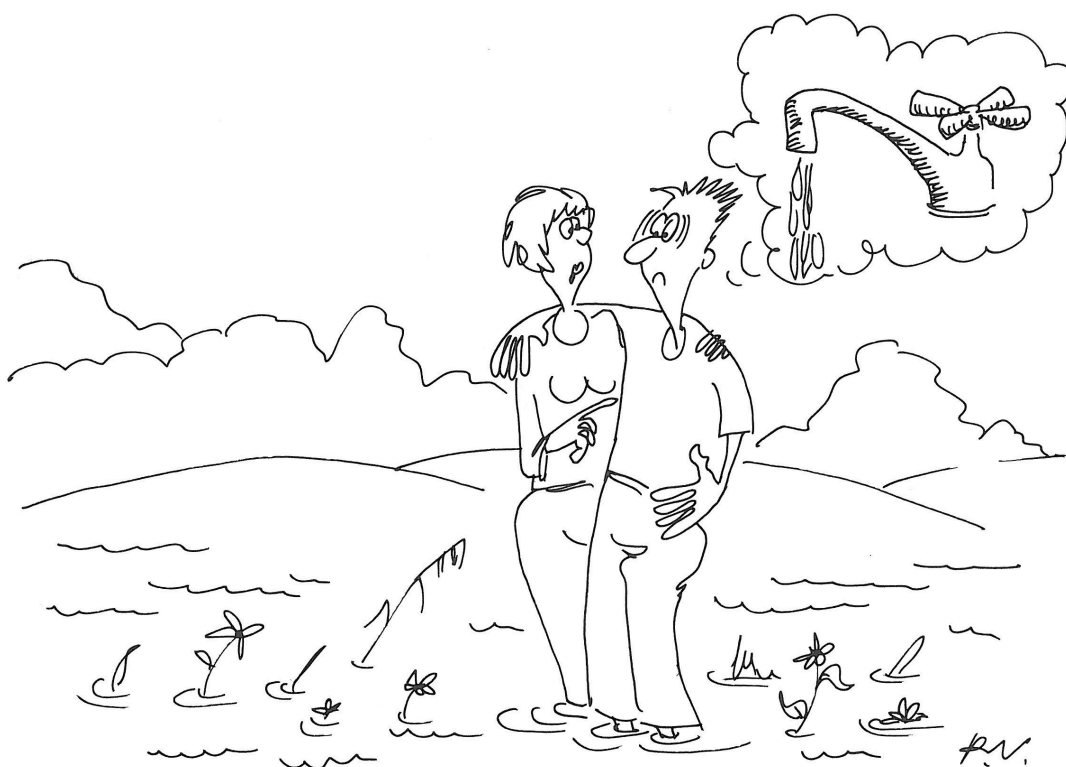
Torņu skatus baudī tikai tad, kad nav lietots alkohols, apreibinošas vielas, zāles u.c.

Tornī kāp tikai nelielā cilvēki pulkā un ne lielākā skaitā, kas norādīts pie torņa esošajā informācijas plāksnē vai arī cita veida (arī gida sniegtajā) informācijā. Tornim „nepatiks” šūpošana un kāršanās pāri vai atbalstīšanās pret margām.

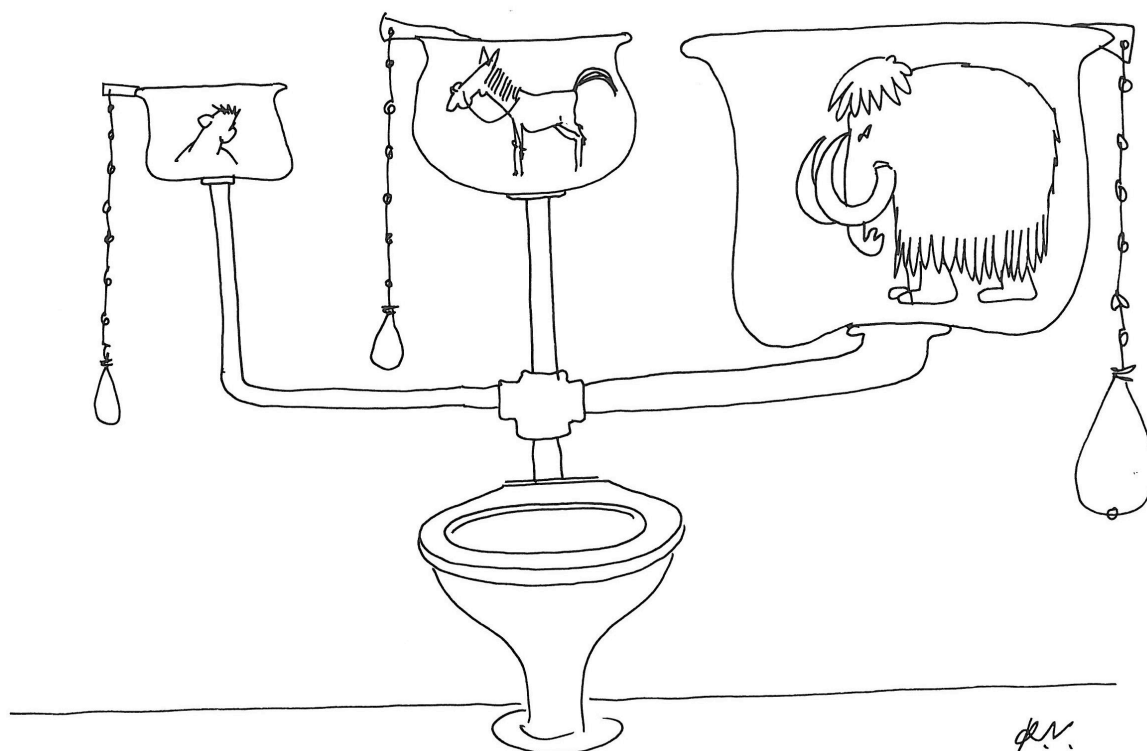
Nonākot lauku tūrisma mītnē vai viesnīcā, taupi visus resursus. Mēs par elektroenerģiju, siltumu un gāzi maksājam „Eiropas cenas”.

„Krānu aizgriezī?”

Naktī mostos - vai kāds murgo?
Nē – tur skajā balsī burto!
„Mazie brāļi” steidz ar skubu
Lampas gaismā lasīt „Klubu”.
Neaizmirsti izslēgt elektrību!

Izvēlies īsto tilpumu!

Atkritumus atstāsim tikai tam paredzētajās vietās, lai ar prieku varētu atgriezties šeit arī citā reizē!

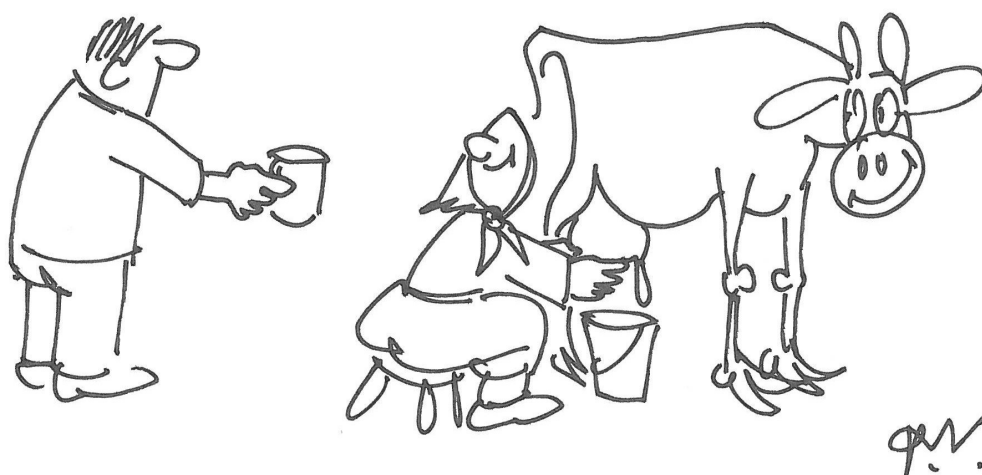
Melni dūmi, zilas liesmas – labi deg, bet pašam briesmas! Nededziniet plastmasu ugunī!

Šķiro atkritumus!

Izmantosim pēc iespējas vairāk vietējo iedzīvotāju ražoto produkciju, nevis līdzī atvesto, tādējādi atbalstot vietējo uzņēmējdarbību laukos. Uz vietas pieejamie pārtikas produkti būs arī daudz garšīgāki un veselīgāki!

Iegādājies lauku labumus no vietējiem zemniekiem!

Latvijas lauku tūrisma mītņu nacionālā ekomarkējuma „Zaļais sertifikāts” kritēriji

I. Lauku tūrisma mītnes vides politika un rīcības plāns

Obligātie kritēriji (O)

1. Lauku tūrisma mītnei ir izstrādāti vides politikas stratēģiskie dokumenti - vides plāns, kas satur vides pārskatu, un rīcības programma, kas nodrošina vides politikas īstenošanu turpmākajiem 3 gadiem.
2. Lauku tūrisma mītnē ir nozīmēta persona, kas ir atbildīga par vides jautājumiem un rīcības programmas īstenošanu.

Izvēles kritēriji (X) - NAV

Ideālie kritēriji (I) - NAV

II. Enerģijas resursu racionāla izmantošana

No 12 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 3 (12/3).

Obligātie kritēriji (O)

3. Reizi mēnesī reģistrē siltumenerģijas patēriņu vai siltumenerģijas ražošanai izlietoto resursu patēriņu.
4. Kā enerģijas avotu neizmanto fosilo kurināmo veidus.
5. Apkurināmo un dzesējamo telpu logu izolācija atbilst normatīvajos dokumentos noteiktajām prasībām.
6. Ir izvietota informācija par elektroenerģijas ekonomēšanu telpu apgaismojumam.
7. Telpu un teritorijas apgaismojumam izmanto energoefektīvās spuldzes.
8. Siltumenerģijas efektīva izmantošana saunās un pirtīs.
9. Ēku siltumizolācija atbilst normatīvajos dokumentos noteiktajām minimālajām prasībām.

Izvēles kritēriji (X)

10. Vismaz 22 % no lauku tūrisma mītnē izmantotās elektroenerģijas tiek saražota, izmantojot atjaunojamus resursus. *(2,5 punkti)*
11. *Zaļā sertifikāta* darbības laikā iegādāto apkures katlu efektivitāte ir vismaz 80% (malkas apkures katlam vismaz 50%). *(2 punkti)*
12. Netiek izmantoti elektriskie roku žāvētāji. *(1 punkts)*

13. Lauku tūrisma mītnes teritorijas apgaismojums ir automatizēts vai citādi efektīvi vadāms. *(1 punkts)*
14. Sadzīves elektrotehnikai un biroja tehnikai ir enerģiju taupošas klases vai kategorijas marķējums. *(4 punkti)*
15. Apkures un kondicionēšanas ierīces ir regulējamas. *(1 punkts)*
16. Ir uzstādīti papildus enerģijas patēriņa kontroles mēraparāti. *(0,5 punkti)*

III. Ūdens resursu racionāla izmantošana

No 8 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 2 (8 / 2).

Obligātie kritēriji (O)

17. Tiek veikta ūdens resursu patēriņa uzraudzība.
18. Mītnes darbinieki ir apmācīti katru dienu pārbaudīt, vai nav redzamas ūdens noplūdes, un rīkoties, lai tās novērstu, attiecīgā gadījumā veicot piemērotas darbības. Viesi ir aicināti informēt darbiniekus par jebkuru konstatēto ūdens noplūdi.
19. Viesiem ir iespēja pašiem noteikt veļas mainīšanas biežumu.
20. Tiek nodrošināta 100 % notekūdeņu attīrīšana.
21. Ūdens plūsma no krāniem un dušām nepārsniedz 12 litrus minūtē.

Izvēles kritēriji (X)

22. Vidējā plūsma no visiem krāniem un dušām, izņemot vannas krānus, nepārsniedz 8,5 litrus minūtē. *(1,5 punkti)*
23. Lietus notekūdeņus savāc un izmanto tehniskām vajadzībām. *(1,5 punkti)*
24. Vismaz 80 % no lauku tūrisma mītņē uzstādītajiem tualetes podiem ir aprīkoti ar ekonomisko ūdens patēriņa mehānismu. *(1,5 punkti)*
25. Vismaz 80 % no lauku tūrisma mītņē uzstādītajiem ūdens krāniem ūdens padeves regulēšana notiek ar maisītāja palīdzību, kas regulējams ar vienu roku. *(1 punkts)*
26. Veļas mazgāšanai izmantotās iekārtas patērē ne vairāk kā 12 litrus ūdens uz 1 kg veļas. *(1 punkts)*
27. Tiek izmantoti papildus ūdens patēriņa kontroles mēraparāti. *(0,5 punkti)*

Ideālie kritēriji (I)

28. Izmantošanai izvietotas separācijas vai ekoloģiskās sausās tualetes. *(1 punkts)*

IV. Atkritumu savākšana un pārstrāde

No 4 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 1 (4/1).

Obligātie kritēriji (O)

29. Tiek veikta atkritumu uzraudzība.
30. Izstrādāta Lauku tūrisma mītnes iekšējā kārtība atkritumu savākšanai, šķirošanai un nodošanai centralizētai savākšanai, atbilstoši konkrētajai situācijai.
31. Lauku tūrisma mītnē klientiem ir nodrošināta iespēja sadzīves bīstamos atkritumus (izlietotās baterijas) novietot atsevišķi no citiem atkritumiem.
32. Notiek tūrisma mītnes saziņa ar pašvaldības administrāciju par atkritumu šķirošanas un savākšanas jautājumiem gadījumos, kad vietējā pašvaldība šos pakalpojumus nepiedāvā.
33. Klienti tiek informēti par atkritumu šķirošanas kārtību un ir radīti nepieciešamie apstākļi atkritumu šķirošanai numuros, koplietošanas telpās vai teritorijā.

Izvēles kritēriji (X)

34. Netiek lietoti vienreizlietojami izstrādājumi. *(1 punkts)*
35. Organiskas izcelsmes atkritumus kompostē vai tos izbaro dzīvniekiem. *(1 punkts)*
36. Lietotas mēbeles, tekstilmateriālus un citus materiālus pārdod vai atdod labdarības iestādēm vai citām apvienībām, kas savāc un otrreizēji sadala šādas preces. *(1 punkts)*
37. Lauku tūrisma mītnē izmantotie papīra izstrādājumi (tualetes papīrs, papīra dvieļi u.c.) izgatavoti no otrreiz pārstrādāta un nebalināta papīra. *(1 punkts)*

V. Tīrīšanas, mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļu izmantošana

No 6 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 3 (6 / 3).

Obligātie kritēriji (O)

38. Dezinfekcijas līdzekļus izmanto tikai atbilstoši normatīvo dokumentu prasībām.
39. Personāls ir apmācīts dezinfekcijas līdzekļus lietot atbilstoši ražotāja instrukcijai un ieteikumiem.
40. Tiek izmantoti mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļi, kas nesatur hlora un bora savienojumus un nesatur vairāk kā 5% fosfora savienojumus.

Izvēles kritēriji (X)

- 41. Vismaz 80 % no lauku tūrisma mītņē izmantoto mazgāšanas un kopšanas līdzekļu ir piešķirts ekomarķējums. *(4 punkti)*
- 42. Netiek izmantoti videi kaitīgi gaisa atsvaidzinātāji, mēbeļu un citu priekšmetu kopšanas līdzekļi. *(1 punkts)*

Ideālie kritēriji (I)

- 43. Tiek iegādāti mazgāšanas, tīrīšanas un dezinfekcijas līdzekļi atkārtoti uzpildāmos vai lielos iepakojumos. *(0,5 punkti)*
- 44. Baltai un krāsainai veļai tiek lietoti atbilstoši mazgāšanas līdzekļi. *(0,5 punkti)*

VI. Bīstamie ķīmiskās izcelsmes produkti un materiāli

No 5.5 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 2 (5.5 / 2).

Izvēles kritēriji (X)

- 45. Netiek izmantoti ledusskapji un saldētavas ar CFC (freona) un fluorkarbonāta pildījumu. *(0,5 punkti)*
- 46. Būvniecībā un telpu remontdarbos izmanto videi draudzīgus apdares materiālus. *(0,5 punkti)*
- 47. Ir paredzētas un tiek pielietotas tehnoloģijas bez ķīmisko vielu pielietošanas telpu uzkopšanā. *(0,5 punkti)*
- 48. Neizmanto tādus ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus un minerālmēslus, kas nelabvēlīgi ietekmē vidi. *(1 punkts)*
- 49. Tūrisma mītņē lieto dabiska materiāla gultas veļu, aizkarus, grīdas paklājus. *(0,5 punkti)*
- 50. Dzīvojamo telpu interjera priekšmeti izgatavoti, izmantojot dabiskus materiālus. *(0,5 punkti)*
- 51. Netiek izmantoti PVC grīdas klājumi un dārza mēbeles. *(0,5 punkti)*
- 52. Pie ārdurvīm novietoti kājslauķi. *(0,5 punkti)*

Ideālie kritēriji (I)

- 53. Būvniecībā un remontdarbos neizmanto azbestu saturošus materiālus. *(1 punkts)*

VII. Transporta pakalpojumi

No 2 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 0,5 (2 / 0.5).

Obligātie kritēriji (O)

- 54. Klientiem ir pieejama informācija par sabiedriskā transporta un citu videi draudzīgo transportu izmantošanu.

Izvēles kritēriji (X)

- 55. Ir izveidots stāvlaukums klientu autotransporta novietošanai. *(1 punkts)*
- 56. Ir izveidota velotransporta novietne. *(0,5 punkti)*
- 57. Kā pārvietošanās līdzekļi, klientiem bez maksas ir pieejami velosipēdi. *(0,5 punkti)*

VIII. Pārtika un ēdināšanas pakalpojumi

No 6 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 3 (6 /3).

Izvēles kritēriji (X)

- 58. Klientiem tiek piedāvāti pašu saimniecībā, tuvējā apkārtnē un Latvijā audzēti un ražoti pārtikas produkti, dārzeņi un augļi. *(3 punkti)*
- 59. Klientiem tiek piedāvāti Latvijā audzēti un ražoti bioloģiski sertificēti pārtikas produkti. *(1 punkts)*
- 60. Klientiem tiek piedāvāti īpaši - oriģināli „firmas” ēdieni vai vietējām tradīcijām raksturīgi ēdieni un dzērieni. *(2 punkti)*

IX. Vides izglītība un informācija

No 4 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 1 (4 / 1).

Obligātie kritēriji (O)

- 61. Klientiem pieejamā vietā atrodas “Ieteikumi tūristiem”, kas izstrādāti saskaņā ar *Zaļā sertifikāta* nolikumu.
- 62. *Zaļais sertifikāts* izlikts klientiem labi redzamā vietā. Klientiem pieejami *Zaļā sertifikāta* piešķiršanas kritēriji.
- 63. Ir ieviesti smēķēšanas noteikumi koplietošanas telpās un viesu numuros.

Izvēles kritēriji (X)

- 64. Tiek īstenota personāla apmācība par vides jautājumiem. *(1 punkts)*
- 65. Tiek veikta klientu aptauja par vides un *Zaļā sertifikāta* jautājumiem. *(1 punkts)*
- 66. Ir pieejama informācija par apkārtnes bioloģisko daudzveidību, kultūras, vēstures un dabas pieminekļiem. *(1,5 punkti)*
- 67. Tiek abonēti vai iegādāti specializētie preses izdevumi par vides aizsardzības tēmu. Ir pieejama profesionāla literatūra vai konferenču materiāli par vides jautājumiem. *(0,5 punkti)*

X. Videi draudzīgas aktivitātes

No 3 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 1 (3 /1).

Izvēles kritēriji (X)

- 68. Apkalpojošais personāls ir sagatavots sniegt klientiem vispusīgu informāciju par vietējām dabas takām, kultūrvēstures pieminekļiem, videi draudzīgām aktivitātēm un var piedāvāt gida pakalpojumus. *(2 punkti)*
- 69. Lauku tūrisma mītnē vai tās apkārtnē klientiem tiek piedāvātas videi draudzīgas aktivitātes un inventāra noma (velo, nūjas, laivas, slēpes u.c.). *(1 punkts)*

XI. Bērnu un personu ar īpašām vajadzībām intereses

No 3.5 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 0,5 (3.5/0,5).

Izvēles kritēriji (X)

- 70. Iekārtotas drošas un videi draudzīgas atpūtas un spēļu vietas bērniem. *(1 punkts)*

Ideālie kritēriji (I)

- 71. Apskatei pieejami mājdzīvnieki. *(0,5 punkti)*
- 72. Nodrošinātas patstāvīgas pārvietošanās iespējas personām ar īpašām vajadzībām dzīvojamās telpās un tuvējā apkārtnē. *(2 punkti)*

XII. Kultūrvēsturisko vērtību, tautas tradīciju un paražu mantojuma saglabāšana sadarbībā ar vietējiem uzņēmējiem un amatniekiem

No 6 punktiem, kurus iespējams iegūt izvēles un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 2 (6/2).

Izvēles kritēriji (X)

- 73. Iespēju robežās tūrisma uzņēmums palīdz saglabāt kultūras mantojumu. *(1 punkts)*
- 74. Klientiem ir iespēja apmeklēt unikālus vietējos kultūrvēsturiskos objektus. *(2 punkti)*
- 75. Notiek sadarbība ar vietējiem preču, suvenīru ražotājiem un pakalpojumu sniedzējiem. *(1 punkts)*

Ideālie kritēriji (I)

- 76. Lauku tūrisma mītne piedāvā un praktizē vidi izzinošus un izglītojošus pasākumu un aktivitātes, t.sk. par tautas tradīcijām un paražām. *(1,5 punkti)*
- 77. Klientiem ir iespēja piedalīties saimnieciskajos procesos un amatniecības meistardarbnīcās. *(0,5 punkti)*